MALMÖ FORNMINNESFÖRENING

1960

MALMÖ
FORNMINNESFÖRENING

ÅRSSKRIFT 1960

MALMÖ 1960. LUNDGRENS SÖNER BOKTRYCKERI

MALMÖ FORNMINNESFÖRENING

ÅRSSKRIFT 1960

TJUGOÅTTONDE ÅRGÅNGEN

INNEHÅLL:

Erskine Hain 1877—1939 5

Malmö Fornminnesförenings verksamhet 1939 6

Carl Stephan Bennets interiör från S:t Petri kyrka. Färgbild med text av konstnären, fil. doktor Einar Bager 9

Tingmän och tingsnämnder. Av Einar Bager 11

Fältkärsyrkets renässans och dess epilog i vårt land. Av med. doktor Otto Gröné 21

Ortnamnen i Malmö. IV. F. d. Fosie socken. Av arkivarien, fil. doktor Ingemar Ingers 52

Folkmål och folktro i Husie. Av skriftställaren Helge Andersson 82

Arkeologiska och byggnadshistoriska fältarbeten 1939. Av förste intendenten C. G. Lekholm 101

Anteckningar till en Malmöbibliografi för år 1939. Av stadsbibliotekarien Ingeborg Heintze 103

Malmö Fornminnesförenings matrikel m. m. 122

Annonser ..... I—XV

Redaktionskommitté:

Styrelsen för Malmö Fornminnesförening.

Redaktör:

Leif Ljungberg.

Författarna äro ensamma ansvariga för sina uppsatsers innehåll.

Bilden å omslaget: Scen från tingsplatsen. Teckning av Einar Bager (jfr Einar Bagers artikel: Tingmän och tingsnämnder).

ERSKINE HAIN

1877—1959

Malmö Fornminnesförenings hedersledamot.

Malmö Fornminnesförening vid Vrams Gunnarstorp 10 maj 1959.
Foto: Leif Ljungberg.

MALMÖ FORNMINNESFÖRENINGS VERKSAMHET 1959

Under stor tillslutning högtidlighöll föreningen sin halvsekeldag på Malmöhus den 20 februari. Samtidigt höll föreningen då sitt ordinarie årsmöte. Till sammanträdet hade inbjudits representanter för angränsande hembygdsföreningar: Föreningen Det gamla Lund, Bara hembygdsförening och Oxie hembygdsförening samt för Malmö museum. Stadsarkivarie Ljungberg redogjorde för föreningens historia under de tillryggalagda femtio åren, varefter ordet överlämnades till konstnär Einar Bager, som höll ett med ljusbilder illustrerat föredrag om "Malmö stadsbild före Roskildefreden". Efter

föredraget hyllade de inbjudna representanterna föreningen med tal, adresser och blommor. Vid den gemensamma kollation, som därefter följde på Riddarsalen, frambar ordf. föreningens tack till sekreteraren för hans mångåriga arbete till föreningens fromma och överlämnade till honom ett vackert inramat kopparstick, holländaren Blaeues karta från 1600-talet över det danska väldet. Tidigare på dagen hade en krans nedlagts på stiftarens, friherre Nils Djurklous, grav på S:t Pauli södra kyrkogård.

Vårutfärden skedde den 10 maj. Nordvästra Skåne var målet för de till ett hundratal uppgående deltagarna. Vrams Gunnarstorp visades av godsägare R. Tornerhjelm. I Ausås gick man husesyn i gamla prästgården och på Torslund i Ängelholm intogs kaffefrukost. Det gamla rådhuset, numera hembygdsmuseum, studerades ingående, varefter kosan ställdes till Hovs hallar och Torekov. På det senare stället var en son av bygden, f. tullförvaltaren G. Bergström, ciceron. Middagen intogs på Hotell Kattegatt i Torekov.

Vid höstens sammankomst gjordes en omfattande presentation av gammalt och nytt i Limhamn under sakkunnig ledning av disponent Gunnar Laurell och hamnkapten G. Fredriksson. Inte minst intresserade det gamla soldattorpet med sitt nyinredda museum, där museets vårdare togo hand om medlemmarna. Gemensamt eftermiddagskaffe intogs på Restaurant Stranden.

Malmö Fornminnesförening har med anledning av den offentliga debatt, som förts om egendomen Rönneholms användning, till Malmö stads drätselkammare avgivit ett förslag. Det kan med tillfredsställelse konstateras att Rönneholms framtid numera synes betryggad.

Årsskriften utkom den 6 juni. Lundgrens söners boktryckeri, vilket fortfarande ombesörjer tryckningen, har även detta år välvilligt beviljat rabatt å tryckningskostnaderna. — Från jur. doktor Ebbe Kocks stiftelse har bidrag erhållits till tryckning av Einar Bagers artikel i årets skrift.

Den 27 december avled en av föreningens hedersledamöter, konsul Erskine Hain. Han kallades till hedersledamot 1951, jämte sin broder Richard, som erkänsla för det förtjänstfulla

sätt, på vilket bröderna Hain låtit restaurera det s. k. Rosenvingehuset. Det var inte bara på förenämnda sätt Erskine Hain verkade i föreningens anda; han var även i många andra avseenden en trofast son av sin födelsestad, Malmö, och en främjare av dess kulturella utveckling.

Medlemsantalet utgjorde under året 6 hedersledamöter, 11 ständiga och 644 betalande eller tillsammans 661, vilket utgör en ökning med 15.

Föreningens utgående balanskonto den 31 december 1959 utgjorde:

Tillgångar:

Aktier:		
35 st. i ASEA	2.900: —	
24 „ „ Sv. Handelsbanken	4.500: —	
35 „ „ Sv. Sockerfabriks AB.	2.800: —	
10 „ „ AB. Sv. Fläktfabriken	2.700: —	12.900: —
1 st. premieobligation av 1943		50: —
Banktillgodohavanden		9.321: 27
Postgiro		114: 53
	Summa Kronor	22.385: 80

Skulder:

Berghska Fonden	1.482: 72
Leif Ljungbergs Fond	1.798: 19
Ej likviderade aktier i Sv. Fläktfabriken	1.800: —
Balanserade medlemsavgifter 1960	20: —
Kapitalbehållning	17.284: 89
Summa Kronor	22.385: 80

En sommardag 1749 stod en trettonårig pojke darrande inför de stränga domarna i Malmö kämnärsrätt. Han hade i ett obevakat ögonblick smugit sig upp på en nybyggd läktare i S:t Petri kyrka, snattat till sig ett par psalmböcker, tillhöriga kyrkobokhållaren Holm och även varit oförsynt nog att tillägna sig de två på mässingsringar hängande röda lärftsgardinerna, som lämnade läktarens förnäma ägare tillfälle till en liten ostörd slummer under en alltför långdragen predikan.

Den lilla scenen får skarpa konturer, när man nu på Carl Stephan Bennets målning av norra sidoskeppet ställes inför denna läktare i all dess påtagliga verklighet. På fjorårets bild av norra sidoskeppet från motsatt håll skymtade samma läktare längst bort som blott ett mörkt utsprång i halvdunklet under valven. Här kunna vi åter studera den i alla detaljer, där den grönmålad med sitt spjälverk hänger som ett svalbo i öppningen till nuvarande sakristian.

En förträfflig kontroll på tillförlitligheten av Bennets kyrkointeriörer lämnar det lilla epitafiet mitt emot läktaren, som borgmästaren David Patersen 1617 lät uppsätta till sina föräldrars minne. Redan på den i fjor återgivna målningen kunde man iakttaga, att epitafiet befann sig i mindre gott skick, eftersom en av flygeldörrarna förlorat övre hängslan. Denna skavank framträder med all önskvärd tydlighet på årets bild.

Den lågt hängande ljuskronan med sina sexton armar skänktes 1645 till kyrkan av "de unge karle, som paa den tid her udi Malmö var". Såsom Isberg förmodat, har gåvan säkerligen varit avsedd som en artig gest mot de ungmör, som sutto bänkade i "stora fruntimmers" och "lilla kvinnfolksraderna" på betryggande avstånd från manfolken i södra hälften av kyrkan. Ljuskronan hänger nu i tvärskeppet mitt framför altaret.

Hur samvetsgrann Bennet än varit, synas de konstnärliga kraven verkligen en gång förmått honom till ett litet avsteg. Den rikt skulpterade gravstenen i förgrunden, som så väl framhäver golvets perspektiv, låg i norra vapenhuset. Det är amiralitetslöjtnanten Simon Berghs praktfulla gravmonument med sitt skepp, som för svällande segel gungar fram mellan kvinnogestalterna av "Hopet" och "Tron", nu i Krämarekapellet. Det är dock icke helt uteslutet, att stenen flyttats ut i sidoskeppet vid omläggningen av gångarna 1831.

Ett vänligt öde och ingenjör Karl Jarvings vakna konstintresse ha samverkat till, att Bennets både som konstverk och historiskt stoff utomordentligt värdefulla målning nu åter kommit till Malmö.

E. B.

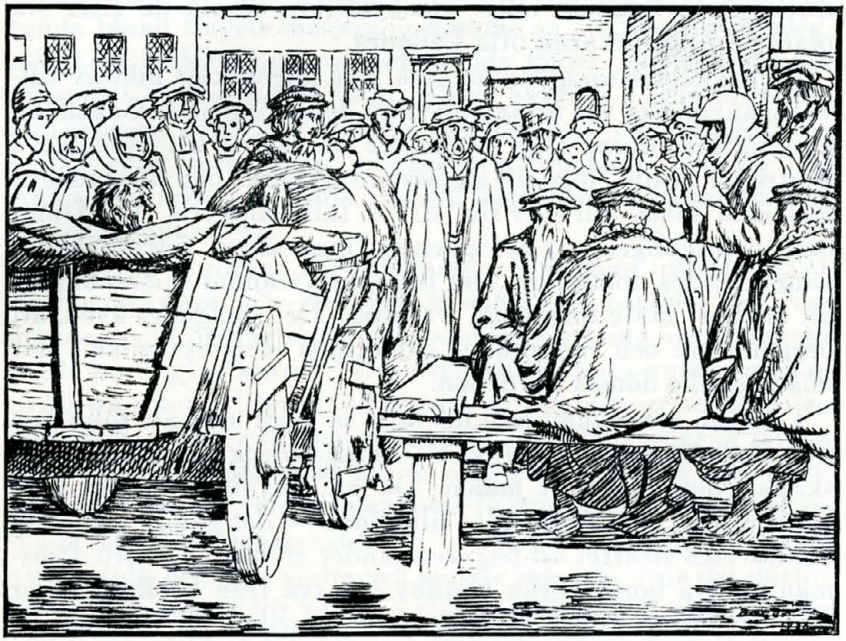

TINGMÄN OCH TINGSNÄMNDER

Av Einar Bager.

På hösten 1628 hade de gamla tingstockarna framför rådhuset på Stortorget i Malmö tjänat ut och utbyttes mot nya. Härtill åtgick två 16-alnarsträn, som väl halverades för att bilda den fyrkant — sålunda med 5 meters sida — inom vilken rättsförhandlingarna ägde rum. "Inden fire tingstocke" var sedan länge beteckningen för denna plats.

Förhandlingarna på bytinget leddes av kungens byfogde och som bisittare tjänstgjorde de båda "vedemesterne", rådmän, som även biträdde byfogden vid bouppteckningar och andra förrättningar. Borgerskapet var i denna domstol före-

trätt genom tingmän eller "stockemend", såsom de efter sin plats på tingstockarna ofta kallades.

De medeltida uppgifterna giva icke någon klar bild av tillvägagångssättet vid uttagningen av dessa tingmän. Genom en kunglig förordning 1558 bestämdes emellertid, att byfogden i livsfrågor skulle "tage till sig beste tingmend" och tillsammans med dem döma "till eller fra" d. v. s. fälla eller fria. Det framhölls uttryckligen, att byfogden ej finge, såsom tidigare skett, nämna andra domsmän. Det framgår av annat sammanhang, att antalet "beste tingmend" var åtta. Det stadgades även, att borgmästare och råd skulle "sidde dom med byfogden", när någon skulle dömas till döden.

I Malmö synes man inte ha varit så noga med att följa den nya förordningen. Ännu på 1570-talet antecknas sålunda särskilda "domsmend" i målen. Då en tjuvaktig hustru från Köpenhamn år 1571 dömdes till döden — det gällde måhända det höviska straffet att begravas under en balja — voro domsmännen två bönder från Hindby och två från Lockarp, orter där hon begått några av sina stölder, medan sju borgare utsetts till tingmän. I andra fall voro domsmännen borgare, som tydligtvis uttagits bland tingsmenigheten, tingmännen uppräknas särskilt.

Först sedan bytingets förhandlingar år 1577 börjat protokollföras i särskilda domböcker, kan man säkrare utläsa förloppet vid uttagning av tingmän. Dessa växla ständigt från sammanträde till sammanträde och gång på gång möter man uppgiften, att vissa borgare av byfogde och vedemesterne utnämnts att såsom tingmän besegla en handling eller avkunna en dom. En vanlig rubrik är också, att jämte byfogden sutto de båda vedemesterne ting och till tingmän utnämndes ett växlande antal borgare.

Förloppet synes sålunda ha varit, att byfogden bland dem, som infunnit sig på tingsplatsen, utsåg lämpligt antal tingmän. Detta sätt för uttagning skulle också förklara det egendomliga förhållandet, att de sålunda utsedda stundom uppträdde såsom målsägare eller svarande på det ting, där de tjänstgjorde som domare. Att de i sådana fall fingo avstå från att själva handlägga sitt ärende, kan visserligen bevisas, men

förhållandet är anmärkningsvärt. En tingsdag 1581 hade sålunda bland tingets domare ej mindre än sju, nämligen borgmästaren Peder Knudsen, rådmannen Peder Jensen och tingmännen Gert Rebslager, Oluf Jensen Skinder, Christen Bager, Jep Nielsen och Hans Fissing ärenden före på bytinget. En annan gång sutto bland tingmännen Remmert Weffver och Adam Weffver, som båda krävde dom över en vävarehustru, som ärekränkt dem.

En helt ny ordning för uttagning av tingmän infördes 1590, då borgmästare och råd den 30 mars förordnade, "att var måndag och tingdag skola tolv borgare sitta ting med kungens fogde på tingstockarne". Därefter uttogs detta antal tingmän ur första roten. Efter ett år utsågos så tingmän ur andra roten och avsikten har tydligen varit att i följd låta rotarna lämna sina tributer. Rätt snart måste man emellertid ha insett, att det blev svårt att från ett par rotar få erforderligt antal någorlunda lämpliga representanter — det gällde framför allt de av småfolk bebodda sjätte och sjunde rotarna. När det därför blev sjätte rotens tur uttogs i stället en blandad nämnd från femte och åttonde rotarna och följande år lät man så tionde roten rycka in. Principen att tingmännen skulle vara från samma rote tillämpades dock i normala fall, men stundom kunde en eller ett par tingmän tillhöra en angränsande rote. Tingmännens tjänstgöringstid var ursprungligen ett år, men utsträcktes snart att omfatta längre tid. De 1611 utsedda stockemännen lät man sålunda kvarstanna i tre hela år, deras efterträdare i fyra år o. s. v. På 1630-talet synes man helt ha glömt bort att utbyta de stackars tingmännen och det märkliga inträffar, att samma tingsnämnd, som tjänstgjorde 1634, var i verksamhet ännu vid 1647 års slut. Av de ursprungliga stockemännen var då ingen kvar, men ett par hade hållit ut, ända tills döden år 1644 befriade dem från deras värv, och en avlöstes först på sommaren 1646. De övriga hade man efter hand utbytt. Det förefaller som om man under denna långa period sökt tillgodogöra sig den erfarenhet, som tingmännen småningom förvärvade, genom att avlösa blott halva nämnden. I varje fall har det under denna period vid två tillfällen inträffat, att halva antalet stockemän nyvalts. Tjänstetiden

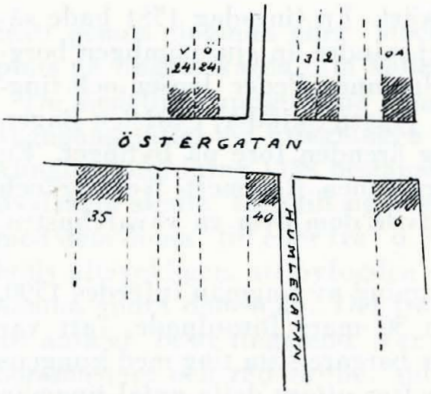

Tingmännens bostäder 1634.

för dessa nykomna synes ha begränsats till tre år. I slutet av 1640-talet hade man emellertid återgått till den gamla ordningen med ombyten av hela tingsnämnden, men tjänstgöringstiden var fortfarande obestämd och kunde sträcka sig över mer än tre år.

Svårigheten för tingmännen att möta upp vid alla tillfällen medförde, att man småningom medgivit, att de fingo låta sig företrädas av en annan pålitlig borgare. Det föll sig naturligt, att man därvid vände sig till någon i grannskapet, men något tvång att ställföreträdaren skulle tillhöra samma rote kan icke påvisas.

Principen om roten såsom rekryteringsplats för nämnden hade såsom ovan antytts småningom undergrävts och med tiden övergick man till att i stället ofta välja borgare, som oberoende av roteindelningen bodde i varandras grannskap. Tingmännen valdes sålunda efter samma regler, som man tillämpade, när granskningsnämnder och nämnder för rannsakning i brottmål skulle uttagas. Tingmännen 1636 hade sålunda sitt hemvist vid Stortorget, Adelgatan och angränsande del av Östergatan, följande år vid båda sidorna av Östergatans östliga del i första och tionde rotarna, 1638 fortfarande vid båda sidorna av Östergatan, men nu vid dess västliga del inom andra och tionde rotarna o. s. v.

Tingmännens antal var efter 1538 års förordning åtta, men ändrades vid nyordningen 1590 till tolv. Redan efter några

år återgick man emellertid till det ursprungliga antalet och så förblev det till 1621, då man på nytt väljer tolv stockemän. I början av 1630-talet hade man åter pendlat tillbaka till siffran åtta och i fortsättningen skedde icke någon förändring. Den gängse beteckningen för denna nämnd blev också "de 8 stockemend".

Att man tidvis valt ett större antal tingmän, har väl berott på, att man på så sätt ej behövde anlita ersättare för att få giltigt ting. Formuleringen på förteckningen av de vid varje tillfälle närvarande tingmännen är, att "de var skrefven till stocke".

Antalet vid tingsförhandlingarna närvarande tingmän växlar i hög grad, sålunda 1595 från 4 till 9, 1597 från 5 till 9 o. s. v. Man har måhända vid denna tid icke hållit så noga på formerna, men senare var det en förutsättning för att "ting skulle kunna sättas", att minst sju tingmän skulle vara närvarande.

Stundom inträffade emellertid, att bytinget ej blev domfört på grund av uteblivande och då blev det efterräkningar. År 1653 tilltalades sålunda ett par tingmän för dylik försummelse, varför de skulle straffas efter recessen och privilegierna. När ombyte av tingmän skedde 1664, förordnades, att om någon av dem uteblev en tingdag, sedan de blivit kallade och ej hade laga förfall, skulle han böta en riksdaler. Den som icke mötte på fastslagen tid, utan kom för sent, skulle böta 4 skilling. Åtgärden medförde omedelbar verkan. Alla tingmän mötte själva eller genom ställföreträdare i fortsättningen upp på samtliga ting under sin mer än tvåårigа tjänstetid.

Såväl det först omnämnda sättet med av byfogden ur tingsmenigheten uttagna tingmän, som det senare med dess användande av ersättare vid förfall medförde en medverkan av borgarna i rättsförhandlingarna av mycket stora mått. Några stickprov ha visat, att år 1582 tjänstgjorde 42 borgare som tingmän, 1622 och 1624 var antalet 38 och 41 och steg sedan, så att åren 1636 och 1646 medverkade ej mindre än 53 och 57 borgare. De flesta anlitades blott någon enstaka gång, men en och annan särskilt lämplig eller villig har under tiotals år vid förfall fått intaga platsen på tingstocken.

Även om förtroendet att utses till tingman otvivelaktigt var

hedrande, så var uppdraget samtidigt så betungande, att det i regel icke eftersträvades. Det är betecknande att man endast undantagsvis i detta sammanhang möter något av de mera kända namnen. Det är i stället småborgare, särskilt hantverkare av alla slag, som fått sig denna ansvarsfulla syssla anförtrodd. Något försök att få skilda yrkesgrupper företrädda, kan ej heller påvisas. Sålunda ingingo i den långlivade 1630-talsnämnden samtidigt två smeder och två grytstöpare och av 1661 års åtta stockemän voro jämt hälften skomakare.

Man har emellertid alldeles tydligt eftersträvat att bland tingmännen få med åtminstone en eller ett par borgare med större anseende och väl även erfarenhet. Det var i regel köpmän och av uppställningarna att döma ha dessa betraktats som förmän för stockemännen.

Vikten av att på detta sätt få en någorlunda omdömesgill nämnd var så mycket större, som de åtta stockemännen ingalunda nöjde sig med att blott spela rollen som symboler för ett folkligt rättsförfarande. Vid upprepade tillfällen inträffade, att byfogde och stockemän stannade vid olika domslut och först efter förhandlingar kunde enas. När medhjälparen i en stöld skulle dömas år 1653, bestämde sålunda stockemännen, att han skulle "lida på sin hals", medan byfogden påyrkade, att han skulle "plikta på kroppen till Bremerholm sin livstid i fängelse och järn". De åtta stockemännen ville emellertid "ingalunda bifalla byfogdens dom", utan vidhöllo, att han skulle straffas till livet. Först "omsider" övertalades de så att ansluta sig till byfogdens mildare dom.

Med inrättandet av kämnersrätten i juni 1682 avslutades sista bladet i bytingets långa och skiftesrika historia.

Under mitten av 1590-talet hade bytinget i Malmö fullt upp att göra med att söka förlika tvänne borgare, Christoffer Perlesticker och Rasmus Skomager, mellan vilka grannsämjan var allt annat än tillfredsställande. Gång på gång mötte de båda stridstupparna upp inför rätta och dombokens blad bära under trenne år titt och tätt vittnesbörd om den otrevnad, som ett alltför intimt grannskap kan medföra.

Den egentliga orsaken till allt detta kiv var nämligen, att de

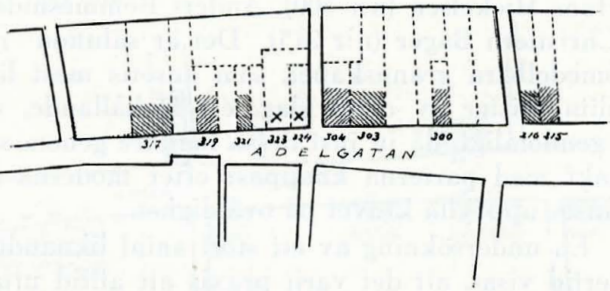

Nämnd för besiktning av gårdarna nr 323 och 324, utsedd 1597.

båda antagonisterna till sina hus hade ett gemensamt gårdsrum av blott 6 alnars bredd samt att de enligt en gammal överenskommelse skulle ha tillgång till samma brunn, vilket allt gav anledning till ständiga sammandrabbningar. Till slut fann magistraten ej annan utväg än att låta oväldiga män företaga en "granskning" mellan de båda gårdarna, avskilja ett visst gårdsutrymme till vardera och avgöra, vem som hade äganderätt till brunnen.

Det som i detta sammanhang närmast intresserar, är att undersöka, efter vilka grunder valet av en sådan granskningsnämnd skedde. Skådeplatsen för tvisten var hörnhuset vid Adel- och Kansligatorna med gammalt nummer 324 (Christoffer Perlesticker) och den i väster angränsande gården n:r 323 (Rasmus Skomager). Till medlemmar av granskningsnämnden, som i dylika fall utgjordes av åtta män, utsågos nu Oluf Lauritzen (n:r 317), Willem Skredder (n:r 319), Morten Prytz (n:r 321), Hans Möller (n:r 304), Holger Jörgensen (n:r 303),

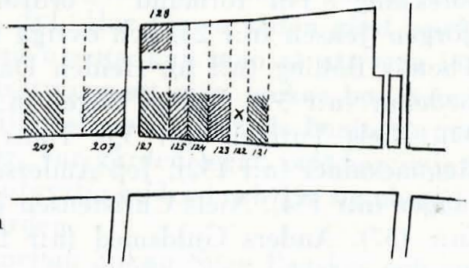

Nämnd för värdering av gården nr 122, utsedd 1616.

Hans Mickelsen (n:r 300), Anders Remmesnider (n:r 216) och Christiern Bager (n:r 215). Det är sålunda "naboarna" i det omedelbara grannskapet, som ansetts mest lämpade för att slita tvister av detta slag, ett förhållande, som kan synas egendomligt, då ju just dessa borgare genom sin dagliga kontakt med parterna knappast efter moderna begrepp kunde anses uppfylla kravet på oväldighet.

En undersökning av ett stort antal liknande fall har emellertid visat, att det varit praxis att alltid uttaga nämnderna bland borgare, bosatta i närheten av granskningsföremålet, antingen det som i detta fall gällde att slita en tvist mellan grannar eller att företaga värdering av en gård. Man har härvid icke varit bunden av stadens roteindelning, som efter vad vi ovan erfarit, i princip låg till grund för t. ex. utseende av tingmän. Vid sammansättandet av nämnder för värdering av fastigheter vid Östergatan har man sålunda valt borgare från båda sidorna av gatan och finner i samma nämnd borgare från t. ex. 2dra och 9de rotarna, eller från 2dra, 3dje och 9de rotarna. Man har tydligtvis ansett att en nämnd lämpligen kunde bestå av såväl "naboar" d. v. s. grannar på samma sida om gatan, som "genboar", d. v. s. grannar på motsatta sidan om gatan.

Även vid tillsättande av andra nämnder har man framgått efter samma grunder. Vid rannsakningar i de beryktade trolldomsprocesserna utsågos 15-mannanämnder, vilka hade att mellan de ordinarie rättegångsdagarna med tjänliga medel söka avpressa de misstänkta "sanningen". När sålunda "Kirsten paa risten" under den stora häxförföljelsen 1636 anklagades, för att "hun hafver omlöbit och spögit heromkring byen", hänvisades saken till 15 män "til sagens widere udforskning". Till "formand" — ordförande — i nämnden utsågs Jörgen Jensen (n:r 24) och övriga medlemmar utgjordes av: Thomis Bölling (n:r 6), Heiden Daabelsten (n:r 21), Willem Ledebur (n:r 39), Daniel Bager (n:r 38), Melkor Möller (n:r 35), Niels Turesen (n:r 33), Hans Hamborg (— —), Niels Remmesnider (n:r 132), Jep Andersen (n:r 133), Herman Skomager (n:r 134), Niels Christensen (n:r 135), Hans Felbereder (n:r 137), Anders Guldsmed (n:r 138) och Arindt Davidsen

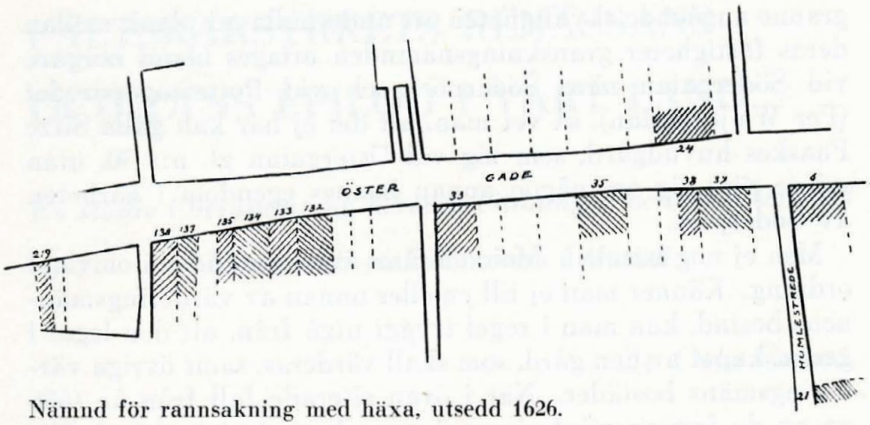

Nämnd för rannsakning med häxa, utsedd 1626.

(n:r 219). När det gäller nämnder av detta slag, synes man ej ha tagit hänsyn till att nämndens medlemmar skulle bo i närheten av den anklagade, utan snarare tillsett, att de ej skulle ha för lång väg att vandra till det fängelse, där de skulle förhöra fången. För häxor, som sutto i rådshuskällaren, uttogos därför vanligen nämnder från Stortorget och Södergatan, för Österportsfångar från Östergatan och för Gråbrödersgården från Västergatan.

En undersökning av detta slag kan ju synas sakna all praktisk betydelse, men det finnes likväl åtskilliga fall, då kännedom om granskningsnämndernas sammansättning kan kasta något ljus i eljest olösliga problem. Ett mycket stort antal av de gårdar, som omnämnas i domböckerna kan ej lokaliseras med användande av de metoder, som eljest stå till buds, d. v. s. genom att man söker sig fram med hjälp av jordskyldslängder för kyrkans, altaregodsets, hospitalets och stadens gårdar eller genom skötehandlingar, o. dyl. Har för en sådan gård emellertid en granskningsnämnd utsetts, kan man så att säga inringa gården, under förutsättning att man lyckas bestämma värderingsmännens eller åtminstone ett flertals boningsorter. Man vet då på ett ungefär, var gården legat, och har sedan helt andra möjligheter att utnyttja andra i och för sig obetydliga uppgifter angående gården.

När sålunda i en tvist mellan änkan Sitze Paaskes och en

granne angående skyldigheten att underhålla ett plank mellan deras fastigheter granskningsnämnden uttages bland borgare vid Södergatan nära Söderport och vid Pottemagerstredet (Per Weijersgatan), så vet man, att det ej här kan gälla Sitze Paaskes huvudgård, som låg vid Östergatan gl. n:r 30, utan måste röra sig om någon annan hennes egendom i närheten av Söderport.

Men ej nog härmed. Metoden kan även användas i omvänd ordning. Känner man ej till en eller annan av värderingsmännens bostad, kan man i regel tryggt utgå från, att den legat i grannskapet av den gård, som skall värderas, samt övriga värderingsmäns bostäder. När i ovan citerade fall från år 1636 en av de femton värderingsmännens bostad ej är känd, blir det område som kan komma ifråga ytterst begränsat.

Metoden kan sålunda icke föra fram till exakta resultat, men såsom ett hjälpmedel att något skingra det dunkel, som vilar över svunna tiders förhållanden, saknar den icke betydelse.

FÄLTSKÄRSYRKETS RENÄSSANS OCH DESS EPILOG I VÅRT LAND

En studie i belysning av läkareutbildningen och med särskild hänsyn till förhållandena i Malmö.

Av Otto Gröné.

1. *Den vetenskapliga läkareutbildningen.*

Först i slutet av 1500-talet fick Sverige sin förste vid universitet vetenskapligt utbildade, svenskfödde läkare. Det var Benedictus Olai (1523—1583), som förvärvat sin medicinska doktorsgrad utomlands och var verksam som läkare i Stockholm 1561—1583. Vid ungefär samma tid hade vi här i Malmö vår förste universitetsutbildade läkare, medicine doktor Johannes Warwichius Vesaliensis eller Johannes Warwich. Han hade läkarepraktik här från år 1577 till efter 1588 och hade sin bostad i Rosenvingeska fastigheten vid Västergatan.

Före denna tid hade under medeltiden läkarkonsten i vårt land utövats dels av medicinskt kunniga munkar och präster dels av endast hantverksmässigt utbildade bardskärer och badare. Detta förhållande med tvenne typer av på olika sätt utbildade utövare av läkareyrket — dels vid universitet vetenskapligt skolade dels endast hantverksmässigt övade — som sålunda kan spåras tillbaka till slutet av medeltiden, upphörde ingalunda med att vi fick vetenskapligt utbildade läkare och med att deras antal så småningom tillväxte. Det kom i själva verket, såsom vi skola se av det följande, att fortsätta och att äga bestånd i vårt land, ända till dess fältskärsexamen helt och hållet avskaffades genom en författning, som trädde i kraft 1898. Utvecklingen gick emellertid särskilt i början synnerligen långsamt inom detta område. Sålunda fanns år

1663 i hela landet inalles endast 8 inhemska och 12 utländska verkliga läkare. Drygt 100 år senare hade antalet inhemska läkare stigit till 140, vartill kom c:a 150 fältskärsmässigt utbildade "kirurger", de flesta dock med synnerligen bristfällig utbildning.

Bardskärernas roll med handhavandet av lilla kirurgien övertogs senare av barberarna och dessa i sin tur avlöstes i samma uppgifter av fältskärer och kirurger. Det var år 1646 som bardskärsämbetet i Sverige övergick till att kallas "barberare-embetet" och från år 1683 blev benämningen "Chirurgiska Societeten" eller "Societas Chirurgica". Särskilt utmärkande för denna institution var att den redan från början stod under tillsyn av Collegium Medicum och att ett kungligt brev av den 17/9 1683 auktoriserade detta ämbete, "såsom en Societet, under hvilken alla städers och regements-barberare böra lyda och sortera". Denna bestämmelse ledde alltså till en centralisering av fältskärsutbildningen i vårt land till Stockholm, vilket blev av den allra största betydelse för den följande utvecklingen. Under 1700-talet utvidgades nämligen den rent hantverksmässiga övningen och undervisningen av dessa yrkesidkare mer och mer även med teoretiska och vetenskapliga studier. Fördelarna av att ha dessa förlagda till samma plats kommo nu att göra sig gällande. Ty härigenom underlättades i hög grad en förbättring av undervisningen och utökning av de teoretiska kunskaperna. I Stockholm inrättades sålunda år 1752 en professur i anatomi, vidare tillkom år 1761 en lärostol i naturalhistoria och farmaci samt likaledes 1761 ytterligare en professur, nämligen i förlossningskonst. Alla dessa tre professurer voro utan förbindelse med universiteten och stodo under direkt överinseende av Collegium Medicum. De voro avsedda att i främsta rummet tjäna kirurgernas vetenskapliga utbildning, som därigenom ökades samt gjorde att deras kunskapsmått mer och mer närmade sig dem, som voro fastställda för medicine doktorernas examina vid universiteten. Fältskärernas och kirurgernas praktiska duglighet steg därigenom påtagligt och deras sociala anseende liksom allmänhetens förtroende för dem och deras verksamhet ökades ävenledes.

En annan följd av fältskärernas ökade kunskaper inom deras medicinska områden och av deras mera ansedda ställning inom samhället blev, att konkurrensen mellan de båda läkaretyperna blev alltmer framträdande och i slutet av 1700-talet kan man tala om stridigheter och verklig animositet mellan de båda läkaregrupperna. Att här närmare ingå på de uppkomna tvisterna mellan å ena sidan fältskärerna och kirurgerna, vilka energiskt sökte försvara sin och Kirurgiska Societetens ställning, och å andra sidan medicinska fakulteternas representanter, skulle föra för långt och giva föga utbyte. W. Kock har i Sv. Läkartidning för 1942 skildrat en del av dessa stridigheter.

För att bringa ordning i de med tiden allt besvärligare förhållandena mellan de olika läkaregrupperna utfärdade Kungl. Maj:t den 28 oktober 1797 samtidigt tvenne kungliga brev, dels ny instruktion för Collegium Medicum dels reglemente för "Chirurgiska undervisningen och dem, som i fältskärskonsten sig vilja inöfva". *Att båda dessa betydelsefulla dokument utfärdats under samma datum, förlänar den 28 oktober 1797 en markant ställning i läkareutbildningens historia.* I motiveringen till dessa åtgärder anför Kungl. Maj:t: "Sedan Kungl. Maj:t i Nåder insedt, det Chirurgiska Undervisnings Anstalten i Riket, så länge densamma icke är försatt på en mera scientifique fot, än de hittils derutinnan gifna föreskrifter utstaka, svårligen kan, med den framgång som vederbör, fullgöra det dermed åsyftade angelägna föremålet, at, ej mindre för Flottorna och Landt-Arméen, än för Rikets Invånare i allmänhet, bereda erforderlig och säker tilgång på kunnige och öfvade Fältskärer, och Kungl. Maj:t derjemte, uti Des Nådiga omsorg för de flerfaldiga delar af Medicinal-Werket, i Nåder förväntar et werksammare biträde, derest inseendet öfver såwäl Chirurgien som Medicinen, såsom ägande med hwarannan den närmaste gemenskap, komme at skötas och besörjas ifrån et och samma ställe, utan at, som hittils, wara deladt mellan twänne til natur och beskaffenhet olika och skiljaktiga Werk; Altså och då Kungl. Maj:t, på sådan grund, i Nåder pröfvat godt, at, med uplösande af Chirurgiska Societeten, updraga Collegium Medicum en odelad

styrelse och tilsyn öfver hela Medicinal-Werket i Riket, så i hvad til Chirurgien som Medicinen hörer, och Kungl. Maj:t, jemte utfärdande af et förbättradt Reglemente för Chirurgiska undervisningen och dem, som i Fältskärskonsten sig wilja inöfwa — — — har Kungl. Maj:t härmed — — — welat föreskrifwa den förnyade Instruction, Collegium nu bör åligga att följa och sig til efterrättelse ställa".

De viktigaste nya bestämmelserna stadgade sålunda, att kirurgiska Societeten skulle upplösas, att dess verksamhet skulle helt upphöra och dess examination av Mäster-fältskärer skulle överflyttas på Collegium Medicum. Den som avlagt denna examen skulle hädanefter benämnas Chirurgiae Magister. Vidare skulle Collegium Medicum ensamt övertaga och svara för tillsynen och vården av både Medicinen och Kirurgien i riket. Genom denna sålunda tillskapade enhetliga ledning för all medicinsk verksamhet hoppades man, att de båda konkurrerande läkaretyperna skulle sammansmälta och uppgå i varandra.

I reglementet för den kirurgiska undervisningen av den 28 oktober 1797 stipulerades bland annat. Den yngling, som åstundar lära kirurgien, bör kunna läsa, skriva och räkna, äga tillbörlig kunskap i salighetsläran och försvarliga framsteg i främmande språk, i synnerhet latin, samt vara minst femton år gammal. Han skall sedan åtnjuta undervisning hos någon examinerad mästerfältskär under minst tre år. Efter lärotidens slut anmäler läromästaren ynglingen i Collegium Medicum, som förordnar examination i Stockholm eller i landsorten. I fall examen godkännes, förklaras ynglingen för Chirurgiae Studiosus. Därefter skall den studerande under minst fyra år förkovra sig i konsten och vetenskapen, antingen hos examinerade fältskärer eller vid akademien, han skall ock i sex månader göra tjänst vid Serafimerlasarettet samt "bevista anatomiska inrättningen och Accouchementshuset". Efter dessa fullgjorda studier äger han att inför Collegium Medicum avlägga mästerfältskärsexamen eller kirurgie magisterexamen. Denna examen omfattar tre olika förhör: *det första* i anatomi, naturalhistoria och farmaceutisk kemi; *det andra* i fysiologi, diagnostik och behandling av särskilt de sjukdomar, som före-

komma i krig till sjöss och lands, teoretisk kirurgi och obstetrik; *det tredje* i alla slags operationer. I fall en medicine licentiat eller medicine doktor vill bliva mästerfältskär, skall han med intyg, att han tjänstgjort sex månader vid Serafimerlasarettet, prövas i tredje förhöret, dvs. i läran om operationerna. Skillnaden mellan denna nu stipulerade kirurgie magisterexamen och den mästerfältskärsexamen, som hittills varit gällande, synes egentligen bestå endast däri, att den förra avlades inför Kirurgiska Societeten under kontroll av Collegium Medicum, under det att den senare skall genomgås inför Collegium Medicum.

De år 1797 genom de båda kungliga breven utfärdade nya bestämmelserna hade visserligen till följd, att stridigheterna mellan de båda läkaregrupperna tillsvidare upphörde, men någon enhetlighet i undervisningen eller sammanslagning av de olika utbildningstyperna bland läkarna kom dock ej till stånd, såsom man hade väntat sig. Snarare blev förhållandet det motsatta och förvirringen ökades. Ty medicine doktorsexamen, som förvärvades vid universiteten, och kirurgie magisterexamen, som avlades inför Collegium Medicum, medförde var för sig rättighet (legitimation) att utöva läkarkonsten. Till dessa båda redan förut bestående läkaretyper kom emellertid nu snart en tredje typ legitimerade läkare, nämligen medicine doktorer från universiteten, som efter en kortare tjänstgöring vid Serafimerlasarettet även avlade Kirurgie Magisterexamen inför Collegium Medicum. Denna kombination av examina stadgades år 1806 som obligatorisk för behörighet till regementsläkarebefattningar och år 1812 bestämdes samma fordringar för kompetens till provinsialläkaretjänster. Till dessa nu nämnda läkarekategorier kom så slutligen efter år 1797 badaremästarna som behöriga utövare av lilla kirurgien. Någon ändring i dessa komplicerade förhållanden inträdde ej förrän 1861.

Dessförinnan inträffade emellertid åtskilliga andra organisatoriska förändringar inom de medicinska institutionerna, som vi här ej böra helt förbigå. Under finska kriget 1808—09 visade sig sjukvården vara bristfällig och ha svåra defekter. Den motsvarade ingalunda de fordringar, som man rimligtvis

kunde ställa på densamma. För att avhjälpa dessa fel och brister beslöt 1809 års riksdag att anslå 1.825 rdr b:o till ett garnisonssjukhus i Stockholm, som i framtiden fick stor betydelse för militärläkareutbildningen. En annan följd av den bristfälliga sjukvården under kriget blev, att Kungl. Maj:t den 13 december 1810 beslöt, att ett "Institut till danande af skickliga fältskärer" skulle inrättas. Detta blev upphovet till Kungl. Medico-Chirurgiska Institutet i Stockholm, som alltså kan betrakta ovannämnda datum som sin stiftelsedag.

Genom ett kungligt brev den 27 januari 1813 förändrades Collegium Medicum till Sundhetskollegium. Däri heter det bland annat: "För att befria Sundhetskollegium från göromål, hvilka upptaga tid och tjänligare af andra kunna bestridas, och för att vinna en sammanstämning mellan de flera här i staden varande undervisningsverk i den inre och yttre läkarekonsten samt i synnerhet för att gifva åt Medico-Chirurgiska institutet mera fullkomlighet och verksamhet hafva Wi beslutat: 1. Att de redan här inrättade professurer, nämligen anatomiae och chirurgiae, artis obstetricae samt chemiae och pharmaciae — — — böra anses såsom lärare vid Medico-Chirurgiska institutet; 2. Medicinae theoretices och practices professorerne vid själfve institutet förblifva vid den befattning, som dem redan är uppdragen; — — — 4. Collegium behåller öfverinseende vid institutet — — —, men alla examina, som hittills blifvit anställda vid Collegii Medici sessioner, komma händanefter att förrättas af vederbörande professorer; — — — 6. Serafimerlasarettet skall vara tillgängligt för institutets elever — — —".

Genom ett särskilt reglemente, som fastställdes av Kungl. Maj:t *den 6 december 1815, blev Medico-Chirurgiska institutets uppgift* ytterligare förtydligad. Dess väsentliga föremål förklaras däri vara att "undervisa i läkarekonstens såväl teoretiska som praktiska delar samt med särdeles afseende på tilldanande af läkare för arméen och flottorna". I reglementet bestämdes bl. a. följande. För att antagas till elev vid institutet erfordrades antingen medico-filosofisk examen, som fortfarande skulle avläggas vid något av universiteten, eller ock en motsvarande vid institutet avlagd elevexamen. Vid insti-

tutet kunde tre medico-kirurgiska examina avläggas. *Den första* omfattade naturalhistoria, kemi, anatomi och fysiologi. *Den andra*, för vars genomgående fordrades betyg över tjänstgöring på Garnisonssjukhuset och på Serafimerlasarettets medicinska avdelning (Serafimerlasarettets båda överläkare tillhörde ej institutet), omfattade teoretisk och praktisk medicin, kirurgi och obstetrik samt medicinallagfarenhet. *Den tredje examen*, för vars avläggande erfordrades intyg över tjänstgöring på Serafimerlasarettets kirurgiska avdelning och på Allmänna Barnbördshuset, innefattade läran om kirurgiska operationer och förband samt instrumentalförlossningar. Alla examina förrättades av institutets professorer i närvaro av deputerade från Sundhetskollegium. Efter avlagd tredje examen erhöll eleven av Sundhetskollegium diplom som kirurgie magister och legitimerad läkare. Den som vid svenskt universitet blivit medicine licentiat eller medicine doktor, behövde, för att bliva kirurgie magister, genomgå endast den här ovannämnda tredje examen.

Beträffande den följande utvecklingen förtjäna ytterligare några punkter att framhållas. År 1817 erhöll institutet namnet "Karolinska Institutet", en benämning som från år 1822 fullbordades till "Karolinska Medico-Chirurgiska Institutet". Den 11 december 1822 tillkom för institutet ett nytt reglemente, som visserligen fastslog att "egentliga föremålet med Institutet varit, att — — — tilldana skickliga läkare för arméen och flottorna", men tillade, att "erfarenheten ådagalagt nyttan däraf, att Institutet i förening med härvarande sjukhusinrättningar må erhålla en sådan organisation, att pålitliga och tillvande praktiska läkare för alla grenar af Medicinalverket till Statens tjenst vid samma Institut kunna danas — — —."

Ytterligare ett stadgande, som var utmärkande för den fortsatta utvecklingen, tillkom år 1828. Det fastställdes då för alla läkare, såväl medicine doktorer som kirurgie magistrar, en ny examen, bestående däri, att vederbörande hade att avlägga praktiska prov på kunnighet i att vid den medicinska ämbetsutövningen tillämpa "kännedom i medicina legalis och politia medica". Detta s. k. ämbetsprov skulle genomgås inför Sund-

hetskollegium och detta ämbetsverk blev på så vis åter en examensinrättning.

Det ovannämnda tillägget av år 1822 till reglementet, som vill utvidga institutets uppgift till att även dana "pålitliga och tillvande praktiska läkare för alla grenar af Medicinalverket till Statens tjenst", är i hög grad anmärkningsvärt. Trots formuleringen om utvidgade uppgifter äro förändringarna dock i det nya reglementet skäligen obetydliga och institutets ursprungliga föremål att företrädesvis vara en militärmedicinsk utbildningsanstalt framhålles fortfarande i stadgarna. Likaledes förblir Sundhetskollegium även i fortsättningen Institutets överstyrelse.

Det skulle emellertid snart visa sig, att det i tillägget gjorda uttalandet ingalunda tillkommit av en tillfällighet. Varken universiteten eller Karolinska institutet voro tillfredsställda med de gällande bestämmelserna för läkareutbildningen. Från institutets sida, där man kunde finna stöd för sina önskemål i det berörda reglementstillägget, fordrade man, "att genom fullständig undervisning i alla till läkekonsten hörande vetenskapsgrenar bilda läkare för statens och landets behov och lämna tillfälle till ytterligare praktisk utbildning för dem, vilka vid rikets universitet njutit undervisning och blivit examinerade". Universiteten å sin sida höllo fast vid, "att Karolinska institutets teoretiska undervisning, katedrala föreläsningar och examina skulle upphöra". En bitter strid utvecklade sig och pågick i flera decennier. Den blev tidvis mycket häftig och fördes för universitetens del huvudsakligen av Israel Hwasser, Carl Benedict Mesterton och Olof Glas samt från Karolinska institutets sida av Jöns Jacob Berzelius, Anders Adolf Retzius och Axel Key. Israel Hwasser utgav redan år 1822 en skrift "Om Carolinska Institutet", däri han kraftigt framhävde universitetens stora betydelse gentemot institutet. Berzelius å sin sida yrkade radikalt på, att medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund skulle indragas och alla studier och examina förläggas till Stockholm, enär endast där tillräckligt undervisningsmaterial funnes att tillgå. Stämningen var inom båda de antagonistiska lägren mycket allvarlig och vardera parten ansåg sig kämpa för sina

respektive institutioners fortsatta tillvaro och existens. Till och med i riksdagen deltog man i den uppkomna tvisten genom att motioner där väcktes angående den medicinska undervisningens ordnande. Den häftiga striden bilades dock slutligen genom en kompromiss.

Detta skedde genom *Kungl. Maj:ts nådiga brev till Sundhetskollegium den 26 april 1861.* En kommitté av sakkunniga hade dessförinnan berett frågan och uppgjort förslag till lösning av konflikten, varöver de berörda parterna avgivit yttrande. I ingressen till det kungliga brevet heter det i fortsättningen: "— — — och enär, hvad först angår Komiterades i främsta rummet framställda förslag, att, med indragande såväl af de vid Universiteten i Upsala och Lund befintliga Medicinska Fakulteter som af det Karolinska Medico-Kirurgiska Institutet, ett enda medicinskt läroverk skulle i hufvudstaden inrättas, detta förslag är stridande emot den önskan, Rikets Ständer uttalat uti den skrifvelse, hvilken föranledt nedsättandet af ofwanberörda Komité, enär detta förslag vidare ingriper i frågan om Universitetens flyttning, hvilken måste behandlas med afseende på åtskilliga andra omständigheter, än den medicinska undervisningen, samt enär de omständigheter, som af Komitén blifvit anförda för nödvändigheten och nyttan af att sammanföra undervisningen till ett enda medicinskt läroverk, ansetts antingen icke fullt giltiga eller åtminstone icke af den vigt, att en så väsentlig rubbning af bestående förhållanden dermed rättfärdigas, hafva Wi icke funnit skäl att till samma förslag, hvilket äfven blifvit afstyrkt af de i ämnet hörde myndigheter, med undantag allenast af Professorerne vid Karolinska Institutet, lemna Wårt nådiga bifall; hwaremot och då, beträffande åter det af Komiterade alternativt förordade förslag, hvilket afser att förena de tre nuvarande medicinska läroverken till enig och ordnad samverkan, detsamma är lätt verkställbart och, med åtskilliga deruti gjorda förändringar, kan icke allenast afhjelpa de mest känbara och öfverklagade bristerna i läkarebildningen, utan ock uppfylla de nödvändiga vilkoren för en fullständig och god medicinsk undervisning, Wi ansett detta

förslag böra tjena till hufvudsaklig grund för Wårt beslut rörande ordnandet af denna undervisning. — — —"

Enligt de nya bestämmelserna av 1861 fordrades för att bliva legitimerad läkare endast medicinska examina. Kirurgien skulle även ingå i dem och de kirurgiska studierna fingo genomföras även vid universiteten. Karolinska Institutet skulle tillsammans med medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund deltaga i läkareutbildningen och vid huvudstadens kliniska inrättningar bestrida den huvudsakliga delen av den praktiska undervisningen så i medicin som kirurgi. Medicine kandidatexamen kunde avläggas endast vid universiteten, däremot kunde medicine licentiatexamen, vilken medförde rättighet att legitimeras som läkare, förvärvas antingen vid universiteten eller Karolinska institutet. Disputationer och promotioner skulle kvarbliva vid universiteten. Samtidigt frigjordes institutet fullständigt från Sundhetskollegiet och ställdes under överstyrelse av kanslern för Uppsala universitet. Slutligen stadgades, att kirurgie magisterexamen och den 1828 införda ämbetsexamen skulle upphöra.

Karolinska institutet hade sålunda i viss utsträckning erhållit jämnställdhet med medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund och först nu uppnåddes det redan 1797 eftersträvade målet att förena medicin och kirurgi till en gemensam uppgift för alla legitimerade läkare. Lilla kirurgien kunde dock fortfarande utövas även av endast hantverksmässigt utbildade yrkesmän. Det uppnådda beslutet var emellertid alltjämt i viss utsträckning en kompromiss. Professorerna i Stockholm blevo därför ej fullt tillfredsställda med resultatet av sina ansträngningar, förr än Karolinska institutet i sina nya stadgar av den 13 november 1874 erhöll rätt att anställa såväl medicine kandidat- som medicine licentiat-examen samt samtidigt likaledes rätt att bedöma avhandlingar för erhållande av medicine doktorsgrad (Själva utdelandet av doktorsgraden förbehölls dock alltjämt åt fakulteterna vid universiteten).

Den 16 februari 1906 erhöll Karolinska institutet rätt att utdela medicine doktorsgrad och genom nya stadgar för de medicinska studierna i vårt land, utfärdade den 27 november

1908, avskaffades medicinsk filosofisk examen, den s. k. medikofilen, vid universiteten.

---

2. *Den hantverksmässiga utbildningen inom sjukvården särskilt med avseende på badarnas insatser.*

Till denna grupp, som endast genom hantverksmässig utbildning förvärvat behörighet att utöva sjukvård i viss utsträckning, hörde de redan under medeltiden verksamma bardskärerna och badarna. Om bardskärernas roll här i Malmö samt om deras utbildning har författaren utförligt berättat i uppsatser i Fornminnesföreningens årsskrifter av 1952 och 1955. Särskilt bör det erinras om deras första skråordning i Malmö, utfärdad år 1544 av borgmästare och råd. Redan av denna framgår tydligt, att det från början rådde en betydande konkurrens och antagonism mellan de båda yrkesgrupperna. En särskild artikel i skråordningen stadgade nämligen: "Item Skulle ingen Bastuemand eller Andre badere bastuequinder eller andre quinder huo som helst the aere eller were kunde forbinde nogre ferske saar — — —." och vidare: "Skall ingen aff disse for:e fordriste sig noger handhe gamle Saar eller pocker att leghe — — —." Den som bröt mot dessa föreskrifter skulle böta till "Kongen XL mk Raadet XL mk oc XX i bössen."

Med hänsyn till den betydelsefulla ställning, som badareämbetet kom att intaga för utövandet av lilla kirurgien i vårt land i början av 1800-talet, kunna några *korta uppgifter om badarna och deras verksamhet i forna tiders Malmö* här vara förtjänta av uppmärksamhet. I det medeltida Malmö fanns det ej så få badstugor, i vilka bastubadet var den vanligaste och länge enda badformen. Platserna för några kunna ännu utpekas: en låg vid Själbodgatan, en annan vid Södergatan och åter en tredje vid Gråbrödersgatan i nuvarande kvarteret nr 39 Blomman. Äldsta påträffade uppgiften om en badstuga i Malmö är enligt Janne Agri från år 1400 i ett den 14/8 utfärdat köpebrev. Att taga sig ett bad ansågs i dessa tider tillhöra livets oundgängliga behov, huru grovt det än i övrigt syndades mot hygienens enklaste krav. Borgmästare Jakob

Badstuga med badande kvinnor. Träsnitt av H. S. Beham, omkr. 1540.

Mogensens donation av 1446 av fria bad till de fattiga är också något karaktäristiskt för den tiden. Man ville bereda även de fattigaste tillfälle till bad. Här sågs i badet hög som låg, män som kvinnor om varandra och ingen såg något oriktigt däruti. Man gick även till badstugorna för att koppsätta eller åderlåta sig. Badstugornas innehavare, badare och koppsättare, voro alltså utbildade och hemma i den enklare sjukvården och intogo en aktad och respekterad ställning i samhället. I Malmö äro dock inga namn kända före 1500-talet. Mot medeltidens slut ändrade det gamla hederliga badväsendet karaktär. Besöken gjordes mera för nöjes skull, varjämte dryckenskap och sedeslöshet mer och mer började vinna insteg inom detta område. Gemensamhetsbaden måste därför förbjudas. För att hindra spridningen av pocker eller syfilis stängdes de offentliga baden i Köpenhamn år 1509. Sannolikt vidtogos även i

Malmö liknande åtgärder. Trots de ändrade och tråkiga förhållandena vid medeltidens slut upphörde ej badarna och badstugorna att spela en roll inom sjukvården i Malmö ännu ett par hundra år framåt. Den blev dock med tiden mer och mer inskränkt.

De första personuppgifterna om badare i Malmö finna vi enligt Janne Agri i våra äldsta skattelängder för åren 1517—19, där "Jehanne Arild Bastwemandtz", tydligen en badareänka finnes upptagen. År 1519 hade hon lämnat plats för "Jep Byng bastwmand", som redde sig gott att döma av den rätt höga skatt — 2 mark — som han var taxerad till. År 1532 omtalas "Oluf bastuemand". Det intressanta med honom är, att han tillika var djurläkare, den förste man känner i stadens historia.

Badaresysslan var liksom andra näringsfång skarpt begränsad och reglerad genom lagar och förordningar. För badarna var det emellertid vid tiden efter reformationens införande ej längre någon gyllene period. Vid 1500-talets mitt omnämnas dock två badstugor: Kyrkans badstuga och den Lilla badstugan. Kyrkans badstuga blev 1592 ombyggd och förmodligen då även utvidgad. Vid slutet av 1500-talet fanns dessutom en eller ett par andra på olika platser i staden. De följande årtiondenas badare och badstugor äro oss emellertid ganska litet kända.

År 1634 inträdde en betydelsefull förändring och förbättring för badareyrket i Malmö. Då erhöll staden en ny badare och denne utrustades med borgmästare och råds privilegier, vilka gåvo honom en god och tryggad ställning i samhället. *Den badare, som tillsattes 1634, var Söffren Mortensen* (1634—1670) och han blev en av stadens mera bemärkta och värderade personer. Sysslan som stadens badare och koppsättare hade denne fortfarande kvar, då Malmö efter Roskildefreden kom i svenskarnas händer. Den årliga lönen var alltjämt 8 daler, men därtill kommo nu 5 daler till badstugubränsle.

Sedan Söffren Mortensen avlidit den 2 mars 1670, finna vi *ytterligare trenne badare i Malmö, nämligen Mathias Kielshoffer* (1671—1690), *Friedrich Rochau* (1691—1700) *och Christian Hellmuth* (1701—1709). Under deras verksamhetstid

framträdde antagonismen mellan badare och fältskärer särskilt skarpt. Guvernören Otto Wellingk dekreterade den 28/3 1695 med anledning av de ständiga kontroverserna, "att badarna måste blifva vid sin profession och icke befatta sig med något, som hörde till kirurgien, förr än de enligt Kungl. Maj:ts förordning undergått vederbörlig examen". Detta hade till följd, att Friedrich Rochau den 22/12 1697 avlade prov inför fältskärsämbetet i Stockholm och erhöll mästarebrev. Han dog emellertid endast 42 år gammal den 21/3 1700. Även Christian Hellmuth genomgick föreskrivna prov och examina både som badare och fältskär den 28/6 1701, men hade ändå en del stridigheter med fältskärerna. Han dog redan den 3/12 1709 vid 38 års ålder.

Med Christian Hellmuth förlorade Malmö sin siste badare och koppsättare av gamla stammen. Och han var också på sin tid, såvitt man vet, den ende i hela Skåne. Garnisonens badstuga, som låg ute på Slottsplatsen, existerade ända till 1763, då den på landshövdingens befallning försåldes. Härmed synes det vara slut med de gamla badstugorna och det gamla badareväsendet i Malmö.

Angående badarna i Sverige bör det tilläggas, att de här synas ha gjort sig gällande långt senare i tiden än vad ovan skildrats beträffande Malmö, som före Roskildefreden, som bekant, hörde till Danmark. Första gången badare omnämnas i en officiell svensk handling torde vara, när Gustaf II Adolf i skrivelse den 1 april 1628 konfirmerade bardskärernas privilegier av år 1571. Häri påpekades då bl. a. "om någon badare, undantagandes K. Maj:ts egen lifbadare, befattade sig vidare än med hårs och bards afskärande samt koppande och badande, så skulle Borgmästare och Råd med embetsmän säga dom öfver honom och sakören fördelas emellan embetslådan och staden". Först så sent som 31/10 1657 fingo badarna i Stockholm sin första skråordning och blevo erkända som ett skrääambete, en förmån som de då uppnådde på grund av sina förtjänster vid pestsjukdomens behandling. I skråordningen bestämdes, "att de utom deras ordinarie syssla att bada och

Koppsättning i badstugan. Träsnitt av Jost Amman från 1500-talet.

koppa, jemväl fingo putsa hår och skägg, förbinda öppna sår och påtaga sig sådana kurer, som de hade lärt". Badarnas skråordning stadfästes genom ett kungligt brev av 15/5 1663, som ytterligare ökade deras privilegier genom att för dem stipulera följande rättigheter: "Att hålla badstugor, slå åder, klippa hår, raka skägg uti deras hus, samt koppa och läka sådana sår, som härrörde och hade sitt ursprung af en osund kropps disposition och superficiem (ytan) deraf angripa, men icke de skador, som af huggande, stickande, bränn- eller bräckande förorsakas, hvilka kurer och läkjande Barberare-Embetet egentligen tillkommer". Dessa ökade friheter, som voro större än badarna i Danmark ägde, blevo gällande även för Malmö och samtliga badare i Sverige lydde under badareämbetet i Stockholm, som alltså handhade badareskråets angelägenheter i hela vårt land.

Mot slutet av 1700-talet minskades antalet badare i Sverige mer och mer. År 1783 bestod badaresocieteten i Stockholm av sex personer och år 1800 var antalet badaremästare i huvudstaden minskat till tre.

Året 1797 är ett märkesår ej endast för den vetenskapliga läkareutbildningen i vårt land, utan utgör *även en milstolpe för de hantverksmässigt utbildade yrkesmännen inom sjukvården.* Instruktionen för Collegium Medicum den 28 oktober 1797 innehåller därom följande bestämmelser: "— — — De här i Residencet privilegierade Rakstugor, hvarest den för hastiga åkommor nödiga skyndsamma hjelp af åderlåtning och Chirurgisk Handläggning bör vara at tilgå, äfvensom Badare-Embetet, hvilket jemväl utöfvar en del av den mindre chirurgien, höra — — — under Collegii tilsyn, i enlighet med en serskild och efter senare tiders förändrade omständigheter afpassad Ordning, den Collegium åligger at — — — utgifva — — —".

Denna sålunda bebådade nya *"Ordning för Badarne i Riket"* utfärdades av Collegium Medicum *den 19 december 1807.* Enligt dess § 1 äro badarnas uppgifter hädanefter: "At till Allmänhetens tjenst altid hafva en väl inrättad Badstuga för allehanda slags Bad; at äga färdighet i rakning, koppning, åderlåtning, blodiglars, spanska flugors och clistirers applicerande samt i liktornars och naglars putsande; at känna de medel, som i hast böra tillgripas at stilla förblödningar; at weta huru skenbart döde skola handteras och uplifvas; huru förste förbanden anläggas vid benbrott, friska sår m. m., som hörer til utvärtes åkommors lindrande och den mindre chirurgien". Vidare innehåller den nya stadgan för badarna noggranna föreskrifter för "En Yngling, som Badarekonsten lära will", huru denne genom anställning hos en badaremästare utbildas och på grund av genomgångna, föreskrivna prov efter tre år kan förklaras för "Badare-Ämnessven". Efter ytterligare utbildning i tre år kan denne så uppnå rättighet "at sig til Badare Mästare Examen hos Stads Physicus och Chirurgus, eller någondera, om allenast endera i Staden finnes, anmäla". Protokoll över hållet förhör insändes till Collegium, som prövar, om han må förklaras för badaremästare. En badareämnessven kan emellertid också, om han så önskar, efter att ha förökat sina kunskaper i anatomi och om han ytterligare övar sig i språken, framdeles anmäla sig i Kungl. Collegium till

undergående av "Chirurgiae Studiosi Examen" och utbilda sig till kirurg.

Det är i hög grad anmärkningsvärt, att genom denna nya "Ordning för Badarne i Riket" den grundläggande, hantverksmässiga utbildningen för utövarna av den mindre kirurgien lägges i händerna på det gamla badareämbetet, som i alla tider konkurrerat med barberare och flätskärer inom detta område. Förklaringen till detta märkliga förhållande kan möjligen vara att söka däri, att badarna alltjämt voro verksamma i enlighet med sin gällande skråordning, under det att fältskärernas utbildning alltmer utvecklat sig i vetenskaplig riktning vid sidan om den gamla skråordningen och att denna därigenom i realiteten upphört att vara gällande. Rent formellt får giltigheten av fältskärernas skråordning anses ha upphört i och med att kirurgiska Sociteten år 1797 slopats och upphört att existera.

Uppdraget åt badareämbetet enligt 1807 års Ordning att huvudsakligen övertaga ansvaret för utövningen av lilla kirurgien innebar en påtaglig uppmuntran för denna yrkesgrupp och fick därigenom stor betydelse för verksamheten inom denna särskilt i Stockholm. Åtskilliga tecken tyda också på stor livaktighet bland badarna i huvudstaden vid denna tid. Ett sådant kan man se däri, att flera unga aspiranter inom badareyrket ej här fingo tillräckligt utrymme för sin verksamhetslust som badare, utan sökte sig från Stockholm och funno nya verksamhetsfält på andra orter. Dylika exempel se vi i de nedan omnämnda badaremästarna Enström och Lake, som båda voro verksamma i vår stad. Särskilt intresse tilldrager sig Kungl. Maj:ts tillåtelse av år 1857, att även en kvinna må erhålla rätt att avlägga badaremästareexamen. Badareämbetets ställning i samhället var emellertid helt beroende av 1807 års stadga. Badarnas roll inom sjukvården stod och föll med desss giltighetstid. Då denna författning upphörde att gälla den 1/10 1861, var det också ute med badarna och deras insatser inom sjukvården. Efter denna tid examinerades ej några nya badare. Den siste badaremästaren

i Sverige, som tillhört ämbetet, hette Johan Otto Abrahamson. Han avled i Stockholm år 1894 vid 80 års ålder. Med honom avslutades badareyrkets historia i vårt land.

Här i Malmö äro uppgifterna om utövningen av lilla kirurgien mycket sporadiska under 1800-talets förra hälft, dvs. den tidsperiod då badarna svarade för detta sjukvårdsområde. Någon fortlöpande kontinuitet i verksamheten har det ej varit möjligt att spåra. Däremot har det påträffats några enstaka badaremästare, som vid denna tid under kortare perioder här utövat sitt yrke. *År 1820 den 7/6* ansökte sålunda *"Barbier u. chirurgen Gesälle" Christian Fredrik Jahn* hos magistraten att få utöva barberare- och fältskärsyrket här i staden. Sedan Kungl. Maj:t den 24/8 1820 medgivit Jahn att som svensk undersåte bosätta sig i Malmö till idkande av badareyrket, därest han bleve som badaremästare godkänd, anställdes här i Malmö examen med fältskärsgesällen Christian Fredrik Jahn av stadsphysicus Willman och stadskirurgen Wentzell i närvaro av provinsialläkare Weillander enligt Badare-Ordningen av den 19 december 1807. Examensprotokollet prövades av Sundhetskollegium den 16/4 1821, som därvid godkände Christian Fredrik Jahn att vara badaremästare i Malmö. Den 9/6 1821 utfärdade magistraten "behörigt Burbref". C. F. Jahn var vid sin bosättning i Malmö en helt ung man, som med energi alltjämt strävade framåt. Hans verksamhet här blev ej långvarig. Redan följande året efter det, då han här erhållit burskap, avflyttade han till Köpenhamn. K. Caröe uppgiver i "den danske Lægestand 1786—1838", att Christian Fredrik Jahn, som var son till skomakaren Christopher Friedrich Jahn och född den 27/4 1800 i Pegau (Sachsen) och som varit i lära i Pegau och studerat i Kiel, år 1822 kom till Köpenhamn. Han avlade där chirurg-examen 1827. Jahn blev sedermera — uppgiver Caröe — doktor med. i utlandet och praktiserade i Blankenese (?) vid Hamburg till sin död före 1858.

Den 19/6 1841 innehåller magistratens protokoll anteckning om att *badaremästare Johan Olof Enström* denna dag avlagt "föreskrifven Tro-, Huldheds- och Tjenste-Ed". Enström, som var född i Stockholm den 16/2 1818 och där fått sin första uppfostran, hade i Göteborg fullbordat sin utbildning i badare-

yrket de senaste 2 åren, innan han den 1/5 1841 flyttade till Malmö. Sundhetskollegiets badaremästarebrev för Johan Olof Enström är daterat den 3/6 1841 och således utfärdat strax efter hans flyttning till Malmö. Han var verksam här nära två decennier. I september 1857 gjorde Enström framställning till fattigvårdsstyrelsen om ett bestämt årligt arvode mot att "kostnadsfritt för fattige sjuke här i saden verkställa chirurgiska göromål". Sedan samtliga sociteterna yttrat sig över framställningen, hade fattigvårdsstyrelsen tillstyrkt densamma. Då ärendet den 9/1 1858 slutbehandlades i magistraten, hade Johan Olof Enström avlidit den 13/10 1857. Ansökningen fick därför förfalla och ärendet avskrevs.

Ytterligare en infödd Stockholmsbo var i mitten av 1840-talet verksam som badaremästare i Malmö. Hans namn var *Fredrik Julius Lake*, född den 18/9 i Stockholm. Även han kom hit närmast från Göteborg år 1846. Om hans verksamhet här har det ej lyckats erhålla några andra upplysningar, än att denna synes ha varit ganska omfattande, enär han samtidigt som medhjälpare i sitt arbete hade både gesäll och elev.

Utom av badaremästarna *utfördes* emellertid under förra delen av 1800-talet *en del av den mindre kirurgien på barberstugorna*, vilket framgår redan av instruktionen för Collegium Medicum av 28/10 1797. Detsamma antydes också i enstaka anteckningar i magistratens protokoll här i Malmö. Gottfrid Beijer d. y., som år 1796 blivit stadsfältskär i vår stad, var den förste innehavaren av denna tjänst, som upphörde med "öppethållande af Rakstuga", ett arbetsområde som eljest tillhört bardskärernas allra tidigaste yrkesuppgifter och från vilket även alla stadsfältskärerna i Malmö hittills alltid varit ytterst angelägna att hålla konkurrenter borta. På grund av denna Beijer d. y.:s åtgärd inlämnade Stadens Äldste till magistraten en skrivelse den 23/3 1803, vari man påpekade, att "i anseende til felande Barberare här i staden — — — Staden omtränger en sådan person — — —". Följden av denna hänvändelse blev, att magistraten den 24/9 1803 prövade skäligt antaga *chirurgiæ studiosus Johan Löfgren* "till Barberare här i Staden med rättighet at hålla öppen Barberstuga".

Den 2/6 1810 anhåller enligt magistratens protokoll *Martin*

Friberg, "att warda till Barberare här i Staden antagen; och som Stadschirurgen härstädes icke sjelf besörjer om rakningen, samt sök:n genom företedde Betyg styrkt sin skicklighet i denna handtering; så fann Magistraten för godt att honom, M. Friberg till Stads-Barberare antaga, emot skyldighet, att till Staden derför erlägga en årlig contingent afgift af 32 sk. B:o — — —".

Ytterligare några barberare från den berörda tidsperioden böra här anföras. I magistratens protokoll den 12/5 1823 omtalas, att *chirurgiae studiosus Julius Ziesewitz* anhållit, "att här i staden sig nedsätta och betjena Stadens Invånare med barbering; anhållande derjemte att på grund häraf härstädes få vinna Burskap". Magistraten fann skäligt lämna bifall till denna begäran.

Den 16/2 1827 anhåller *barberaren Johan Christian Theodor Ziegler* att bliva antagen till stadsbarberare i Malmö. Den 9/4 beviljades detta av magistraten och Ziegler erhöll burskap. Den 18/2 1833 utfärdade t. f. provinsialläkaren Carl G. Wieselquist intyg rörande Zieglers skicklighet i vaccination mot smittkoppor. Sedan stadsbarberare Ziegler avlidit, anhöll *barberare C. M. Löfdahl* från Ystad den 29/4 1839, "att varda till Stadsbarberare härstädes antagen". Han påpekade därvid angående sin kompetens, "att jag utom färdighet att raka, äger den att åderlåta, vaccinera, utdraga tänder samt slipa Rakknifvar, så att jag vågar smickra mig med hoppet att kunna motsvara deras anspråk, hvilka behaga hedra mig med sitt förtroende". Magistraten lämnade samma dag "Löfdahl tillstånd att tillsvidare sysselsätta sig som Barberare här i Staden."

---

3. *Fältskärsyrkets renässans och dess epilog.*

Som framgår av den föregående framställningen var den hantverksmässiga utövningen av den mindre kirurgien under förra hälften av 1800-talet ingalunda enhetligt ordnad. Barberstugorna spelade sålunda därvid en viss roll vid sidan om badarnas yrkesverksamhet. Därigenom blevo förhållandena oklara och delvis förbryllande. Kunnighet och skicklighet

växlade säkerligen också högst betydligt bland dem, som sysslade med denna del av sjukvården, och motsvarade utan tvivel på många håll ej, vad man kunde ha rätt att fordra. Det oaktat var denna sjukvårdsverksamhet mycket uppskattad och populär bland allmänheten på grund av det billiga arvodet. Det ligger därför nära till hands att antaga, att det var denna allmänhetens sympatiska inställning till den hantverksmässigt drivna delen av sjukvården, som aktualiserade och utgjorde anledning till, att man sökte skapa bättre och mera enhetliga förhållanden inom densamma.

Mot denna bakgrund ha vi att se tillkomsten av den nya *"Ordning för Fältskärsyrkets utöfning"*, som utfärdades av Kungl. Maj:t *den 18 januari 1861.* Inledningsvis påpekas det däri: "— — — att Wi uppå underdånig hemställan af Wårt Sundhets-Collegium funnit godt att, med upphäfvande af den för Badarne i Riket den 19 December 1807 utfärdade Ordning, och med *förklarande, att idkarne af berörde yrke hädanefter skola benämnas Fältskärer*, i Nåder förordna — — — etc."

Angående de förrättningar, som tillhöra fältskärsyrket, uppräknas i § 1:

"a) Åderlåtning och koppning samt anbringande af blodiglar;

b) Upptagande och skötsel af fontaneller, hank och moxa;*)

c) Anläggande af spanska flugor, lindrigare dragmedel och omslag;

d) Tillredning och sättande af lavemang, samt insprutningars verkställande;

---

*) Alla dessa tre metoder, som tillhörde forna tiders folkliga läkekonst, avsågo att skapa varavsöndrande sår, varigenom det "onda" skulle avledas. I princip voro de alla tre lika, men skilde sig i utförande: *fontanell* kallades det, då man i ett litet hudsnitt på det värkande stället lade in en ärta eller ett pepparkorn för att åstadkomma varbildning; *hank* bestod däri, att man — vanligen i nacken — lyfte upp ett hudveck och genom detta trädde en tunn silkestråd eller ett kvinnohårstrå, som man dagligen drog i för att åstadkomma varbildning; vid *moxa* slutligen åstadkoms ett djupt, varavsöndrande brännsår genom att på det sjuka stället bränna en ärtstor fnöskebit.

e) Skötsel af sår, såväl gamla som friska;
f) Öppnandet af ytliga bulnader;
g) Skötsel af liktornar och invexta naglar;
h) Utdragning af skadade tänder;
i) Anläggande af bindor och bråckband;
k) Rakning;
l) Beredande af bad jemte den badandes skötsel under detsamma.

Härförutan bör Fältskär ega insigt
att igenkänna inklämda bråck,
att behandla sanslöse och skendöde,
att hämma blödning,
att vidtaga de första åtgärderna vid ledvrickningar och benbrott."

Beträffande utbildningen föreskrev den nya stadgan, att den som vill vinna rättighet till fältskärsyrkets utövning, "skall jemte bevis att han är myndig och eger god frejd förete intyg ej mindre om genomgången lärokurs uti kännedom af menniskokroppens byggnad, för så vidt sådan kännedom är i och för yrkets utöfning af nöden, än ock, att han minst en tid af tre månader vid någon offentlig sjukvårdsinrättning åtföljt Läkaren vid hans sjukbesök samt såsom ämnessven hos någon mästare i Fältskärsyrket förvärfvat erforderlig kunskap och färdighet i de förrättningar, som yrket tillhöra."

Särskilt anmärkningsvärd är bestämmelsen, att "rättighet till Fältskärsyrkets utöfning — — — äfven må kunna qvinna meddelas."

Prövning för att erhålla behörighet till fältskärsyrket skall anställas av "Stadsläkaren i den stad, der han (den sökande) finner lägligast att föreskrifven pröfning undergå." Förhöret äger rum i närvaro av en tillkallad "Fältskärsmästare — — — och af Provincial- eller annan Läkare och en Magistratsperson." Därefter insändes "det vid pröfningen förda, i frågor och svar affattade protokollet" till Sundhetskollegium, som bestämmer angående behörighet och utfärdar för sökanden efter godkännande av provet fältskärsbrev eller behörighetsbevis, som berättigar honom eller henne, "att hvar som helst i riket yrket utöfva och öppen Fältskärsstuga hålla." Fältskärs-

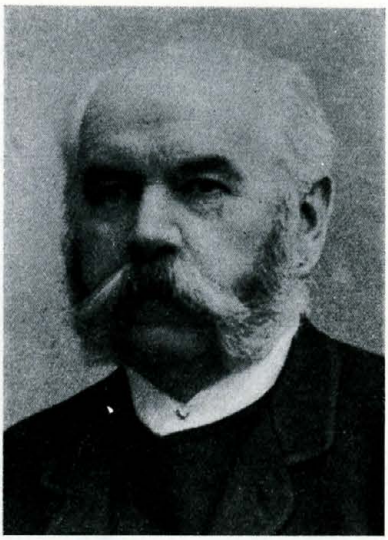

Gotlob Adam Sauer. Fotografi.

yrkets idkare stå under närmaste inseende av stadsläkaren i den stad, där yrket utövas eller, om han är på landet bosatt, av provinsialläkaren i distriktet.

Den nya författningen av 1861 innebar sålunda en förnyelse av fältskärernas verksamhet och man kan därför med skäl tala om *en renässans inom fältskärsyrket.* Detta att fältskärerna åter fingo sin verksamhet och sin ställning i samhället officiellt erkänd kom att medföra en påtaglig förändring till det bättre i den förut rådande förvirringen inom utövningen av den enklare sjukvården. Det blev ånyo ordning och reda inom dessa områden, något som omedelbart visade sig icke minst tydligt i vår stad.

Den inträdda nya epoken kom här i Malmö att huvudsakligen domineras av tvenne fältskärsstugor, G. A. Sauers och A. Silwers. *Gotlob Adam Sauer var grundaren av G. A. Sauers fältskärsstuga* vid Västergatan. Han var född i Burgstall i Würtemberg den 2/5 1832 och avlade fältskärsexamen den 21/5 1849 i Leipzig. Efter att hava konditionerat dels i Leipzig dels i Hamburg kom Sauer till Malmö på hösten 1857. Sedan han dels upptagits till svensk medborgare och dels *av Sundhetskollegium blivit såsom behörigen examinerad badare-*

Anders Silwer. Fotografi.

mästare enligt 1807 års stadga godkänd, anmälde han den 28/9 1861 till magistraten "det han ernade sin konst här i staden utöfva". G. A. Sauer blev den siste badaremästaren här i Malmö enligt 1807 års stadga. Då den nya fältskärsförfattningen av 1861 trädde i kraft 1/10 samma år, dvs. samtidigt som Sauer här började sin verksamhet, öppnade han här en fältskärsstuga i överensstämmelse med den nya stadgan. Denna var belägen i Västergatan 75 och övertogs i mitten av år 1887 av sonen Carl Fredrik Ferdinand Sauer. Gotlob Adam S. dog år 1890.

Den andra fältskärsstugan av någon betydelse under denna tidsperiod *öppnades av fältskär Anders Silwer i oktober 1888.* Silwer var född den 8/11 1865 och avlade examen i Lund den 20/12 1886 för att erhålla rättighet att utöva fältskärsyrket samt förklarades den 29/12 1886 av Kungl. Medicinalstyrelsen "för vederbörligen examinerad fältskärsmästare". Den fältskärsstuga, som Anders Silwer öppnade, var först belägen vid Stortorget n:r 2, men flyttades den 1/4 1895 till Bruksgatan 1 (hörnet av Adelgatan). På båda ställena idkade Silwer en väl ansedd fältskärsverksamhet, som han fortsatte till slutet av 1920-talet. Anders Silwer avled 2/6 1932.

I slutet av 1890-talet fanns i Malmö under en kortare period även en kvinnlig fältskär, den enda som funnits upptagen i magistratens yrkesregister. Det var *fröken Gertrud Sahlström*, som den 23/9 1893 avlagt examen i Uppsala för att erhålla rättighet till fältskärsyrkets utövande och den 27/9 1893 av Kungl. Medicinalstyrelsen förklarats behörig att nämnda yrke bedriva. Den 6/11 1894 anmälde Gertrud Sahlström till magistraten i Malmö, att hon här i staden utövade fältskärens yrke. Denna verksamhet fortgick dock endast till år 1897. Gertrud Sahlström avlade därefter barnmorskeexamen i Stockholm och idkade sedermera i Malmö en framgångsrik och högt skattad barnmorskeverksamhet ända till slutet av 1930-talet.

Under andra hälften av 1800-talet utmärktes utvecklingen inom medicinen och läkekonsten av synnerligen betydelsefulla framsteg. Det var framför allt upptäckten av bakterierna och den därav framkallade tillämpningen av antiseptiken och aseptiken inom kirurgien, som medförde genomgripande förändringar inom sjukvården. En allmän användning av narkos vid operativa ingrepp bidrog även att öka kirurgiens framsteg och uppblomstring. Även andra grenar inom läkekonsten, patologi, bakteriologi m. fl. visade betydelsefulla forskningsresultat under denna tidsperiod. En följd härav blev att i första hand härigenom intresset för mediciniska studier stimulerades och antalet legitimerade läkare ökades högst betydligt. Å andra sidan framhävde dessa vetenskapliga framgångar mer och mer de stora brister, som voro förbundna med den hantverksmässigt betonade delen inom sjukvården.

Det är i belysning av denna här i korthet skisserade utveckling, som vi ha att se *Kungl. Maj:ts åtgärd att den 5 juni 1896 utfärda en kungörelse "Om afskaffande af fältskärsexamen m. m."* I motiveringen till detta beslut framhålles det: "— — — sedan i särskilt till Oss ingifna ansökningar fråga blifvit väckt om ändring i gällande ordning för fältskärsyrkets utöfning, samt med anledning häraf infordrade underdåniga yttranden afgifvits — — — hafva Wi funnit godt förordna,

att efter innevarande års slut pröfning för erhållande af rätrighet till fältskärsyrkets utöfning icke må anställas — — — (annat än under vissa förutsättningar) — — — samt att efter den 31 Mars 1898 hvarken sådan pröfning eller förhör till fältskärsämnessven må ega rum; kunnande sedermera rättighet till utöfning af de läkare- och tandläkare-förrättningar, som höra till fältskärsyrket, endast vinnas i den för erhållande af behörighet till utöfvande af läkare- och tandläkarekonsten stadgade ordning."

Denna författning blev fältskärsyrkets epilog i vårt land. Efter den 31 mars 1898 hava alltså inga fältskärer utexaminerats hos oss. De då redan legitimerade fältskärernas rättighet att utöva sitt yrke inskränktes emellertid ej därigenom, utan dessa fortsatte att vara verksamma under de första decennierna av 1900-talet.

Först genom stadgandet i 1896 års författning uppnåddes fullständig enhetlighet i utbildningen för alla, som i någon form sysslade med läkarkonstens utövning. Endast en väg förde till legitimation och de olika läkarekategorierna reducerades till en enda.

---

4. *Fältskär Carl Fredrik Ferdinand Sauer.*

En bland de allra siste i Malmö verksamma fältskärerna var Carl Fredrik Sauer. Som avslutning på fältskärsyrkets epilog kunna några ord om honom försvara sin plats, dels därför att hans målmedvetet planerade utbildning ådrager sig särskilt intresse, enär den kan följas i alla sina detaljer, dels också därför att han genom sin ovanligt långa och framgångsrika fältskärsverksamhet tillvann sig ett vidsträckt förtroende och en synnerligen aktad ställning i vår stad.

Carl Fredrik Sauer var född i Malmö den 14/3 1863. Fadern var den redan omnämnde Gotlob Adam Sauer. Det stod från början klart för den unge Carl Fredrik, att han skulle fortsätta i sin faders yrke. Han blev alltså tidigt elev hos sin fader och redan vid 18 års ålder, den 16 mars 1881, efter förhör förklarad vara "utexaminerad fältskärsämnessven".

Carl Fredrik Sauer. Fotografi.

Den vidare utbildningen inom fältskärsyrket fortsatte Carl Fredrik Sauer nu i Lund. Från den 19 maj t. o. m. den 15 september 1882 tjänstgjorde han sålunda vid "Utvärtes-afdelningen af Lunds lazarett, hvarvid han såväl vid omläggningarna under ronder som större operationer assisterat och har — — — härvid visat synnerligen stor fallenhet för sitt yrke". Detta allt enligt intyg av O. Lindfors, "t. f. Öfverläkare vid Lunds lazarett". Sauer betraktade sig själv gärna som lärjunge till professor Carl Jakob Ask i Lund, men den väsentligaste delen av hans utbildning vid Lunds lasarett inföll tydligen under dennes sommarledighet från kirurgiska kliniken. Ett annat intyg från t. f. prosektorn Adolf Nordenstedt vid den anatomiska institutionen i Lund av den 7/2 1883 omvittnar, att "Fältskärsämnessvennen C. F. Sauer från Malmö har å härvarande dissektionssal preparerat upp halsens, bukens och extremiteternas muskler, extremiteternas vigtigare nerver samt extremiteternas, halsens och de vigtigare hufvudets blodkärl. Han har i sitt arbete å dissektionssalen visat stor tecknisk skicklighet och vid upprepade förhör öfver dels nyssnämnda partier dels ock menskans skelett lagt i dagen goda

kunskaper i och utmärkt förmåga att beskrifva ifrågavarande ämnen."

Med denna goda och grundliga utbildning och dessa intyg som bakgrund anmälde Carl Fredrik Sauer sig nu till förhör hos förste stadsläkaren August Falck i Malmö i och för erhållande av behörighetsbevis att utöva fältskärsyrket. Detta förhör ägde rum på Rådhuset i Malmö den 18 augusti 1883, sedan Kungl. Maj:t den 11 maj 1883 beviljat Carl Sauer dispens, enär han då ännu ej uppnått myndig ålder. Förhöret företogs "i närvaro af Herr Borgmästare O. Ahlström, Med. Licentiaten C. A. Claus och Fältskärsmästaren G. A. Sauer, af undertecknad, förste Stadsläkare, som dervid äfven förde protokollet". En bifogad bild visar sista sidan av protokollet, som upptager 24 st. framställda frågor med de lämnade svaren, noggrant upptecknade med August Falcks prydliga och lättläsliga handstil. På grund av detta förhörsprotokoll förklarade Kungl. Medicinalstyrelsen den 31 augusti 1883 Carl Fredrik Ferdinand Sauer "för vederbörligen examinerad fältskärsmästare samt — — — behörig till utöfning af nämnda yrke".

Beträffande den närmaste tiden efter examen har Carl Sauer i en självbiografisk redogörelse, som finnes i stadsarkivet, berättat, att han då av överläkaren dr Anders Bergstrand vid Allmänna Sjukhuset vid Slottsgatan "blev ombedd att tjenstgöra därstädes". Det låter kanske mera troligt, om man byter om rollerna och låter Sauer anhålla att få föröka sina kunskaper i sjukvård genom att deltaga i arbetet på Allmänna Sjukhuset. I varje fall synes denna tjänstgöring ha "räckt väl ett halvår". Han tillägger en uppgift om arbetsfördelningen mellan sjukhusets båda läkare, som ingalunda saknar intresse: "Under denna tid såg jag ej någon underläkare därstädes utan vederbörande skötte B.B + Kurhusavdelningen, som då låg i en gammal fastighet i Jacob Nilsgatan". Slutligen omtalar han beträffande Allmänna Sjukhuset, att patientantalet ej var särdeles stort på den tiden, "och allt var der mycket primitivt".

Efter tjänstgöringen på Allmänna Sjukhuset for Carl Fr. Sauer till Berlin och arbetade där under trenne månader på

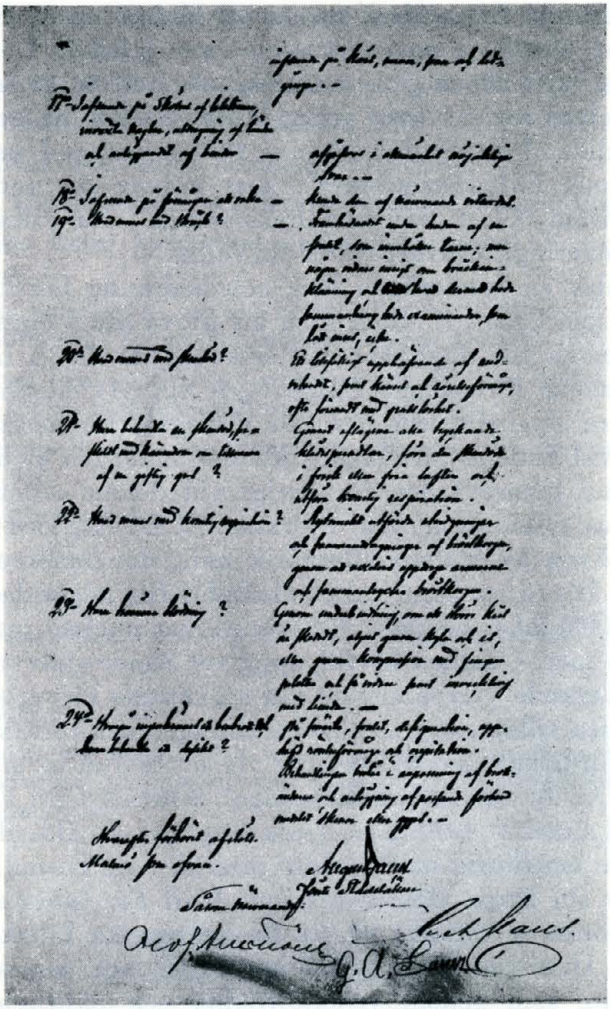

Sista sidan av förhörsprotokollet från Carl Sauers fältskärsexamen 1883. Original i K. Medicinalstyrelsens arkiv.

en tandklinik. Efter återkomsten till Malmö ansåg Sauer sig mogen att här börja egen verksamhet som fältskär. Detta torde alltså ha varit någon gång under senare hälften av år 1884. I magistratens register över yrkesidkare i Malmö är Carl Fredrik Ferdinand Sauer den 28 juni 1887 antecknad som "Barberare och Fältskärsmästare", som utövar sin verksamhet under firma "G. A. Sauers fältskärsstuga", för vilken firma han då övertagit ansvaret efter sin fader.

Det blev en synnerligen lång och hedrande fältskärsverksamhet som Carl Fr. Sauer kom att utöva här i Malmö. Han vann genom sin duglighet och samvetsgrannhet i hög grad allmänhetens förtroende. Enligt egen uppgift handhade han lindrigare olycksfall och den lilla kirurgien för maskinavdelningen vid Statens Järnvägar i Malmö under c:a 43 år, under vilken tid läkarevården för övrigt vid denna avdelning utövades av doktorerna Aug. Björkman, Carl Asp och Herman Welin. Även av Malmö Yllefabrik anlitades Sauer under en följd av år i första hand vid olycksfall. Efter något decennium in på 1900-talet började fältskärsverksamheten inskränkas mer och mer. Orsaken härtill uppgiver Sauer själv vara dels den tilltagande verksamheten vid sjukhusets kirurgiska poliklinik, dels tillkomsten av olycksfallslagen och försäkringsbolagens fordringar av läkareintyg vid olycksfall m. m. Ansvaret för "G. A. Sauers fältskärsstuga" bibehöll Carl Fr. Sauer ända till slutet av 1930-talet. Ända långt in i sin ålderdom fortsatte han emellertid med enskild praktik i sin bostad.

Under sin långa ålderdom kunde Carl Fr. Sauer med tillfredsställelse se tillbaka på sin framgångsrika fältskärsverksamhet. Han var utan tvivel en duglig och samvetsgrann yrkesman, som genom vederhäftighet och pålitlighet samt sitt samvetsgranna arbete, som han med klokhet begränsade till sina kunskapsområden, tillvann sig allmänhetens förtroende. Carl Fredrik Sauer dog den 6/4 1953 vid nyss fyllda 90 års ålder.

Litteratur och källor.

Agri, Janne: Bland yrkesmän i gamla dagar. Lund. 1930.

Bergmark, Matts: Bad och bot. Stockholm. 1959.

Carøe, Kristian: Den danske Lægestand. København.

Fjellander, Gunnar: Badare och Badareembetet. Sv. Läkartidningen. 1945.

Författningar, Kungl. Kungörelser och Kungl. brev enligt i texten angivna dateringar.

Gröné, Otto: Om läkare- och sjukhusförhållanden i Malmö vid reformationens införande. Malmö Fornminnesförenings Årsskrift 1952.

Gröné, Otto: Från 1500-talets bardskärer till den siste stadskirurgen i Malmö. Malmö Fornminnesförening Årsskrift 1955.

Kock, Wolfram: Läkare- och kirurgyrkets förening i Sverige. Sv. Läkartidning 1942.

Malmö stads adresskalendrar.

Nordisk Familjebok.

Svensk Uppslagsbok. Malmö 1950.

Tillhagen, Carl-Herman: Folklig Läkekonst. Nordiska Museet. Stockholm.

I stadsarkivet:

Rådhusrättens och magistratens domböcker och protokoll med inneliggande handlingar, bouppteckningar, yrkesregister, S:t Petri husförhörslängder m. m., m. m.

ORTNAMN I MALMÖ

IV *F. d. Fosie socken.*

Av Ingemar Ingers.

Den framställning över ortnamnen å Malmö stads nuvarande område, som inleddes i årsskriften 1957, fortsättes nu, varvid ortnamnen i f. d. Fosie socken behandlas. Fosie socken, som intill 1931 utgjorde en egen kommun, blev då inkorporerad med staden (med ingången av år 1931) och utgör numera i kyrkligt hänseende Fosie församling i Malmö stad. Den gamla Fosie socken gränsade i norr till Malmö stads jordar på en sträcka av en halv mil; för övrigt gränsade den till V. Skrävlinge, Husie, Oxie, Lockarp, Bunkeflo och Hyllie. Socknen hade en långsträckt form och nådde med en smal remsa ut till Sundet mellan Malmö och Limhamn. Dess areal angives vid slutet av 1800-talet till 2.731 tunnland eller enligt nyare räkning 1.438 hektar. Med undantag för en del gränsregleringar emot Hyllie (numera Limhamns församling) och V. Skrävlinge ha icke gränserna för Fosie undergått någon större förändring i senare tid. Här skall nämnas, att egendomen Hyllie nr 37, som brukades under Bellevue gård i Fosie, 1883 blev överförd från Hyllie till Fosie socken, under det att Fosie i början av 1900-talet till Limhamns köping avstod den ovannämnda remsan, den s. k. Fosiekilen, som mellan Malmö och Limhamn gick fram till havskusten. Tidigare har alltså socknens form liknat Hököpinge, som också genom ett smalt område når fram till Sundet, något som torde bero på att alla gamla byar, belägna i närheten av havskusten, också skulle ha del i strandmarken. Sin nuvarande begränsning i väster fick Fosie församling 1937, då Bellevue gård jämte villaområdet Nya Bellevue och Kroksbäck överfördes från Fosie till Limhamns församling. Slutligen blev 1947 en mindre del av V. Skrävlinge i denna församlings sydvästra hörn överförd till Fosie.

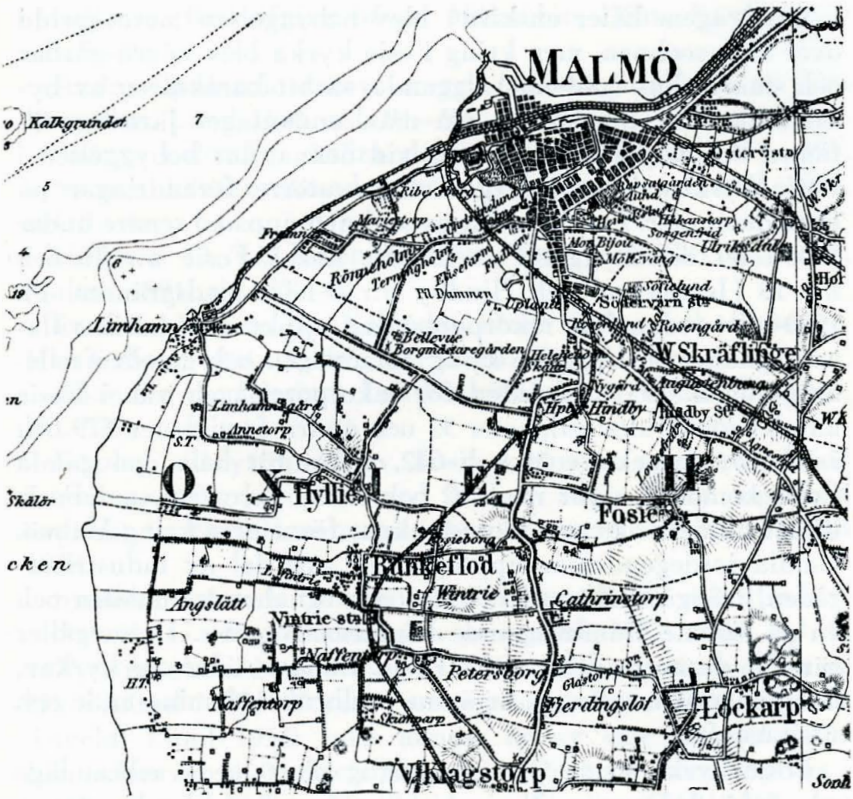

Fosie med omgivningar. Detalj av Generalstabens karta 1865, reviderad 1896.

Folkmängden i Fosie var 1805: 539, 1840: 668, 1860: 937, 1878: 1.204, 1890: 1.585, 1904: 1.963, 1915: 1.997, 1931: (vid tiden för inkorporeringen) 7.566 och vid ingången av 1960: 11.480.

Fosie socken utgöres sedan gammalt av två stora byar, Fosie i söder och Hindby i norr med läge parallellt intill varandra. Fosie by blev enskiftad 1804 och Hindby 1805. Före enskiftet var hela bebyggelsen i Fosie by samlad omkring kyrkan och i Hindby kring det nu försvunna Hindby värdshus, där Fosie kyrkoväg och Västra Skrävlingevägen utmynna

i Ystadvägen. Efter enskiftet blev bebyggelsen mera spridd över hela socknen, men kring Fosie kyrka blev några gårdar och smärre hus (gadehus) liggande, så att karaktären av bysamhälle blev bibehållen; om man undantager järnvägsstationen och några nybyggnader vid denna, har bebyggelsen i Fosie kyrkby icke undergått några större förändringar på flera decennier. I andra delar av socknen uppstod senare under 1800-talet tätbebyggelse av mindre hus å Fosie n:r 10 och n:r 18 (Jerusalem) och Hindby n:r 6 nära stadsgränsen. På 1900-talet redan före inkorporeringen uppkom en talrik villa- och egnahemsbebyggelse kring Ystadvägen och gamla Trelleborgsvägen. 1931 vid tiden för inkorporeringen var i Fosie antalet jordbruksfastigheter 32 och andra fastigheter 579 och i Hindby respektive 30 och 642, vilket för hela den gamla Fosie kommun utgör resp. 62 och 1.221. Bebyggelsen i Fosie liknar numera den som kännetecknar förorterna kring Malmö. Gamla jordegendomar upptagas till stor del av industriområden, trädgårdsmästerier, villa- och egnahemssamhällen och en på sistone framträngande höghusbebyggelse. Detta gäller särskilt de norra delarna av Fosie. Endast söder om kyrkan, där Söderslätt vidtager, är ännu jordbruket dominerande och utsikten fri.

Fosie kyrka ligger på ursprunglig plats med vackert läge på en höjd. Den är till sin kärna en medeltidskyrka, varav numera återstå västra delen av långhuset och nedre delen av tornet. Kyrkan blev 1615 förlängd i öster på bekostnad av Köbenhavns universitet, som fordom hade patronatsrätt till Fosie socken. Sin nuvarande yttre och inre gestalt har kyrkan efter en hårdhänt om- och tillbyggnad 1896, då den blev helt omdanad i nygotik.

Någon sammanhängande längre beskrivning över Fosie finnes icke, lika litet som ifrån andra med Malmö stad inkorporerade lantkommuner. Men Fosie är flerstädes i korthet behandlat i äldre och nyare topografisk litteratur, varav bör nämnas följande verk, som blivit genomgångna vid utarbetandet av denna framställning:

Lunds stifts landebok, upplagd 1569, utgiven av Ljunggren & Ejder, Lund 1950, del I, sid. 433—434.

Gillberg, Beskrifning öfwer Malmöhus Lähn, Lund, 1765, sid. 8—9.

Andra upplagan därav, omarbetad och utgifven af Nils Bruzelius, Lund 1840, sid. 91—92.

Skånes kalender, Andra delen, Lund 1878, sid. 453—455.

Svensk Landtbruks-adressbok. I. Malmö län, Lund 1883, sid. 3—4.

Hallmer, O. L., Kalender öfver Oxie och Skytts härad, Malmö 1891, sid. 43—46.

Landén, F. och H., Kalender öfver Skåne och Blekinge, Hälsingborg 1904. Andra delen, sid. 72—75.

Anander, A., Sveriges Lantbrukskalender, Stockholm 1915, sid. 329.

Förslag till yttrande av Fosie kommun angående Fosie kommuns inkorporering med Malmö stad. Enligt uppdrag avgivet av Fosie kommuns inkorporeringskommitté. Malmö 1928.

Svenska orter. I. Stockholm 1932, art. Fosie och Hindby.

Sylvan, G., Fosie kyrka och prästgård. MFÅ 1943, sid. 8.

Tyvärr saknas beskrivning över Fosie liksom större delen av Oxie härad i Ole Worms Presteindberetninger 1624 (utg. av Tuneld, Lund 1934), som annars är av stor betydelse för kännedom om 1600-talets Skåne. — De årtal, som angivas i samband med belägg för äldre namnformer (1569, 1765 etc.) äro hämtade ur ovanstående arbeten. Därtill kommer beskrivning till ekonomiska kartan 1912 över Fosie socken. I övrigt utgöras källorna företrädesvis av Landsmåls- och Ortnamnsarkivets i Lund otryckta samlingar över skånska ortnamn alltifrån medeltiden till våra dagar. Samlingarna ha senast blivit kompletterade genom undersökningar i Fosie kyrkoböcker av skriftställaren Helge Andersson, liksom stadsarkivarien Leif Ljungberg och typografen Axel M. Lundell beredvilligt skaffat upplysningar angående tillkomsten av vissa gårdnamn.

Uppteckningar över ortnamnen i den muntliga traditionen och deras genuina uttal i folkmålet äro företagna alltsedan 1920-talet och till nutiden. Folkmålet i Fosie utgör en övergång mellan målen i socknarna närmast norrut och Söderslätts-

målet eller Skyttsmålet. (Skyttsmålets språkområde omfattar förutom Skytts härad två tredjedelar av Oxie härad och en mindre del av Vemmenhögs härad fram till Ö. Torp). Målet på landsbygden rakt öster om Malmö — i V. Skrävlinge, Husie, S. Sallerup och Särslöv — är mest besläktat med målet i södra delen av Bara härad.[1]) Det är starkt danskpräglat men är som de flesta skånska mål *a*-mål med ändelsevokalen *-a* bibehållen sedan gammalt (*stua, kaga, baga, tjöva, slida*). Ett mindre inslag av *e*-mål finnes dock redan här, som består i att verben, som i aktivum ha *-a*, i passivum ha *-es* (*sättes, slides*); detta drag går norrut in i Burlöv. I Husie och Sallerup tillkommer best. form pluralis på *-ane* av typen *bidane, gårane*. Ovannämnda drag tillhöra också målet i Fosie, men här blir brytningen mellan *a*-mål och *e*-mål ännu större, då socknen på två sidor gränsar till orter med *e*-mål, nämligen Hyllie, Bunkeflo och Lockarp. I det mest genuina målet i Fosie ha både verb och substantiv omväxlande *-a* och *-e* (*stua* el. *stue, järra* el. *järre*), i senare tid vanligtvis *-a*; pres. ändelsen *-ar* blir *-er* el. *-or* (*kallor*); ändelsen *-are* blir *-ere* el. *ore* (*skräddere, slajtere*); pluralisändelser äro exempelvis *gåra* el. *gåre, påga* el. *påge*, best. form *gårane, pågane*. Ännu på 1950-talet träffade förf. två äldre män i 90-årsåldern, som talade med stark brytning av *a*-mål och *e*-mål, men ju längre tiden framskrider, desto mera mister folkmålet av sin egenart och särskilt i närheten av en storstad. Dessa kortfattade notiser om folkmålet i Fosie äro medtagna med tanke på den vacklan mellan former på *-a* och på *-e*, som också ger sig till känna i ortnamnens uttal.

Såsom meddelare vid uppteckning av ortnamnens genuina uttal eller för traditioner om ortnamn ha använts: Brandchefen Karl Ahrling, Arlöv, med härstamning ifrån Fosie; arbetaren Anders Bengtsson, Fosie 18, husägaren Per Hansson, Hindby mosse, åkaren Johan Jönsson, Fosie 5, skomakaren Nils Jönsson, Hindby mosse, målaremästaren Hilding Liljeqvist, Hindby 6, sockerbruksarbetaren Per Nilsson, Arlöv, skomakaren Wilhelm Petterson, Hindby, fru Hanna Svensson, Fosie

[1]) Jfr Helge Anderssons framställning i denna årsskrift.

17, lantbrukaren Såne Sånesson, Fosie 15 och husägaren Lars Åkesson, Hindby 3.

I den följande framställningen behandlas först byanamnen *Fosie* och *Hindby*, därefter övriga bebyggelsenamn och slutligen naturnamn eller terrängnamn.

I. Bebyggelsenamn.

Fosie (*Fosie*; invånarna: *Fosiane* eller *Fosiene*). *Fosöghæ* 1346, 1369, *Fosöghe* 1353, 1384, *Fosöye* 1397, *Fosye* 1431, 1443, *Fosie* 1469, 1475, *Fusie* 1487, 1514, *Ffosyæ* 1522, *Ffosziæ* s. å., *Fossie* 1540, 1590, *Fosiæ* 1560, *Fosie* 1569, *Fussie* 1590, 1612, 1628, 1656, *Fousie* 1623, *Fosie* 1620, *Fosiæ* 1644, *Fossie* 1661, *Fóusiee* 1671, *Fosiö* (!) 1684, *Fossie* 1712, *Fosie* 1765, *Fosige* 1782, *Fosie* 1784 och senare, t. ex. 1825, 1840 och 1878.

Namnet har, om man bortser ifrån en del tillfälliga prydnadsbokstäver, i stort sett haft samma skrivning sedan slutet av medeltiden. Det tillhör en grupp av namn, som är talrikt företrädd i sydvästra Skåne, som innehåller en böjningsform av *hög*, där den slutliga utvecklingen blivit ändelsen *-ie*. Vi ha i Oxie härad 7 dylika namn (Arrie, Fosie, Gessie, Hyllie, Oxie, Vintrie samt Östra, Västra och Mellan-Grevie)[1]; i Skytts härad finnas 2 (Fuglie och Skegrie), i Vemmenhögs härad 1 (Isie), i Bara härad 1 (Grevie) och i Torna härad 3 (Fjelie, Flädie och Stävie). Danska ortnamn på Själland med liknande utvecklingar äro Aversi, Greve och Jersie. De flesta äro tillika sockennamn. I namn av denna typ, sammansatta med *-hög*, ha fackmännen ansett att *hög* antingen kan avse en eller flera ättehögar eller också en naturlig höjd. För varje särskilt fall är det nödvändigt att göra iakttagelser i terrängen och konstatera belägenheten av ev. fornlämningar. Liksom i fråga om Hyllie (MFÅ 1959 sid. 54) bör man beträffande Fosie helst räkna med en naturlig höjd, nämligen den där kyrkan och prästgården äro belägna. Den framträder mycket tydligt i terrängen och stiger långsamt ifrån alla sidor och

[1]) *Husie* hör icke hit; dess äldsta kända form är *Husæ* och det genuina uttalet är *Huse*. Angående namnet Malmö se MFÅ 1957 sid. 10.

når en nivå av 37 meter över havet. Visserligen finnas också åtskilliga ättehögar på Fosie bys mark, men de äro belägna allt för långt ute i periferien för att komma i fråga. Det är terrängens beskaffenhet på själva byplatsen, som bör vara avgörande. I motsats till de flesta andra namn på *-ie* är Fosie ytterst svårförklarligt. Falkman i Skånes ortnamn (1877) räknar Fosie till "svårförklarliga ortnamn" (sid. 250) men tillägger: "Man må möjligen icke förbise det i Norge ännu brukliga mansnamnet Fuse." Något liknande namn är emellertid icke upptaget i verket Danmarks gamle personnavne (Köbenhavn 1936—), som är den fullständigaste inventeringen över gammalnordiskt namnskick. I den nyaste samlingen förklaringar till Skånes sockennamn, som ingår i Lunds stifts matrikel, utgiven av Sven Håkan Ohlsson (Lund 1955) skriver ortnamnsforskaren docenten Bertil Ejder om namnet Fosie: "Förra leden är otolkad." Och hellre än att skriva sida upp och sida ner med osäkra tolkningsförslag eller gissningar, få vi tills vidare konstatera, att förleden i by- och sockennamnet Fosie hittills är oförklarad.

Den danske ortnamnsforskaren professor Kristian Hald anser byanamn sammansatta med *-hög* tillhöra förkristen tid. Att Fosie är en by av mycket hög ålder framgår också av dess vidsträckta areal, dess stora mantal (över 11) och antalet hemmansnummer, som är 23. Detta betyder, att då numreringen genomfördes på 1670-talet, Fosie hade 23 gårdar; antalet torde ha varit detsamma c:a 100 år tidigare, då Lunds stifts landebok upprättades, som uppgiver antalet tiondegivare i Fosie socken till 33, vilket skulle betyda, att i Fosie fanns 23 tiondegivare och i Hindby 10. Så många äro också hemmansnumren i dessa byar; de jordeboksnummer, som överskrida dessa tal, äro särskilt numrerade s. k. gatehus.

Hindby (*Hi'ngby, Hi'nnby* el. *Hi'mmby*). *Hindby* 1346, 1420, *Hendby* 1420, *Hindby* 1443, 1494, 1532, *Hyndby* 1541, *Hindbi* 1541, *Hindby* 1569, *Hingbij* 1644, *Hinnbij* 1684, *Hinby* 1661, 1677, 1749, *Hindby* 1712, 1765, 1784, 1825, 1840, 1878 och senare. Skrivningarna visa, sedan namnet först uppträder, inga andra växlingar än de rent ortografiska; i två 1600-talsskrivningar, *Hingby* och *Hinnby*, framträda uttalsformerna. Första leden

är djurnamnet *hind* men kan också vara *hind* i egenskap av tillnamn (den som springer raskt som en hind); jfr Danmarks gamle personnavne III: 445. — Ett hemman i Hindby, n:r 8, tillhör sedan gammalt V. Skrävlinge församling (se MFÅ 1958 sid. 65 och 71). Efter Hindby är Hindby station (sedan 1875) å Malmö—Ystadbanan uppkallad, men den är belägen utanför sockengränsen, å V. Kattarp n:r 4 i V. Skrävlinge församling; jfr MFÅ 1958 sid. 70.

Övriga bebyggelsenamn.

I denna avdelning upptagas namn på gårdar, hus-samlingar och enskilda hus, som alla äro yngre än byanamnen. De flesta gårdar i Fosie socken hade — om man undantager prästgården och Fosie boställe — inga särskilda namn i äldre tid men benämndes med ägarens namn i genitiv (t. ex. *Pär Lars'*) eller med numret. Men redan i början av 1800-talet blevo åtskilliga gårdar namngivna, delvis i samband med enskiftet eller efter företagna delningar. Man kan urskilja två grupper av namn, dels spontant uppkomna namn av mera folklig upprinnelse och dels namn som tillkommit i enlighet med moderiktningar för namngivning; namn av denna senare typ äro i allmänhet givna av stadsbor, som haft egendomar i Fosie eller av å orten bosatta ståndspersoner. Till den första gruppen höra sådana namn som Backagården, Fästningsgårdarna, Gaddagården, Gamlegård, Halvpundet, Kroksbäck, Skogholm, Stattena och Ärtholmen. Av dessa är Skogholm, troligtvis också Kroksbäck och Ärtholmen äldre terrängbeteckningar, som utflyttaregårdar ha övertagit. — Till den senare gruppen höra namn av typen Agnesfrid, Bellevue, Fosieborg, Henriksdal, Lyckebo, Mariedal, Maryhill och Sofieholm. I vissa fall har samma gård haft ett mera officiellt namn t. ex. *Mariedal* och ett, som av ortsbefolkningen använts i dagligt tal, i detta fall *Gaddagården.* Vi ha också exempel på gårdar, som ha bytt namn. *Lovisefrid* från 1820-talet blev omkring 1900 ersatt med *Gullvik*; *Nygård* (å Hindby n:r 4) blev emot slutet av 1800-talet *Almhov*, och detta har i sin tur ändrats till *Almhög.*

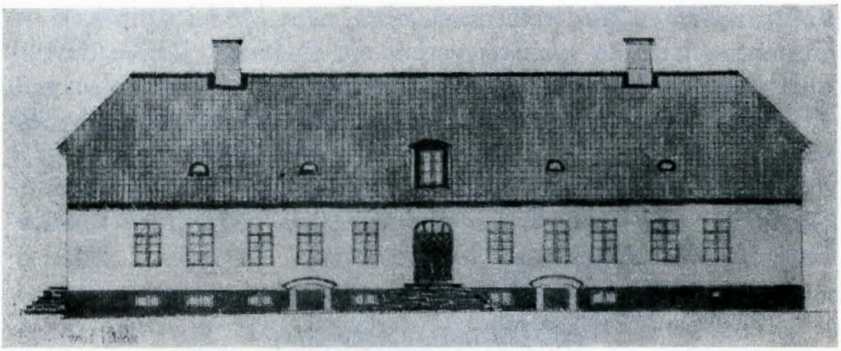

"Bellevue gård, sådan den kan hava sett ut, då den uppfördes anno 1836". Rekonstruktion år 1953 av Folke Bensow, Göteborg.

Ett flertal gårdnamn är av intresse, då de övergått att bli namn på villasamhällen, egnahemsområden och stadsdelar och därigenom ännu mera blivit allmän egendom.

Fosie:

Almvik (*Almvi'k*) = n:r 13. Nyare namn: *Almvik* 1909. I början av 1900-talet blev det vanligt att uppkalla gårdar efter den för Sydskåne karakteristiska almen. Ägaren anser, att gårdens namn är Almvik, men Ekon. kartan 1912 med tillhörande beskrivning och andra kartor upptaga *Almlunda*, varefter är namngiven *Almlundavägen* från Fosie 17 till Fosie kyrkby. — I dagligt tal är benämningen *Sånes går* eller *Sånegåren* efter ägarna sedan 1863, Per Sånesson, Såne Sånesson och Sigfrid Sånesson.

Bellevue (*Bä'llvi, Bä'llevi* el. *Bä'llvigåren*), en egendom bestående av Fosie n:r 2, Hindby n:r 5 och Hyllie n:r 37, sammanköpt i början av 1800-talet av Frans Suells svärson, Lorens Kockum, f. 1773, d. 1825, och namngiven i hans tid. *Bellevue gård* 1811, *Belle Vüe* 1813, 1816, *Bellevü* 1825, *Bellvue* 1840, *Bellevue gård* 1853, *Bellevue* 1878 och senare. Franskt *bellevue* = vacker utsikt, flerstädes använt vid namngivning både i Sverige och Danmark under 1800-talet. Ägaren

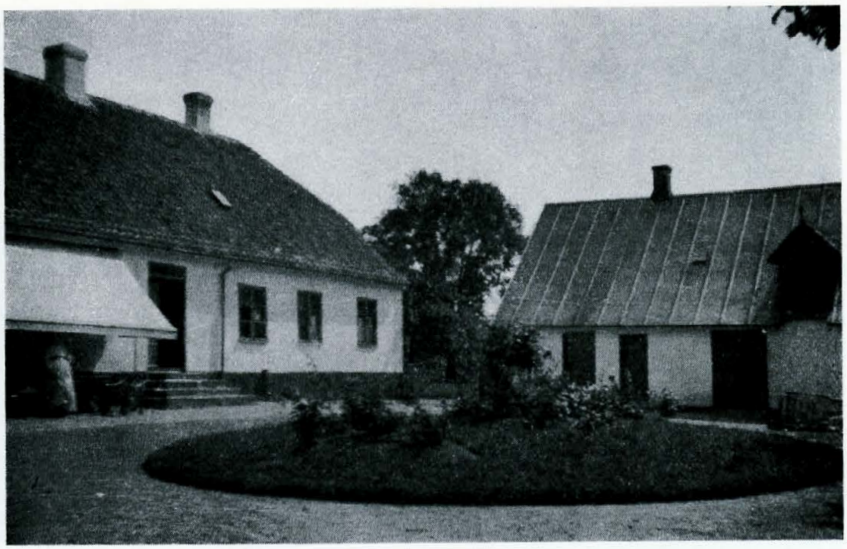

Fosieborg. Foto 1905.

av Bellevue gård benämndes *Bä'llvimannen.* — Vid urarvakonkursen efter Lorens Kockum 1826 köptes Bellevue av rusthållaren Mathias Pålsson från Sörby.[1]) Hans arvingar sålde egendomen 1873 till godsägaren Gotthard Dieden, och sedan dess har Bellevue varit i familjen Diedens besittning. Jfr *Nya Bellevue.*

Fattiggården (*Fattigåren*), del av Fosie n:r 3, i början av 1900-talet inköpt till försörjningshem, sedermera arbetshem. *Fosie fattiggård* 1905.

Fattighuset (*Fattihused*) i Fosie by å n:r 23, troligtvis byggt på 1860-talet, användes före förvärvet av Fattiggården; kvarstår ännu och användes som bostadshus.

Fosieborg (*Fosiebå'rrj*), en egendom utgörande 1/16 mantal

---

[1]) Det är kanske vid denna tid följande episod har passerat, omtalad i Burlöv: "Så komm där en kvinga å ville tjöva de stora ställed, såmm hiddor Bä'llvi, såmm liggor inge ve Mallme, å honn bar alla pängana i itt skrin ongor a.rmen."

Fosie boställe. Foto 1960, Malmö museum.

av n:r 5. *Fosieborg* 1823, 1878, 1931. Namngiven av ägaren, advokaten Jeppa Holst, f. i Tygelsjö 1791, d. å Fosieborg 1875.

Fosie boställe (*Fosie bostä'lle* eller *Bostä'lled*) = n:r 11 & 16, f. d. kornettsboställe med läge å ursprunglig plats strax ö. om Fosie by. *Cornets Boställe* 1765, 1 mantal *Cornetts Boställe* wid N. Skånska Husar Regementet 1840, *Fosie Militie-Boställe* 1879. Innehavaren kallades *bostä'lloren.*

Fosieby station (*Fosieby stasjón*), järnvägsstation å Kontinentbanan, anlagd 1898.

Fosiedal (*Fosiedál* el. *Fosiedául*) = Fosie n:r 9 och del av n:r 10. *Fosiedal* 1904. I Svensk Landtbruks-adressbok 1883 uppgives *Sofiedal* (dåv. ägare J. Möller), som torde vara tryckfel för *Fosiedal.* I så fall skulle namnet vara minst 20 år äldre. Någon gård med namnet "Sofiedal" är icke känd i Fosie. Egendomen är sedan 1880-talet i sambruk med Bellevue.

Fosie prästgård (*Fosie prässtagåur* el. *Fosie prässtegåur, Prässtagåuren* el. *Prässtegåuren*). = n:r 23.

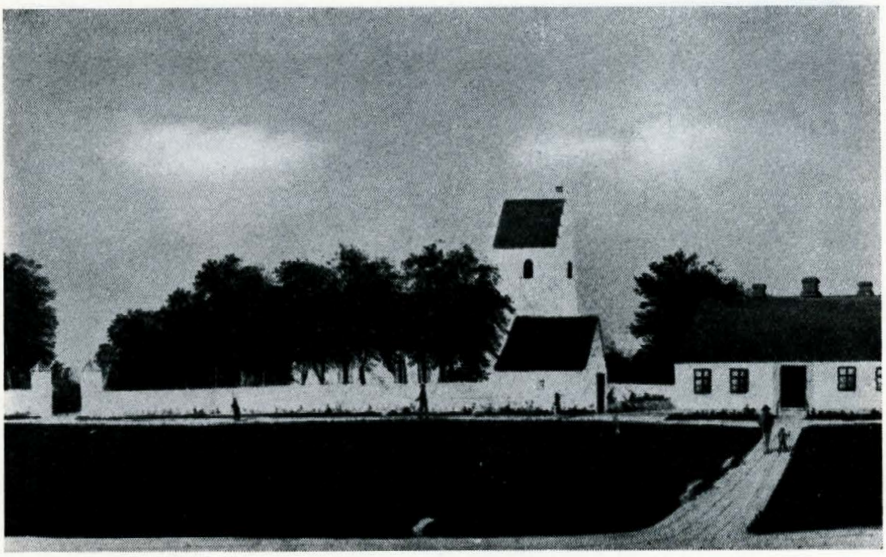

Fosie kyrka med gamla östra skolan t. h. Foto före 1896. 1879

Fosie röv (*Fosie röv*), hus-samling å n:r 17 vid gamla Trelleborgsvägen nära Bunkeflo gräns. I äldre allmogemål hade "röv" inte samma ohyfsade karaktär som nu; ordet förekom också som beteckning för bebyggelse i utkanten eller ändan av socknen, såsom här; motstycke fanns bl. a. i Kabbarp av Tottarps s:n, Bara h:d vid gränsen emot Burlövs s:n.

Fosietorp (*Fosietå'rrp*), handelsträdgård, del av n:r 7. *Fosietorp* 1928.

Fästningsgårdarna (*Fässtninjsgåurane*) = n:r 8 och n:r 19; annan benämning på *Skogholm* (se denna art.) Namnet uppkommet genom traditionen om ett slott eller en "fästning", som funnits på platsen.

Gaddagården (*Gaddagåuren* el. *-gåren*), detsamma som Mariedal eller n:r 7 (jfr *Mariedal*); efter ägaren, garnhandlaren Jonas Magnus Gadd i Malmö, f. 1819, d. 1896, och nämnd såsom ägare 1878, och dennes son, possesionaten Adolf Gadd,

Hermodsdal. Foto 1960, Malmö museum.

f. 1875, d. 1957. Efter J. M. Gadd förekom också benämningen *Garn-Gaddens*.

Gamlegård (*Gammlegåur*) = 1/12 mantal av n:r 5 med läge vid gamla Trelleborgsvägen v. om Lindeborg. Gården är numera riven. Den kallades Gamlegård på grund av sitt ålderdomliga byggnadssätt och var på 1930-talet en av de få halmtäckta gårdarna i Fosie.

Hagalund (*Hagelónn*) = n:r 14. *Hagalund* 1909, 1915. Nyare namn, sannolikt ytterst en uppkallelse efter samhället Hagalund i Solna vid Stockholm, som i början av 1900-talet blev modenamn. — Svensk Postortförteckning 1909 upptager 124 Hagalund, däribland Hagalund i Fosie; några av dessa namn i övre Sverige kunna vara gamla, men de flesta äro av nyare datum.

Halvpundet (*Halpónged*), äldre namn på n:r 10, nuvarande Lyckebo. En f. d. ägare Anders Nilsson i senare hälften av 1800-talet kallades *Halpóngeren* och hans gård *Halpónged* till skillnad från Anders Nilsson å Fosie n:r 20, som kallades

Del av husraden Jerusalem med Per Albin Hanssons föräldrahem (med minnestavlan). Foto 1960, Malmö museum.

Helpóngeren, då han hade dubbelt så stor areal och påstods vara dubbelt så tjock.

Henriksdal (*Hendriksdál* el. *Hendriksdálsgåren*) = n:r 1. *Henriksdal* 1909. Uppkallad efter en tidigare ägare, kyrkoherde Nils Henriksson i Gessie (1813—1879), som donerade egendomen till Samfundet pro fide et christinismo. Efter Henriksdal är nuvarande Henriksdalsvägen namngiven.

Hermodsdal (*Harmosdál*) = n:r 12, hittills lantgård, nu påbörjat bebyggt område. "Fosie 12, kallas *Hermodsdal*", 1912. Förre ägaren Ola Hermodsson (1841—1928) hade uppkallat gården efter fadern Hermod Larsson (*Harmod Larsen*, 1810—1892).

Högaholm (*Högehå'llm*), del av n:r 15. *Högaholm* 1904. Nyare namn, efter gårdens tämligen höga belägenhet.

Jerusalem (*Jerúselämm* el. *Jerúsalämm*), hus-samling vid gamla Trelleborgsvägen (nuv. Lindeborgsvägen) å Fosie n:r 10 och n:r 18. Har aldrig varit officiell beteckning, men i

Svensk Postortsförteckning 1909 är *Jerusalem* upptaget. Namnet uppgives ha varit brukligt redan i mitten av 1800-talet. Se vidare art. *Jerusalem* i MFÅ 1957 sid. 20. Liksom i Malmö har Jerusalem betydelsen fattigkvarter, primitiv bostad. Jerusalem i Fosie utgör kärnan i tätbebyggelsen kring gamla Trelleborgsvägen i det nuv. samhället Kulladal. — Ett av husen i Jerusalem (nuv. Lindeborgsvägen 91) är känt såsom Per Albin Hanssons föräldrahem.

Jerusalems missionshus (*Jerúselämms misjónshus*) å n:r 5 vid nuv. Welandergatan 96, byggt på 1870-talet; äldre namn på nuv Kulladals missionshus.[1]) Jfr *Jerusalem* ovan.

Kroksbäck (*Krå'gsbäkk*) = 1/8 mtl Fosie n:r 1, en gård uppkallad efter en närbelägen bäck och numera ett på dess ägor uppvuxet egnahemssamhälle. "Fosie 1, kallas Kroksbäck", 1912. Namnets ålder är obekant.

Kulladal (*Kolledál* eller *Kolladál*) = egendomen Fosie n:r 18. *Kulladal* 1895. Namnet är givet på 1880-talet, efter en kulle som ligger i närheten av gården, av handlanden Chr. Gadd i Malmö, som då hade förvärvat egendomen. En härstädes belägen järnvägsstation å Malmö—Trelleborgs järnväg, som tidigare benämndes Fosie, fick efter tillkomsten av Kontinentbanan 1898, då Fosieby station öppnades, namnet *Kulladal*. I nutiden betecknar Kulladal också hela tätbebyggelsen omkring stationen å Fosie n:r 18 och angränsande nummer.

Lindeborg (*Linndebå'rrj*) = n:r 17. *Lindeborg* 1891. Efter ägaren sedan 1864, slaktaren Ola Lindgren (f. 1826), som efterträddes av sonen, slaktaren Wilhelm Lindgren (f. 1860), nämnd såsom ägare 1891 och 1916. Härefter är uppkallad *Lindeborgsvägen*, nyare namn på den äldre Trelleborgsvägen (jfr *Trelleborgsvägen*).

---

[1]) Från den tiden Jerusalems missionshus byggdes omtalas följande episod. Läraren i Stattena skola, A. Svensson, som var läsare, hade lektion i biblisk historia och talade om Jerusalems tempel. Han tittade ut genom fönstret och fick då se det första lasset med byggnadsmaterial till Jerusalems missionshus komma körande. Han blev därvid så rörd, att han knappt kunde behärska sig.

Lindgrenastället (*Li'nggrenaställed*), folklig benämning på Lindeborg; jfr föreg. artikel.

Lyckebo (*Lykkebo*), egendom som utgör del av n:r 10. *Lyckebo* 1904. Namnet är givet omkring 1880 av dåvarande ägaren, överstelöjtnanten J. V. Holst. Äldre namn: *Halvpundet*, se denna art. — Efter Lyckebo är *Lyckebogatan* uppkallad.

Mariedal (*Mariedál*), gård och numera egnahemsområde å n:r 7. *Mariedal* 1904. Efter förre ägarens, handl. i Malmö Jonas Magnus Gadds hustru Charlotta Maria Gadd, f. Möller, f. i Hälsingborg 1833, d. i Malmö S:t Petri 1907. Jfr ovan *Gaddagården* och *Garn-Gaddens*.

Nya Bellevue (*Nya Bä'llvi*), villaområde avstyckat ifrån Bellevue gård.

Rövahusen (*Rövehusen*), hus-samling å n:r 17, detsamma som Fosie röv; se ovan.

Skogholm (*Skårvhå'llm*) = n:r 8 och n:r 19, två domkyrkohemman, vid enskiftet utflyttade till sitt nuvarande läge i Östre vång. *Skauffholms ager* 1569; *En skauffholm* 1569, *Skogholm åker* 1761, *Skogholms ängarne* 1761, *Skogsholms ängarne* 1805, *Skogholmen* 1765, 1840, *Skogholm* 1890, 1904. De två domkyrkohemmanen fingo vid enskiftet omkring 1804 övertaga ett gammalt marknamn (se ovan); detta skall i sin ordning ha varit namnet på en försvunnen herregård, som omtalas 1765 hos Gillberg, Malmöhus Lähn, sid. 8:

"På denne byens ägor i öster wid Stora Landswägen synas Grafwar och wallar, som omgifvit en Herregård, hwilken hetat Skogholmen, men hwarföre eller enär den blifwit ödelagd, det har tiden redan utplånadt."

Varifrån denna uppgift kommit är tills vidare obekant, men den återkommer i senare topografiska arbeten såsom 2 uppl. av Gillberg, utg. av Nils Bruzelius 1840 sid. 91, i Skånes Kalender 1878, del II sid. 454 och i Hallmer, Oxie & Skytts härads kalender 1891 sid. 45, där det säges att Skogholm ännu 1410 nämnes såsom befintligt, utan att källan angives. Saken vore värd vidare efterforskningar, men för närvarande kan

Skogholmsmöllan. Foto 1958, Malmö museum.

det blott konstateras, att i senare hälften av 1500-talet och fram till enskiftestiden Skogholm existerat såsom marknamn. Första leden i Skogholm angiver att platsen har varit skogbevuxen. I den östra och mera kuperade delen av Oxie härad — också utanför Svedala socken, som fordom tillhörde Bara härad — har tidigare funnits skogsbestånd, varav numera Törringe lund är en sista rest, men ännu i förra århundradet fanns skog i Ö. Grevie (Grevie kratt), Lilla Svedala och vid Månstorp (Månstorps lund), och en yttersta utpost av detta skogsbestånd har alltså funnits vid Skogholm i Fosie. — Att traditionen om ett befästat herresäte fortlevat i Fosie framgår av den vardagliga benämningen Fästningsgårdarna (*Fässtninjsgåurane*) såsom binamn till Skogholm. — Efter Skogholm är den nuvarande *Skogholmsvägen* uppkallad.

Skogholmsmöllan (*Skåvhå'llmsmyllan*), f. d. väderkvarn (stubbamölla) å n:r 19, hitflyttad ifrån Vintrie på 1890-talet och riven 1957; se vidare MFÅ 1958 sid. 140.

Sofieholm (*Sofiehå'llm*) = Fosie n:r 5 & 22. *Sofieholm* 1904. Uppkallat efter en tidigare ägares, Per Matthiassons, hustru Annette Sofia Andersson, f. i Bunkeflo 1838.[1]) År 1870 inköptes

[1]) Enl. meddelande av landsarkivarien C. G. Weibull.

Stattena skola. Foto 1960, Malmö museum.

egendomen av prof. Martin Weibull i Lund. Då hans hustru (f. Winberg) också hette Sofia, fanns dubbel orsak att bibehålla namnet.

Stattena (*Stattène* el. *Stattèna*), f. d. värdshus å n:r 5 vid gamla Trelleborgsvägen, sedermera från 1870-talet skolhus och efter 1923 kommunalhus, numera bostadshus. *Stattena* (= 1/24 mtl Fosie n:r 5) 1823, *Stattena krog* 1830, *Statt-Ena* 1856, *Stattena skolhus* 1876. Namnet givet på grund av den fordom ensliga belägenheten; om utbredningen av detta namn i Skåne och i Danmark, se vidare MFÅ 1959 sid. 68. — Då Stattena är en av de få kvarstående av Skånes gamla landsvägskrogar, vore det ytterst angeläget att det blir bevarat såsom kulturminnesmärke, helst som det nu är kommunal egendom.

Stattena skola (*Stattène skole* el. *Stattène skola* el. *Stattèna skola*), detsamma som Stattena, sedan det blivit skolhus; se föregående artikel.

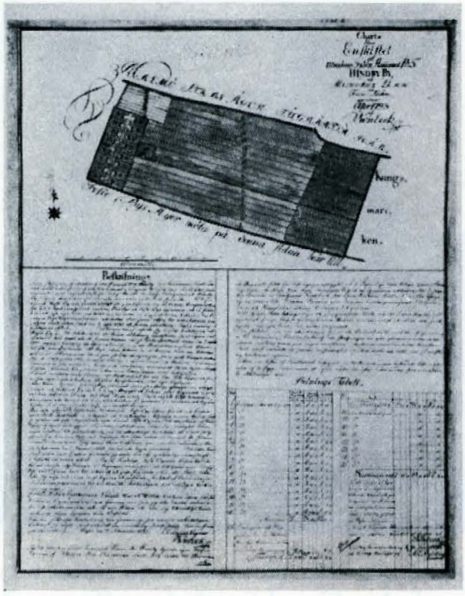

Enskifteskarta över frälsehemmanet n:r 5 Hindby by (Stormby) 1793. Original i Lantmäterikontoret, Malmö.

Stormby eller **Stormbyhusen** (*Stå'rrmby* el. *Stå'rrmbyhusen*), en nu försvunnen bebyggelse vid Fosie strand, bestående av en samling småbruk eller torp, dels å Fosie n:r 2 och dels å Hindby n:r 5, anlagd av Frans Suell på 1790-talet. *Strandtorpen* eller *Stormby* 1801, *Stormby* 1812, 1823, 1826, *Stormbij* 1829, 1834, *Stormby* 1843; *Handelsman Suels hus* eller *Strandhusen* 1799; *Strandhusen* 1801, 1804, 1807, 1813; *Strandtorp* 1823, *Fosie Strandtorp* 1829. Husmännen i Stormby skulle göra dagsverken vid Annetorp och vid Limhamns kalkbruk. Sedermera blevo Stormbyhusen successivt nedlagda, sedan marken kommit i Bellevue gårds besittning, och 1843 voro endast 5 hus kvar; de flesta invånarna hade flyttat till det uppväxande fiskläget Limhamn, där de bosatte sig i Raby.[1])

[1]) Enligt meddelande av hamnkaptenen Gösta Fredriksson, Limhamn. — Ett av husen ifrån Stormby, som i mitten av 1800-talet blev sålt till bortflyttning, blev återuppfört å Fosie n:r 18 av husmannen Bengt Wilhelmsson och tillhörde sedermera hans son Anders Bengtsson (f. 1858, d. 1941). Det kvarstår ännu i förfallet skick med nuv. adress-n:r Welandergatan 93.

— Namnet Stormby är givet efter läget nära intill havet; det fortlevde sedermera i Stormbymarken, som var en vång under Bellevue gård. Platsen för Stormby är numera belägen inom Limhamns församling. Namnet borde vid nutida namngivning återupplivas såsom namn på bebyggt område, kvarter eller väg.

Weibullagården (*Vä'jbollagåren*), detsamma som Sofieholm eller Fosie n:r 5; se vidare under *Sofieholm*. Jfr på samma vis i Malmö Faxagården bredvid Ribersborg, i Hyllie Wadstagården jämte Djupadal och i Fosie Gaddagården jämte Mariedal.

Welanderhemmet (*Velánndorhimmed*), sjukhem å n:r 10 med nuv. adress Welandergatan 122, benämnt efter initiativtagaren, överläkaren prof. Edvard Welander i Stockholm (1846—1917) och upprättat 1922; numera avdelning av Malmö Allm. Sjukhus. Härefter är uppkallad Welandergatan.

Hindby:

Agnesfrid (*Angnesfri'd*) = n:r 10. Agnesfrid 1856, 1878; hemmanet n:r 10 Hindby, *Agnesfrid* kalladt, 1864. Efter ägarens, handelsmannen och konsuln i Malmö Henrik Runnerströms hustru Agnes, f. Sylwan. Gårdens mest kände ägare i en senare tid var hästhandlaren Olof Amilon.

Almhov (*Almhå'v*, med öppet å som i "son", el. *Almhåu'v*) = 1/8 mtl n:r 4. Namnet givet i slutet av 1800-talet av dåv. ägaren fröken Ida Nilsson, dotter till Ola Nilsson därstädes, sedermera ändrat till *Almhög*. Ett äldre namn var *Nygård*, se denna art.

Backagården (*Bakkagåuren*) = 1/4 mtl n:r 6, själva stamhemmanet å det numera tätt bebyggda området Hindby 6. *Backagården* 1912. Efter läget ibland Borrebackar; själva gården, som ännu kvarstår, är uppförd på ett lägre parti av Borrebackar. Se vidare under *Borrebackar*. Efter Backagården är *Backavägen* uppkallad.

Blekingsborg (*Blekingsbå'rrj*), tomt- och industriområde, utgörande delar av n:r 1 och n:r 6; var ursprungligen obebyggda

jordar intill stadsgränsen, som brukades under farmen Blekingsborg i Malmö; denna är uppkallad efter plantagelyckan *Blekinge*, utlagd och namngiven 1752 (MFÅ 1957 sid. 14). — Härefter är *Blekingsborgsgatan* uppkallad.

Borremöllan (*Bårremyllan*), f. d. väderkvarn å n:r 6 med läge ö. om Backagården; den revs i början av 1900-talet. Uppkallad efter Borrebackar, jfr sid. 76.

Eriksfält (*Eriksfä'llt*). Namnet har tidigast påträffats 1907 i samband med utstyckning av gården 1141/10368 mtl Hindby n:r 6 till egnahemstomter (Prospekt och karta i MSA). Namngivningen har säkerligen påverkats av det närbelägna Erikshem (=511/5184 mtl Hindby n:r 6), vilket av ägaren, slaktaremästaren Anders Larsson i Malmö, uppkallats efter hans son Paul *Erik* Larsson, f. 1889.

Gullvik (*Gòllvik* el. *Gollvi'k*) gård och villaområde å n:r 3. *Gullvik* 1904.[1]) Nyare namn i st. f. äldre *Lovisefrid*.

Helenetorp (*Helenetå'rrp*) = 1/8 mtl Hindby n:r 2. *Helenetorp* 1875. Uppkallat efter Helena Petronella Wulff, f. 1803, d. 1868, hustru till kammarherre A. A. af Klinteberg, ägare från omkring 1840. Jfr *Krusagården*.

Hindbygården (*Hingbygåuren* el. *Himmbygåuren*), gård och handelsträdgård å n:r 9; en av de få gårdar som kvarligger på ursprunglig plats i Hindby by.

Hindby krog (*Hingby kru*, *Hinnby kru* el. *Himmby kru*; finare *-kråg*), gammalt värdshus vid norra sidan av Ystadvägen. Ursprunget var kronogatehuset Hindby n:r 11 med en särskilt numrerad tomt, omtalat första gången 1692. Där inrättades ett värdshus 1777, som ägde bestånd till 1935, då det blev nedlagt. Den sista värdshusbyggnaden, som var uppförd efter en brand 1884, revs 1936, då Ystadvägens sträckning blev ändrad och vägen framdragen över en del av tomten.

---

[1]) I äldre namngivning förekommer *-vik* endast i fråga om havsvikar och sjövikar, t. ex. i Sydskåne Höllviken (*Hölvijen*) vid Skanör och Fågelvik (*Fulevij*) i Maglarp. Endast i nyare namn förekommer *-vik* om bebyggelse uppe i land, såsom Almvik och Gullvik i Fosie.

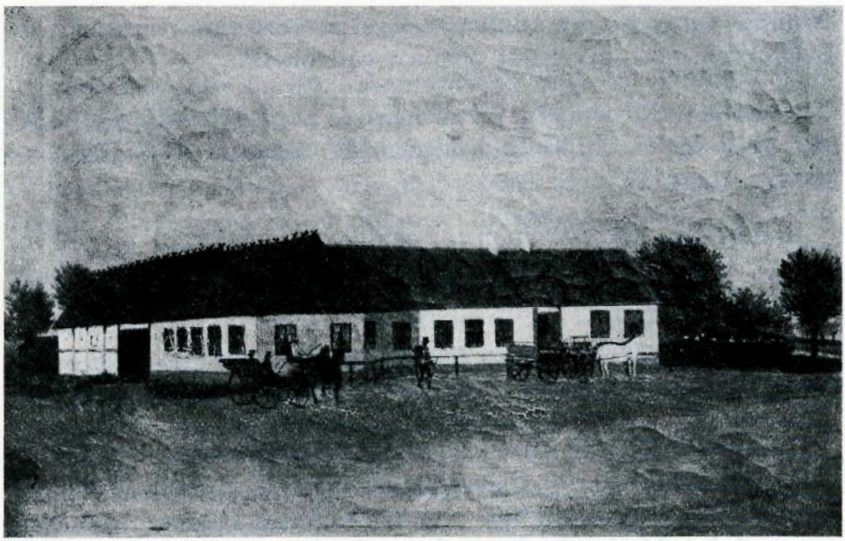

Hindby värdshus på 1870-talet. Oljemålning av Nils Aug. Hjort.

Hindby värdshus (*Hinnby várrshus*, jfr ovan[1]) detsamma som Hindby krog; denna benämning fanns på skylten. *Wärdshus* 1830, *Nr 11 Hindby Gatehus. Wärdshus.* 1879, *Hindby Värdshus* ofta i tidningspressen, t. ex. S.D.S. 1918, se noten.

Krusagården (*Krusagåren*), detsamma som Helenetorp, se ovan. Efter ägarna, handl. i Malmö L. E. Kruse, nämnd 1882 och dennes efterträdare, Sven Kruse (nämnd ss. ägare 1912) och Ernst Kruse (1932).

Lovisefrid = 1/16 mtl av Hindby n:r 3. *Lovisæfrid* 1823, *Lovisefrid* 1863. Efter pastor Johan Fribergs hustru Lovisa, f. Sylwan, f. i Skegrie 1788. Äldre namn på egendomen *Gullvik*; namnförändringen har skett omkr. 1900.

Lyckesholm (*Lykkeshå'llm* el. *Lykkeshå'llms gåur*) = huvuddelen av n:r 3, en numera styckad gård. *Lyckesholm* 1912.

[1]) Se A. U. Isberg, Hindby värdshus i S.D.S. 23/8 1918, 30/8, 15/10 och 24/12.

Namnet uppgives ha funnits redan på 1890-talet, men det är ovisst vem som givit det och av vad orsak.

Maryhill (*Marrihi'll*) = 1/4 mtl n:r 4, gård och villasamhälle. *Maryhill* 1904. Uppkallad efter dåv. ägaren Per Jönssons hustru Mary.

Matildehem (*Matildehi'mm*), egendom, som utgör en del av n:r 7. *Mathildehem* 1912. Efter dåv. ägaren K. J. Granats hustru Mathilda.

Möllehuset (*Myllehused*), hus å n:r 10 vid Agnesfrid; varit bostadshus för möllaren i en nu försvunnen väderkvarn.

Nydala = 3/16 mtl n:r 2; *Nydala* 1912. Namngivet 1908 av slaktaremästaren Lars Jönssons änka Emma Jönsson, f. Hansson, f. 1864, d. 1944, då hon 1908 flyttade hit från sin egendom Emmydal i Mellersta förstaden i Malmö, varvid namnet å hennes nyförvärvade egendom skulle erinra om den gamla.

Nygård (*Nýgåur*) = 1/8 mtl n:r 2. *Nygård* 1863. Äldre namn på Almhov (Almhög); se under *Almhov*.

Piletorp (*Pi'letårrp* el. *Piletå'rrp*), hus i Hindby mosse. *Pihletorp* (inskrift å fasaden). Namngivet efter dåv. vice pastorn, sedermera kyrkoherden i Fosie Carl August Pihl, som bodde här 1888—1893, och byggt omkr. 1880 av väverskan Johanna Persson, f. i Kvarnby 1839, d. i Fosie 1926. Hon kallades Schala-Johanna eller Schalan, då hon hade till specialitet att väva schalar. Huset benämndes i dagligt tal *Schalans*.

Södertorp (*Södertå'rrp*), handelsträdgård å n:r 1. *Södertorp* 1904. Namngivet av trädgårdsmästaren O. Norrman.

Ärtholmen (ä. *Ä.rtehållm*, y. *Ä.rtahållmen*, *Ärthå'llmen*; i Malmö: *A'rrthållmen*) = Hindby n:r 1. "Hindby 1, kallas Ärtholmen". Beskr. t. E. k. 1912. Namnet kunde förefalla att vara ett gammalt marknamn, som blivit gårdnamn, men intet sådant namn är upptaget i enskifteshandlingarna ifrån Hindby 1803.

II. *Naturnamn och terrängnamn.*

I denna avdelning äro sammanförda sådana ortnamn, som icke hänföras till någon bebyggelse. I tidigare framställningar i ämnet (MFÅ 1958 sid. 72 och 1959 sid. 69) ha vi påvisat, att all odlad jord och ängsmark på byarnas ägor var namngiven, liksom i terrängen framträdande naturformationer, men att en stor del av detta namnbestånd kom ur bruk och blev bortglömt efter genomförandet av enskiftet. I den följande framställningen redovisas i särskilda artiklar endast sådana hithörande namn, som varit gångbara i den muntliga traditionen i slutet av 1800-talet och på 1900-talet. Men inledningsvis göres en översikt över beståndet av marknamn i Fosie och Hindby byar såsom det framträder i Lunds stifts landebok 1569 och i storskifteshandlingar och enskifteshandlingar från 17- och 1800-talen. Materialet är rikligast för Fosie by, där prästgårdens andel i bymarken är redovisad i Landeboken. Såväl i Landeboken som i storskifteshandlingarna från 1761, alltså cirka 200 år senare, upptagas för Fosie by omkring 40 marknamn, men av dessa äro endast omkring en tredjedel gemensamma, och en mängd nya namn har tillkommit mellan 1569 och 1761, något som är ett rätt sällsynt förhållande, ehuru icke utan motstycke (bl.a. i Burlöv). Av 1500-talsnamnen ha endast 4 kunnat återfinnas i 1900-talets muntliga tradition,[1]) men till gengäld ha också efter enskiftestiden nya namn uppstått. I nedanstående översikt upptagas de marknamn i Fosie by, som igenfinnas såväl 1569 som 1761.

1569	1761	1569	1761
Baarehederne	Borrestumparne		
Blodskiifted	Blodskiften	Skauffholm,	Skogholm åsen,
Dösse agre,	Dösa åsen	Skauffholms ager	Skogholms ängarne
Dösse bro	Dösebro stumparne	Suinedael	Swinedalsfallen
			Swinedalsjorden
Gier agir	Giär agrarne		Swinedalsmarcken
Gundager	Gunnaråkrarne	Tofftekier,	Tofte kiärr
Hanebergs beck	Hanebergs ängen	Tofften	
Kors agir	Korsager	Öxenn	Ÿxe ryggarne

[1]) Se nedan art. *Borrebackar, Komossen, Skogholm* och *Toften.*

Följande namn, som uppräknas i Landeboken, återfinnas icke 1761: Braage rygge, Bro agir, Bönager, Bönnen, Flinterne, Fölle holmen, Hellig marck, Höde agir, Komosse eng, Langengen, Liusse musse, Lockerups diige, Meyrekulle, Mölle kulle, Norre höye, Reffue kulle, Rörstens ager, Sandgraffuirne, Saxekulle, Strange skiiften, Söndre höye, Tiörnett, Tör aals kier och Westre kiille. Men två av dessa återkomma i ännu senare handlingar: Fosie Flintor i Beskrivning över egendomen Bellevue 1843 och Komåse Ängen i enskifteshandlingarna 1804, som annars blott ha ett fåtal namn; den sistnämnda har t. o. m. kunnat identifierats i nutidens muntliga tradition.

Omvänt förekomma i storskifteshandlingarna från 1761 åtskilliga namn, som tillkommit efter 1500-talet: Gatumarcken, Gislöfs stumperne, Gropafallet, Gyddehöfden, Gyddeängen, Gåsbitarne, Gåsabits äng, Hinbÿ egran, Hÿllie marcken, Häste kiärr, Hästekiärs Rÿggarne, Höjestycken, Kiÿrcke kiärr, Kiärregårds stycke, Lannewägs stumperne, Lillewångs Rÿggen, Lunnavägen, Pilehagen, Rösnings åkrarne, Sånne rÿggerne, Södra Täppet, Vingestycken, Winterie ängen och Ållerne. Enskifteshandlingarna från 1804 upptaga endast ett fåtal namn, som likväl icke kan anses betyda, att marknamnen vid denna tid varit ur bruk. — Vid namngivning av nyutlagda kvarter torde en stor del av de gamla marknamnen vara användbara, och deras läge är med tillhjälp av kartor från 1700-talet möjligt att lokalisera. Det är bl. a. av denna orsak de här bli framdragna.

I storskifteshandlingarna från Hindby 1773 nämnas Beängsåkrar, Bonekiärrsstumparne, Bonekiärrs stycke, Borrebackarna, Giedslehög el. Giedslöfs hög, Gruddhögen, Gruddtägts Planen, Hafrejordsfallet, Korsstumparne, Kyrcke Wång, Lille Wång, Måse stumparne, Mänåkrarne, Möllekullen, Ränneryggsåkren och Ÿxerÿggarne.

Bellevueängarna (*Bä'llviä.njane*), f.d. strandängar tillhörande Bellevue gård.

Borrebackar (*Bårrebàkka* el. *Bårrebakkane*), höjder å Hindby n:r 6 vid gamla Trelleborgsvägen, fordom en långsträckt

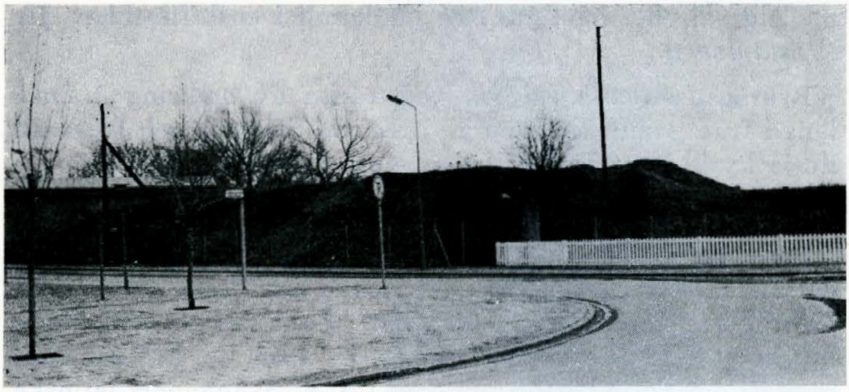

Borrebackar. Foto 1960, Malmö museum.

grusås av växlande höjd, som sträckte sig ifrån stadsgränsen fram till platsen för nuv. Kulladals station. Jfr *Baarehederne* 1569; *Borrestumparne* 1761, *Borrebackarne* 1773. Se vidare under *Fosie borror*. Av *bor* = brant, sluttning; namnet återkommer i Glostorp och V. Klagstorp och förleden ingår i Borrby, Borrie, Borrlunda, Filborna,[1]) ev. också i Borgeby. — I nutiden äro Borrebackar till större delen jämnade, men en rest återstår strax v. om Backagården och vore värd att fridlysas såsom naturminnesmärke. Sägner om Borrebackar och dess underjordiska innevånare finnas i MFÅ 1938 sid. 28 och hos Ave i Svenska Landsmål VIII, nr 159.

Boställsbackarna eller **Boställshögarna** (*Bostä'llsbakkane* el. *Bostä'llshö.jane*), tre ättehögar å Fosie boställes ägor, s. o. om gården: möjligtvis identiska med de högar som 1569 benämnas *Söndre höye* (i Östre wongh); de nuv. benämningarna ha först tillkommit, sedan högarna efter enskiftet blivit belägna inom Fosie boställes areal. Jfr följande art.

Boställsplanen (*Bostä'llsplanen*), ägorna el. arealen till Fosie boställe (n:r 11 & 16); *plan* i betydelsen av ett enskilt hem-

[1]) Se K. G. Ljunggren i Sydsv. Ortnamnssällskapets årsskrift 1942—45 sid. 50.

mans areal eller ägofigur har inkommit i enskiftestiden. Jfr *Prästaplanen.*

Byavägen (*Byavä.jen*), en vägsträcka av omkring 2 km:s längd från gamla Trelleborgsvägen vid Stattena och fram till Fosie kyrkby; utgör en del av nuv. Fosie kyrkoväg.

Bys jord (*Bys jor*), f. d. allmänningsjord å Hindby n:r 6.

Fosie borre eller **Fosie borror** (*Fosie bårre* el. *Fosie bårror*), detsamma som Borrebackar; jfr denna art. *Fossie borre* 1697, *Fosie borre* 1713, *Fosie borror* 1765, *Fosie borrer* 1796, *Fosie borrar* 1818, *Fosie borror* 1838, 1853, 1864. — Ett gammalt talesätt om Fosie borror återgives i J. F. Svananders latinska avhandling om Bara härad från 1796, där prästen i Bjereshög Per Leth (f. i Malmö 1659), som var en känd vitsmakare, uppgives i en predikan ha yttrat: Om Fosie borrer var beklædt med griseskin och Stanstorpe hed bedecket med stenkager, o Guds börn hvad I daa skulle sluge.[1])

Galgabacken (*Galljabakken* el. *Galljebakken*), en höjd i östra delen av Fosie; belägenheten icke närmare angiven.

Hanehög (*Hanehö.j* el. *Hanehöjsbakken*), en höjd å ägorna till Fosieborg nära Bunkeflo gräns. *Hanehög* 1761. Av *hane* = tupp eller av ett gammalt förnamn *Hani*. Samma namn återkommer i Toarp i Oxie och i Håslöv. Efter Hanehög är uppkallat det närliggande *Hanehöjshused* i Bunkeflo. — Sägner om Hanehög äro återgivna av Eva Wigström (Ave) i Svenska Landsmål VIII, n:r 159—161.

Hindby mosse (*Hinnby mosse* el. *Hingby mosse* el. *Himmby mosse*), en numera torrlagd mosse i Hindby med läge s. om Ystadvägen, c:a 1/2 km n. o. om Fosie kyrka. *Hindby mosse* 1843; jfr ock *Måse stumparne* 1773.

Hindby vattning (*Hinnby vanninj*), byadamm å n:r 11 med läge i en äng n. om Ystadvägen och strax ö. om f. d. Hindby värdshus. Här vattnade byfolket och de vägfarande sina hästar.

---

[1]) Bara härad i slutet av 1700-talet, övers. av Helge Andersson. (Bidrag till Bara härads beskrivning 15, Lund 1958.)

Runstenen i Fosie. Foto 1959, Helge Andersson.

Jöns Hanssons killa (*Jynns Ha.ns tjilla*), en mindre damm å Hindby n:r 6.

Kalvahagen (*Kallahaven*), en äng å Fosie prästgårds ägor med läge ö. om Lockarpsvägen; namnet använt i senare hälften av 1800-talet enligt uppgift av Per Nilsson, Arlöv.

Klockarekärret (*Klåkkeretjäred* el. *Klåkkeretjarred*) f. d. kärrhål å Fosie n:r 8 (Skogholm) intill Lockarps gräns. *Klåckarekjärret* 1804. Gränsade till klockarens löningsjord i Lockarp (*Klåkkerejoren*).

Komossavägen (*Kómosavä.jen*), äldre benämning på nuv. Henriksdalsvägen å Fosie n:r 5. Se följande art.

Komossen (*Kómosen*), f. d. mosse eller äng å Fosie n:r 5 (Sofieholm). *Komosse eng* 1569, *Komåse ängen* 1804.

Kungastenen (*Kångastenen*), folkligt namn på runstenen å Fosie n:r 6 vid Lockarpsvägen ett stycke s. o. om Fosie präst-

gård. Jfr 1569: *En ager hoss stenen.* Enligt meddelande av Johanna Ahrling och Per Nilsson, födda i Fosie och bosatta i Arlöv, fanns på 1800-talet en tradition om att en kung skulle ligga begraven under stenen. Den blev undersökt av prof. Wimmer 1876 och 1882 och dateras till början av 1000-talet; se Wimmer, De danske runemindesmærker III: 34 och Lis Jacobsens Håndudgave därav n:r 130, ävensom Jacobsen & Moltke, Danmarks Runeindskrifter, n:r 262.

Kungsmarken (*Kå'ngsmarken*), en jord som brukas under Bellevue gård sedan denna egendom blivit samlad, jfr art. *Bellevue.* Tillhörde ursprungligen Hyllie socken men blev 1885 överförd till Fosie, där huvuddelen av Bellevue gård var belägen. *Kongsmarken* 1712, 1754, 1825, 1881, *Kongsmarcken* 1784 (samtl. former från jordeböcker), *Hyllie Kongsmark* 1850. Den motsvarade Hyllie n:r 37. Om namnets uppkomst kan f. n. ingenting annat sägas än att den kan ha varit en kronans allmänning. Den brukades 1712 av bönder i Hyllie.

Lockarpsvägen (*Låkkorpevä.jen*), vägen från Fosie kyrkby söder ut emot Lockarp.

Mossarännan (*Mossarännan*), en bäck som utgår ifrån Hindby mosse och passerar Hindby n:r 3 (Lyckesholm) och n:r 4 (Maryhill).

Möllebacken (*Myllebakken*), del av Borrebackar strax ö. om Backagården, där den s. k. Borremöllan stått; se denna art.

Prästaplanen (*Prässtaplanen*), ägorna till Fosie prästgård (n:r 23). En i Sydskåne vanlig beteckning för prästgårdens areal eller ägofigur. Jfr *Boställsplanen.*

Skogholmsbackarna (*Skårvhå'llmsbakkane*), två ättehögar å Skogholm (n:r 19) nära Ystadvägen. Troligtvis identiska med *Norre höye* 1569.

Stormbymarken (*Stå'rrmbymarken*), f. d. vång under Bellevue gård med läge v. om gården i närheten av stranden; uppkallad efter den nedlagda bebyggelsen Stormbyhusen, se denna art. Namnet, som nu är bortglömt, var känt bland de äldre i Hyllie ännu 1943.

Toften (*Tå.ɒten*), åkerjord å Fosie n:r 6. *Tofften* och *Tofftekier* 1569, *Toftekiärr* 1761. Toft betecknar åkerjorden närmast gården eller byn.

Trelleborgsvägen (*Trällebå'rrsvä.jen*), ursprungligen gammal landsväg genom v. delen av socknen, som utgår ifrån n:r 9 Dal i utkanten av Malmö, där vägarna dela sig emot Trelleborg och Ystad och därpå passerar Hindby och Fosie områden. Sedan en ny rak landsväg på 1930-talet anlagts ett stycke ö. om den gamla, har den nya vägen övertagit namnet Trelleborgsvägen, och den gamla vägen har fått namnet Lindeborgsvägen efter egendomen Lindeborg, som den passerar.

Vattningen (ä. *Vanninjen*, y. *Vanningen*), f. d. byadamm, belägen å Fosie n:r 3 i södra kanten av det gamla bysamhället.[1])

Ystadvägen (*Ý.stavä.jen*), sträckan av landsvägen Malmö—Ystad, som på en längd av c:a 3 1/2 km passerar Hindby område och därefter ö. delen av Fosie.

Ärtatoften (ä. *Ä.rtatåvten*, y. *Ä.rtatåfften*), åkerjord invid Fosie by; läget kan numera icke närmare angivas. (Medd. av Per Nilsson, Arlöv, f. i Fosie 1863).

Ärtholmsvägen (*Ä.rtahållmsvä.jen* el. *Ä.rtehållmsvä.jen*), väg ifrån Trelleborgsvägen västerut emot Ärtholmens gård; framgår i gränsen mellan Fosie och Hindby byar. Jfr *Ärtholmen*.

---

[1]) För byadamm finns i sydvästra Skåne tre benämningar: *vanning*, *gadetjär* och *stjövl*. Jfr i Danmark *gadekær*, som har stor utbredning, och *sjövl*, som är känt ifrån Lolland, samt *vanning*, som finnes på Stevns.

FOLKMÅL OCH FOLKTRO I HUSIE

Av Helge Andersson.

I

Våra folkmål eller dialekter äro i utdöende. Sedan radio, tidningar och böcker blivit var mans egendom ha folkmålen kraftigt nivellerats. Till folkmålens nivellering ha också de senaste decenniernas förbättrade kommunikationer, den livliga omflyttningen, föreningslivet och påverkan från städerna bidragit. Givetvis äro folkmålen i områden kring städer och andra tätorter mest utsatta för nivelleringsprocessen.

Husie socken, som 1935 inkorporerades med Malmö, var fram till början av 1920-talet en utpräglad lantsocken med de tre byarna Husie, Kvarnby och Östra Skrävlinge, där det talades ett genuint folkmål. I början av 1920-talet skedde emellertid en intensiv inflyttning av stadsbor, som sökte sig ut i ytterområdena. De gamla gårdarna i Husie upphörde en efter en med jordbruksdriften, åkerarealen utstyckades till tomter, och det ena villaområdet efter det andra växte upp i de gamla bymarkerna, t. ex. Virentofta, Kungshälla, Hallstorp, Dalvik och Solvik. Efter inkorporeringen 1935 har Husie ytterligare ändrat struktur och utgör nu en tättbefolkad stadsdel i Malmö, där de gamla bygränserna utsuddats. Den senaste nybebyggelsen representeras av det moderna Risebergaområdet, och de närmaste åren komma att medföra ytterligare nybebyggelse, som helt utplånar resterna av lantlig karaktär.

De sista decenniernas stora inflyttning av stadsbor har givetvis medfört en kraftig nivellering av det genuina folkmålet. Flertalet av de husiebor, som i början av 1920-talet talade socknens gamla folkmål, har självfallet rönt stark påverkan av de inflyttade stadsbornas språk och vid sina dagliga besök i Malmö, som nu kommit närmare genom de täta kommunikationerna. Några få infödda husiebor ha emellertid energiskt hållit fast vid fädernas gamla språk och ända in i

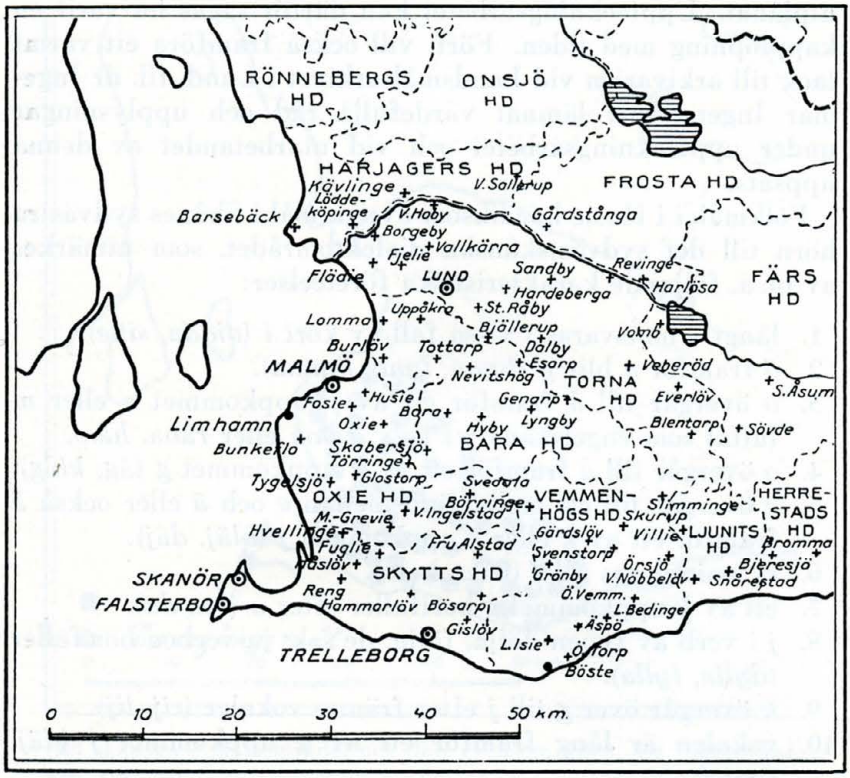

Viktigare undersökningsorter rörande folkmålet i sydvästra Skåne. Ur Ingers: Studier över det sydvästskånska dialektområdet, sid. 302.

sen tid talat ett någorlunda genuint folkmål. Förf. har under åren 1947—1959 haft förmånen göra uppteckningar av husiemålet hos dessa gamla husiebor[1]) och kunnat insamla c:a 2000 dialektord, som sammanställts till en ordlista över folkmålet i Husie, vilken våren 1960 överlämnats till Landsmålsarkivet i Lund för att ingå i dess samlingar. Till dessa gamla husiebor, som beredvilligt ställt sig till förfogande och bidragit till att åtminstone något av folkmålet i Husie kunnat bevaras åt eftervärlden står förf. i stor tacksamhetsskuld. Dessa äro de sista bärarna av genuint folkmål och gammal folktradition i Husie. Om ytterligare några år är det gamla folkmålet i Husie totalt

utplånat. Uppteckningsarbetet kan därför sägas ha varit en kapplöpning med tiden. Förf. vill också framföra ett varmt tack till arkivarien vid Landsmålsarkivet i Lund, fil. dr Ingemar Ingers, som lämnat värdefulla råd och upplysningar under uppteckningsarbetet och vid utarbetandet av denna uppsats.

Folkmålet i Husie hör liksom övriga mål i Skånes sydvästra hörn till det sydvästskånska dialektområdet, som utmärkes av bl. a. följande karakteristiska företeelser:

1. långt *e* motsvaras i vissa fall av kort *i* (*vidda, sille*).
2. *ö* framför *n* blir *y* (*bynn, lynn, hynna*).
3. *o* övergår till *å* framför ett av *p* uppkommet *v* eller *w* (uttal som engelskans w) t. ex. *råva* eller *råva, håw*.
4. *o* övergår till *å* framför ett av *k* uppkommet *g* (*åg, klåg*).
5. *e* övergår till ett mellanljud mellan *e* och *ä* eller också *ä* framför ett av *k* eller *g* uppkommet *j* (*bläj, däj*).
6. *rs* assimileras till *s* (*kåss*, kors).
7. ett av *k* uppkommet *g* bortfaller efter *u* (*bu, du*).
8. *j* i verb av typen dölja, följa, de s. k. ja-verben bortfaller (*dylla, fylla*).
9. *k* övergår över *g* till *j* efter främre vokaler (*rij, lij*).
10. vokalen är lång framför ett av *g* uppkommet *j* (*däj, späjel*).
11. vokalen är lång framför *nj* (*dränj, pänja*).

Gemensam för hela Skåne är övergången av *k*, *p* och *t* efter vokaler till *g*, *b* eller *v* och *d*, en ljudövergång, som kan dateras till 1200-talet, t. ex. *kaga, gava, mad*. Övergången av *g* efter hård vokal till *v*, t. ex. *have, krave, mave*, och efter len vokal till *j*, t. ex. *väj, höj*, är också gemensam för hela Skåne.

Folkmålet i Husie tillhör dialektgeografiskt ett övergångsområde mellan folkmålen i södra Bara härad och folkmålen i norra Oxie härad. Till detta övergångsområde höra också folkmålen i grannsocknarna, V. Skrävlinge, S. Sallerup och Särslöv, som inte skilja sig från folkmålet i Husie. Längs en ungefärlig linje Limhamn—Svedala går gränsen för de s. k. *e*-målen, d. v. s. de folkmål, som ha ändelsen *-e*, där övriga folkmål ha ändelsen *-a*. Norr om denna gränslinje heter det

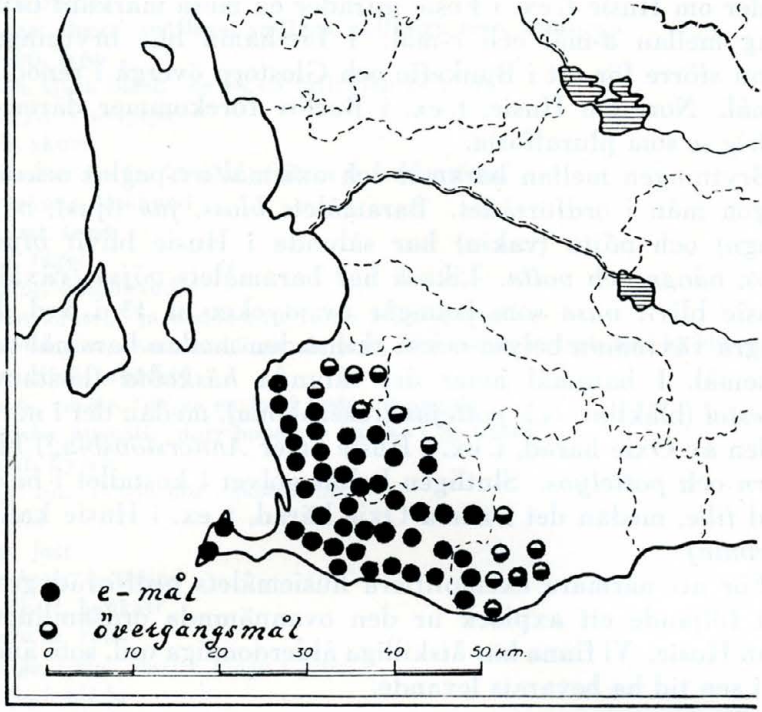

Det skånska e-målsområdet och dess gränsområden. Ur Ingers, anf. arb. sid. 210.

t. ex. "*baga en kaga*", medan det söder om denna gränslinje heter "*bage en kage*". Denna *e*-målsgräns är emellertid inte en tvär språkgräns, utan övergången från *a*- till *e*-mål sker successivt. Husie är som nämnts liksom V. Skrävlinge, S. Sallerup och Särslöv ett övergångsområde, där man kan iaktta utlöpare från *e*-målet. Detta är framför allt fallet i pluralformerna av substantivets slutartikel. I Husie har sålunda upptecknats pluralformerna *hästane, kvällane, pågane, bedorne* och *backane*, medan dessa pluralformer i folkmålen i Bara, t. ex. i Burlöv heta *hästana, kvällana, pågana, bedorna* och *backana*. I Husie äro pluralformerna vacklande, och jämsides med *e*-formerna förekomma *a*-formerna. Sålunda har antecknats omväxlande *Hohöjabackane* och *Hohöjabackana*.

Söder om Husie t. ex. i Fosie inträder en mera markant brytning mellan *a*-mål och *e*-mål. I Limhamn blir brytningen ännu större för att i Bunkeflo och Glostorp övergå i renodlat *e*-mål. Norr om Husie, t. ex. i Burlöv förekommer däremot aldrig *-e* som pluralform.

Brytningen mellan baramål och oxiemål avspeglas också i någon mån i ordförrådet. Baramålets *bloss*, *jus* (ljus), *vöjn* (vagn) och *vöjta* (vakta) har sålunda i Husie blivit *blyss*, *lyvs*, *vångn* och *votta*. Likaså har baramålets *vöjsa* (växa) i Husie blivit *vusa* som framgår av stycket nr 13 i avd. II. Några växtnamn belysa också skillnaden mellan baramål och oxiemål. I baramål heter det sålunda *häskobla* (hästhov), *duestol* (blåklint) och *pottejus* (tusensköna), medan det i norra delen av Oxie härad, t. ex. i Husie heter *Annorslövsbla*,[2]) *blåkorn* och *pottelyvs*. Slutligen kallas golvet i kostallet i baramål *tille*, medan det i norra Oxie härad, t. ex. i Husie kallas *grevninj*.

För att närmare exemplifiera husiemålets ordförråd ges i det följande ett axplock ur den ovannämnda ordsamlingen från Husie. Vi finna här åtskilliga ålderdomliga ord, som ända in i sen tid ha bevarats levande.

Substantiv:

agorhy'nna, rapphöna
albu'e, armbåge
a'llor, ålder
balu'na, storväxt kvinna, "de va en räkti balu'na".
bejängelse, oväsen, buller, "dar va en farli bejängelse ti Ola Hans".
beseknud, dåligt slagen knut
blielemånad, februari
blosjyva, rödsot
bläjsjyva, bleksot
bosshöj, halmstack, "di hadde en stor bosshöj udanfårr porten".
bossvischa, halmviska
byckare, tunnbindare
bygryn, korngryn
bysste, borste
dylldomm, hemlighet, "di jore ed i dylldomm".
eble, äpple
fajnamål, famnmått
firrenbena, ödla

fjel, bräda
flaga, flinga, sodflaga, sniflaga, sotflinga resp. snöflinga
fläbb, läpp
flån, stark blåst, "de va en farli flån de e ida'".
flärpa, visselpipa
fra, skum
frammti'd, vår, "de ska vi järra ti frammti'den".
froehong, knähund
frysst, frost
ful, fågel
fähoe, dumhuvud
föle, känsel, "ja hadde ente föle i mina fingra".
habborgass, osammanhängande prat, "di snacka en farli håu ha'bborgass."
hanafjed, tuppfjät
hede, värme, "de va en farli hede i dinne da".
hässke, hushåll, "darr bode två hässke i de hused".
höul, hyvel
hör, lin, "ryssta hör", skörda lin.
il, eld
jär, jäst
kalhong, hanhund
kalkatt, hankatt
karu'sa, ruda
klage, tjäle, "darr e klage i joren".
klissel, klåda
knivvle, fröhus
krofylle, skrovmål
kryssen, lingon
lappakalun, bladmage
lasasankare, lumpsamlare
leve, ostlöpe
lommetårrkle, näsduk
mel, mjöl
millte, mjälte
mollsy'rrk, mullvad
myll, mal
navra, borr
nårrje, utbygge på boningslängans norra sida
on, ugn
orne, galt
pannesnorra, stekta ägg
piggaso, igelkott
pivvor, peppar
pläjel, slaga, "för i tiden tassk di me pläjel po lon", förr i tiden tröskade de med slaga på logen.

pottemagare, krukmakare
puda, kudde
påst, pump
ru, råg
rune, fiskrom
rån, rand
räje, saliv
saɒ, såg
sille, sele
skammel, tröskel, "trö ente po skammelen".
skaɒ, skåp
skralepogga, padda
slän, tö, "darr e slän i väred".
snaddra, mun, "snaddran jick ud i itt".
snes, tjog, "en hal snes ägg".
sters, kök
striɒe, strupe
styɒelse, stärkelse
tjel, kittel, "kaffetjel".
tåga, dimma
udslätt, utslag, eksem, "pågen hadde en räli udslätt".
ula, uggla
ɒidde, vete
ɒina, kind
yla, ögla
yrrtapotta, blomsterkruka
ysse, yxa
åg, ok
ösa, vattenskopa, "en ösa vann".

Adjektiv:

ammbrysstad, tungandad, med andnöd, "Hana Jeppes va så ammbrysstad de stackals lived".
aro'ngen, givmild, "Pål Hansen va minsja'nnt ente så aro'ngen åu si".
bramled, högröstad
do'sskor, slö, dåsig
draged, strimmig, "himmelen e så draged, de bler nåck rajn".
ännaklämd, angelägen
felen, hemsk, otäck
fårrdo'rrad, sömnig, utvakad
forn, murken, "nonna forna träpinga".
fårrska'mmad, oförskämd
fårrsɒi'kt, uthungrad, "ja hadde ente et en bid po hela dan, ja va rent fårrsvi'kt".
frynn, murken

frysstni'mm, känslig för köld
frå'uvreen, ogin, tvär
glyttavuren, barnslig
helfäri, oskadad
imm, öm
kabbed, långsam, trög
lenfä'llen, snäll, medgörlig, "Hans Nelsen va så lenfällen".
mano'l, vild, "hann va rent mano'l".
närty'n, närgången
odi, flitig, arbetsam
oji'deli, slö, "hann va så oji'deli så hann jed ente sjytta nåd".
rafted, långväxt
skuled, framåtböjd, "hann jick så skuled denn stackalen".
stiv, styv
svärlu'en, gräsbeväxt
vannbo'llen, uppsvälld av vatten
ånafårrtrydden, andfådd

Verb:

abra po', anstränga sig, "hann abra po' å to ti väjs".
babba, stirra, glo, "hann bårra sto å babba".
ballna, svälla
bevvra, darra, "ja frös så ja bevvra".
bråta, brådska, "de bråtar ente".
båvna, böja sig, "de va en sånn blåst så träna båvna".
böda, lappa, laga, "böda hossor" och "böda böjsor", laga strumpor resp. byxor.
dame'na, töa, "de bårrjar snart å dame'na".
drimma, drömma
döja, lida
fliska, skära
fnatta, klia, "hann sadd å fnatta si såmm hann va foll åu lus".
gammsa, tugga, "hann sadd darr å gammsa, hann fick de ente åu mongen".
glana, glo, "di sadd å glana ijinnom fy'nnstored frå maren ti kväll".
gnöla, enträget tigga, "glytten gnöla fårr en tålsjilling".
hosska, minnas, komma i håg, "ja kann ente hosska va kvingan hidde".
ina, vara rädd, ängslas, "di tjörde så fort så ja ina".
jängsas, umgås
jätta, gissa, "du kann ente jätta va vi ska ha ti mi'dda ida'".
juna, blixtra, "de bler nåck ovä'r, fårr de junar i y'sstor".
kollpa, dricka klunkvis, "kollpa vann".
korna, stelna, "fitted kornar si".
kåga, glo, "hann sto darr å kåga".
lua, löpa, springa, "hann lu framm å tiba'ga".

luta, lukta, "här lutar pannekagor".
mjövvla, tala otydligt, sluddra, "hann sadd darr å mjövvla".
mollka, mjölka
måla, mäta
niva, nypa
pasla, prassla
rattas, torka, "klärna e så våda, di får hänga å rattas".
rima, rymma, "hann rimde ifrån himmed".
sajna, sakna
sanka, samla, "hann sto å sanka si en farli hån tjyll", han stod och samlade sig en farlig hop köld.
skrava, skrapa, "nårr mor kokt risengröd, fick vi glytta skrava grydan".
slycka, släcka, slyck löjtan", släck lyktan.
spinka, klyva, "spinka bränne".
stäjta, studsa, "hann va galen så hann stäjta po golled".
svommsa, sluka
timma, tömma
tjirra, snurra runt
toa, tvätta, "nu e de tid å toa si".
tåsska, tröska, "tåsska me pläjel", tröska med slaga.
trina, trampa, "trin ente po de nyfäjade golled", trampa inte på det nysopade golvet.
via, skrika, "glytten via så de hördes långa väja".

Det korta *y*-ljudet i t. ex. *agorhy'nna*, *ysse* är ett mellanljud mellan *y* och *ö* och är karakteristiskt för folkmålen i sydvästra Skåne.

II

Intimt förknippade med folkmålet äro folktrons sägner och berättelser, som gått i arv från generation till generation och ännu leva på folkets läppar. Folksägnerna utgöra värdefulla källor till kännedomen om fädernas genuina språk, då ålderdomliga ord och vändningar där väl bevarats åt eftervärlden genom att sägnerna återberättats i samma form från släkte till släkte utan att i nämnvärd grad ha påverkats av nyare språkbruk. Som prov på folkmålet i Husie återges här några uppteckningar, som gjorts av förf. under åren 1947—1959 efter äldre husiebor,[3]) som ännu tala ett någorlunda genuint folkmål. De flesta uppteckningarna kretsa kring gammal folktro, som

är fast rotad i de gamles föreställningsvärld. I det nya Husie, där moderna villor och radhus växa upp i de gamla bymarkerna finns ingen plats för varulvar, maror och annat trolltyg, som för ett halvsekel sedan var en levande verklighet för många. De ha förjagats av gatubelysning och trafikbuller och leva kvar endast i de gamles berättelser. Ännu några år och också de gamles berättelser ha för alltid sjunkit i glömskans hav. Ett stycke av folksjälen är borta. Den säregna stämningen kring kärr och mossar under mörka höstkvällar i den gamla lantsocknen är bortsopad av stadsbebyggelsen.

Folktron i Husie domineras av två sägenkomplex och spinner sålunda i huvudsak sina trådar dels kring Hohögs backar och dels kring en mördad präst, som spökar på vägarna.

Hohögs backar var enligt folktron tillhåll för en övernaturlig vädur, den s. k. Hohöjavären, som ofredade vandrare nattetid.[4]) Men även annat trolltyg drev sitt spel vid Hohögs backar som framgår av följande uppteckningar:

1) De va en kvinga ifrå Kvarnbi, såmm skolle resa ti Tjövenhamn, å så jick honn ing ti Malme. Nårr honn så komm fårrbi Hohöja backa tilia åmm marenen så mytte honn en liden påg me itt knyde po ryggen. Så sa kvingan: "Menn halle da, vimm har slopped ud däj så tilia po marenen?" Men då grina pågen lia grovt såmm en karr. För i tiden va darr mied besynnorlet ude ve Hohöja backa.

2) Darr va en mann, såmm bode udad mod Kvarnbi, å hann arbäja inge i Malme po natten å jick himmad po Sallorpsväjen ve tvåtiden. Nårr hann då komm ve slajtarens ude ve Hohöja backa, så komm darr en stor Sankt Bernhardshong ud ijinnom grinden. Å hongen morra å va så arri. Hann fyllde me mannen en bid, menn sin vre hann åu mod Häradshövdingagåuren.[5]) De va liadant tre nättor i ra. Så fort mannen komm, for hongen ud ijinnom grinden å fyllde hann ti Häradshövdingagåuren. Så en da mytte mannen slajtaren, å då sa hann jo såmm de va, ad darr komm en stor Sankt Bernhardshong ud ijinnom grinden åmm nättorna. "De e rent omöjelet," sa slajtaren, "fårr grinden e låst åmm nättorna, å ja har ente Sankt Bernhardshongen mer, ja har skott denn fårr en fjor-

Stöttehögen. Bronsåldershög i Husie. Foto 1959, Helge Andersson.

tan da sin, fårr denn hade bidded en tös så rälet." För i tiden va darr mied besynnorlet ve Hohöja backa.

3) Darr va nåd besynnorlet ve Hohöja backa för i tiden. Åmm nättorna va darr itt farlet allo' po fåren.

Också till andra högar och backar i Husie voro folksägner knutna. Sålunda stod enligt folktraditionen Stöttehög,[6]) en ättehög på Minnesdals mark väster om vägen Kvarnby—Oxie, på guldstöttor om julen, och trollen dansade under högen. Mellan Frillinge hög i S. Sallerup och Ershög eller Kung Karls backe[7]) i Husie sprang förr en lyktgubbe under mörka höstkvällar.

4) Når ja tjente i Kvarnbi prästagår, så snacka di mied åmm ad darr bode tråll i höjen. Når de va hellet sto höjen po gollstyttor, å trållen spilla å dansa så de sto härlien ti. Ja så allri nåd säl, ännsjynnt ja bode åppad backen å komm darr fårrbi po alla tider. Menn darr va flere dränja å pior såmm hade sitt de. Ja mings darr va en såmm hidde Annors Larsen, å hann bode i Kvarnbi by. Hann hadde sitt trållen dansa ve julen. De snacka hann åmm många gånga.

5) Når ja tjente i Kvarnbi prästagår, snacka di mied åmm ad darr lu en löjtegobbe mellom Frillinge höj i Sallorp å Ärshöj

i Skrävlinge. Di sa ad de va en så kallad jormålare eller lantmätare, såmm di sior nu, såmm vad oärli å jort orätt mod bynnorna ve ensjifted, å så hadde han bled osali å motte lua framm å tibaga ude i marken åmm nättorna.

Åtskilliga folksägner i Husie kretsa kring en präst, som uppges ha mördats, och som sedan nattetid far omkring på vägarna i sin vagn.[8]) Många gamla i Husie ha omtalat möten med prästens spökskjuts. De hemska prästsägnerna i Husie utgöra en variant av sägnen om "Den rike herr Holger till Häckeberga", en adelsman som kom i onåd hos den danske kungen och blev halshuggen.[9])

6) Vi bode i itt lided hus ve Hohöja backa, å rätt såmm vi sadd åmm kvällana så hörde vi en hästsjoss komma tjöranes me en farli fart po Sallorpsväjen. De bomp å de skramla. Nårr denn komm ve Schaffenbarjs hörna[10]) vre denn ing po Skrävlingeväjen å tjörde åppad mod Skrävlinge tjårka. Vi konne ente se nonn sjoss, vi bårra hörde denn. Då sa mor: "De e denn hoelöse prästen, såmm e ude å tjör."

7) Di snacka mied åmm en präst, såmm hadde bled mårrdad på artanhondratjugetaled. De skolle va en präst nårre ve Ysta, såmm hadde vad inge i Long å såld vadmal, såmm prästapiorna hadde vövd. Nårr hann komm ti Sallorp så va där nonna krigsmänn, å di hadde välkommst såmm di sa, å di va folla å galna. Så va darr en krigsmann, såmm mårrda prästen å la hann åpp i vångnen å tjörde imod Malme. Nårr ekipa'sched komm ve Åsagersbacken,[11]) de va tätt ve bagare Pär Nels, så välte krigsmannen prästen åu vångnen. Sin spöja de po väjana. De va såmm darr komm en tjöranes, å då sa di: "De e denn hoelöse prästen." Di sa ad darr va en studerande po begravningen såmm sårrde så de va rent ovardet, fårr hann hadde fårrlorad sitt stöd."

8) Di sa ad denn hoelöse prästen va begravd i Bleckas hollor[12]) ve Granebacken.

9) Darr va itt par pior ifrå Kvarnbi såmm va po väj himmad en kväll, å rätt såmm di jick hörde di en hästsjoss komma bagettor. Nårr di vände si åmm så di ad de va en dråsska me fira hästa å kossk, darr va löjtor po båda sior. De hördes

såmm denn tjörde de varsta denn konne, menn denn komm allri fårrbi. Piorna tytte ad kossken så besynnorli ud. Hann va rent holly'd å sadd såmm hann va dö. Nårr di så va mitt fårr Brorssons[13]) vre ekipasched åu väjen å tjörde rätt nårr i mossen.

Den sistnämnda sägnen visar tydlig släktskap med Häckebergasägnen, som omtalar en kaross med spann, som körde ned i en skogstjärn.

En hemsk gestalt i folktron var varulven,[14]) som var på jakt efter havande kvinnor. Det var en människa, som förvandlats till hund och sprang på tre ben och hade det fjärde till svans. Varulven kunde inte gå genom dörrar utan måste borra sig under trösklar eller krypa genom vaskrör, och en person, som var sårig i ansiktet troddes vara varulv. Flera uppteckningar från Husie handla om varulven.

10) Darr va en mann i Ysstra Skrävlinge såmm di sa va våru'l.[15]) Hann va allti så reven i ansäjted. En da va hann åsse rent rö i hoeded såmm hann va skålad. De va nonn såmm hadde slad koghitt vann i vaskaröred, nårr han skolle kryva åpp ijinnom de.

11) Darr va en pia i Ysstra Skrävlinge, Tilda hidde honn, å honn sa ad honn hadde sitt, ad Syrak ve Tjissebjers backa va våru'l.[16])

12) Di snacka mied åmm, ad darr va en mann i Ysstra Skrävlinge såmm va våru'l. Hann brua å sidda ongor itt millkabor ve väjen å passa po fruntimmor. Hann hadde bårra tre ben. De fjära hadde hann ti rompa.

13) De va po en går i Skrävlinge. Så en kväll komm darr en tyggare, å hann satte si po kacklonsbänken. Rätt såmm de va sa tyggaren: "Ja vusor, ja vusor." "Va vusor du mann?" frågte di. "Ja vusor rommpa", sa hann. Menn då sa di: "Ud me di karr! Vi vill ente ha en våru'l i vårt hus."[17])

I gammal folktro vimlade det av trolltyg, som kunde förvända synen på vandrare så att de gingo vilse. De som råkade ut för sådant trolltyg hade bara att vända ett klädesplagg, så hittade de genast rätt.

14) Darr va en mann ifrå Kvarnbi, såmm arbäja po itt bygge po södor inge i Malme. Di bårrja tilia åmm marenen, så hann motte åpp ve tretiden. Hann jick ifråu himmed ve Hörstedts kritbrug[18]) över Evihedsbacken[19]) å lia över markerna ve Huse tjårka. Hann hadde gåd denn väjen många gånga. Menn en maren nårr hann hadde kommed åpp po tjårkeväjen ble de rent galed. Hann jick å hann jick menn hann komm allri framm, å ente visste hann hår hann va. Hann så itt jus i itt hus, å hann jick ettor de, menn hann komm ente framm ti ed. Så jick hann hela marenen. Nårr de så bårrja å das, så hann ad hann hadde gåd rent ronnt. Då va darr nåd såmm grina höjt i loften. Sin konne hann hitta denn rätte väjen.

15) De va en mann, såmm skolle gå himm en kväll, menn nårr hann kom ve Videdal[20]) jick hann rent vilse. Hann visste ente hår hann va. Hann bårra jick å hann jick rongenåmm å komm ingen väj. Då motte hann vänna sin hua, å sin hitte hann himm.

I Husie har antecknats en sägen om ett törstigt troll vid namn Nicke Ping från Hanehög,[21]) som försökte stjäla dricka på en gård i Kvarnby.

16) De va po en går i Kvarnbi. Så en kväll hörde bonen, ad darr va nonn såmm tappa dricka i tjällaren. Å hann jick nårr å skolle se vimm de va. Nårr hann komm nårr i tjällaren så hann, ad de va itt tråll. Så frågte hann, vimm de va. Då sa hann såmm tappa: "De e Nicke Ping ifrå Hanehöj, ja skolle ha litta i min långsnuda." "Tappa då i Goss namn," sa bonen, menn då konne hann ente tappa mer, fårr tråll tåll ente höra Goss namn.

Flera folksägner äro knutna till gårdar och hus. Om den nu nedbrunna Bödkaregården[22]) berätta flera sägner.

17) För i tiden snacka di mied åmm, ad denn danske kången hadde bod po Byckaregåren nårr svenskana å danskana krijde åmm Skåne, menn så komm svenskana en maren, å kången motte ji si iväj.

18) De va rent besynnorlet nårr de brände po Byckaregåren, fårr hoggehused bejick si ännsjynnt de brände rongenåmm de

å darr va så mied i de såmm konne bränna. Menn darr va så mied besynnorlet ve Byckaregåren för i tiden.[23])

19) Ola Larsen tjörde ti stan tilia en maren. Å nårr hann komm ve Byckaregåren så hann ad goenissana jick å dro ti gåren allt va di konne. De va inged ongor ad di sto si så bra po Byckaregåren för i tiden.[24])

Ett hus vid Sallerupsvägen i Ö. Skrävlinge var känt för sina spökerier och kallades Spöjehused.[25]) Om detta hus har gammalt folk åtskilligt att berätta.

20) Hänne i Ysstra Skrävlinge liggor itt hus såmm di kallar Spöjehused. Di sa ad de spöja där. De bomp å gnyde åmm nättorna, å nårr di stängde daren ti stuan så flö denn åpp ijenn å si säl. Så ettor en tid to di såmm bode i hused did denn klåge ifrå Sveda'la, Cederhållm hidde hann,[26]) å hann komm did å jick darr en hel ettormidda å mätte å donas. Så ettor en taga päja hann po tre tegelstena i stuegolled å sa: "Ta åpp di stenana, så får vi se!" Å de jore di, å då hitte di itt barnlij. De va en liden glytt såmm moren hadde tad lived åu å begraft i golled. Så jorfäste prästen lijed po Huse tjårregår, å sin ble de slut me spöjerierna.

21) Darr va itt farlet allo' i Spöjehused. De rylla å de dynns po låuted, å spinjeråcken jick å si säl. Di sa åsse ad de pev å small i hused så de va rent faselet.

Åtskilliga uppteckningar ge intressanta glimtar ur gångna tiders liv och tänkesätt. Till sist återges några uppteckningar av varierande innehåll.

22) För i varden snacka di mied åmm Tjitta Grå.[27]) Hon skolle sidda åppe po Himmelsbjersbacken ve Kvarnbi prästagår.

23) Di gamle snacka mied åmm ad di konne möda en lijsta'ss po Huse tjårkeväj åmm nättorna.

24) För i tiden jick boställarens får inj po tjårregåren. Darr va itt militärboställe[28]) åppe i Huse by tätt ve tjårkan. Darr va en boställare såmm hidde Hallbäck.

25) Darr va en dräng i Kvarnbi, såmm di kalla "Kniven i ryggen". De va så ad hann hadde kommed i slajsmål inge i Long,

å darr va en såmm hadde stocked en kniv i ryggen po hann. Å drängen sprant himmad me kniven i ryggen, menn nårr hann komm ti Norano broor[29]) så va darr en såmm dro ud kniven.

26) Darr va en bagare i Ysstra Skrävlinge, å hann va åsse ostahannlare å smörahannlare, å hann brua å tjöra ti markas i Jinnarp.[30]) En gång va darr en såmm agte me hann såmm hidde Gusta'v. Nårr di så skolle ijinnom Vismarlöv sa bagaren: "Nu får du ta tymmana Gusta'v så ska ja sjytta dinne!" So to bagaren en hammel i näven. Där bode så många tjälltringa i Vismarlöv för i tiden såmm ofridda fållk. Men de jick lyckelet.[31])

27) Ongor föra krijed hadde di gali'ser[32]) po Rosengår. Darr va en gali's, såmm votta tjör po Hohöja backa. Å de va jo dållet me maden, så en da slo gali'sen ijel hongen å stäjte denn å åd.

28) Darr va en mann, såmm hadde fåd armen åuklippt i tåsskan. Hann to si så hårt åu eländed så hann to lived åu si. Hann sänjte si i Krågmossen. Vi låga bedor åppe i Huse kråg,[33]) å de va så hajt å gå fårrbi mossen. Nårr vi skolle gå himm, sa ja ti di andre piorna: "Vi går ente fårrbi denn darrade mossen."

29) I själled mellom Ysstra å Västra Skrävlinge va en mosse, såmm di kalla Själlemosse. Darr va åsse en äng såmm hörde ti klåckaren, di kalla denn fårr Kantors-ängen. I själled va en stor sten, å denn kalla di fårr själlstenen. Di sa ad darr va en så kallad sälspilling begravd ongor stenen fårr ad hann ente skolle konna gå ijenn.

30) För i tiden jore di så mied di konne säl. De va ente mied di tjyffte. Kvingorna spant å vov. Di hadde allti en särk, såmm di skolle ha po si nårr di va döa, de va den så kallade jorasärken. Mannen skolle ha en sjorta ti riss, de va den så kallade jorasjortan. För i tiden hadde di åsse ti pläjsed å jårra lijtjistan säl, å di vänta ente ti gamla da. Darr va en mann, såmm jore lijtjistor nårr hann va nyjut. Å så ställde hann dåmm åpp po låuted. En da komm denn onga fruen åpp po låuted å fick se en lijtjista, å så frågte honn jo sin mann,

va denn skolle va ti. Nårr mannen sa, ad de va hinges lijtjista, å ad honn skolle ligga i denn, ble hon rent ifråu si.

Ordförklaringar till uppteckningarna på folkmål.

Orden upptagas i den form de förekomma i uppteckningarna. Numren hänvisa till uppteckningarna.

1) *tilia*, tidigt
2) *skott*, skjutit
3) *allo'*, oväsen,
4) *hellet*, helg, eg. heligt
5) *lua*, springa, *lu*, imperf. sprang
6) *bomp*, dånade, *hoelöse*, huvudlöse
7) *vövd*, vävt, *välkommst*, kalas varvid hemvändande krigsmän hälsades välkomna, *spöja*, spökade, *sårrde*, sörjde
9) *löjtor*, lyktor, *holly'd*, hålögd
10) *ansäjted*, ansiktet, *slad*, slagit
12) *millkabor*, mjölkbord
13) *tyggare*, tiggare, *vusor*, växer
14) *bårrja*, började, *hår*, var, *das*, dagas
15) *hua*, mössa
17) *kången*, kungen
19) *ongor*, under
20) *daren*, dörren, *klåge*, kloke, *donas*, hade att bestyra, *päja*, pekade, *tjårregår*, kyrkogård
21) *dynns*, dunsa, *låuted*, loftet
23) *lijstass*, liktåg
26) *markas*, marknad, *tymmana* tömmarna, *tjälltringa*, bråkstakar
27) *stäjte*, stekte
28) *tåsskan*, tröskan, *låga*, luka, rensa, *hajt*, otrevligt
29) *själled*, skälet, *sälspilling*, självmördare
30) *tjyffte*, köpte, *vov*, vävde, *nyjut*, nygift

Noter.

[1]) Meddelare ha varit August Persson, f. 1858, d. 1948, Edvin Rosengren, f. 1898, Hanna Larsson, f. 1869, Johanna Andersson, f. 1879, d. 1955 och Gerda Jönsson, f. 1887.

[2]) Om detta växtnamn se Sten-Bertil Vide: Traditioner kring Holgers urter och några andra växtnamn. Skånes Hembygdsförbunds Årsbok 1956.

[3]) Samma meddelare, som angivas i not 1.

[4]) Om Hohöjavären se vidare Helge Andersson: Hohögarna, Malmö Fornminnesförenings Årsskrift 1954, Densamme: Väduren i sydsvensk folk-

tro, Byahornet nr 5—6/1953, Ingemar Ingers: Gammalt Malmöspråk, Malmö Fornminnesförenings Årsskrift 1938, uppteckningar om Hohögsbackarna, sid. 27 och 28.

[5]) Nuv. Granbackens gård å Östra Skrävlinge nr 6, förut kallad Häradshövdingagården efter häradshövding Nils Olsson, f. i Svedala 1839, som bodde på gården 1883—92.

[6]) Se vidare Utdrag av N. G. Bruzelii beskrivning av Oxie härad år 1864 med inledning och kommentarer av Helge Andersson, Malmö Fornminnesförenings Årsskrift 1957, sid. 111.

[7]) Se vidare Utdrag av N. G. Bruzelii beskrivning av Oxie härad år 1864 med inledning och kommentarer av Helge Andersson, Malmö Fornminnesförenings Årsskrift 1957, sid. 113, Om Kung Karls Hög se vidare Sten Kalling: Kung Karls Hög, Malmö Fornminnesförenings Årsskrift 1950.

[8]) Sägnerna om den mördade prästen äro också knutna till Tillysborgs Värdshus i Ö. Skrävlinge. Se vidare Helge Andersson: Tillysborgs Värdshus, Malmö Fornminnesförenings Årsskrift 1959, sid. 86 ff.

[9]) Om "Den rike herr Holger till Häckeberga" se vidare: Teckningar och Toner ur skånska allmogens lif, Lund 1889, Pär Axel Olsson: Ur renässansens liv, Studier i nordisk kulturhistoria, Malmö 1924, Ingemar Ingers: Några folksägner från Bara härad, Skånes Hembygdsförbunds Årsbok 1939 och Helge Andersson: Sägner och Historier från Genarp, Bidrag till Bara Härads Beskrivning 14.

[10]) Hörnet av Sallerupsvägen och V. Skrävlingevägen. Här låg förr en handelsbod, som i början av 1900-talet innehades av handlanden Anders Scharffenberg.

[11]) Backe vid Sallerupsvägen å Ö. Skrävlinge nr 6.

[12]) Kärr intill Granbackens gård, uppkallat efter en lantbrukare med öknamnet "Bleckas".

[13]) Lantbrukare å Kvarnby 1.

[14]) Om varulven se Ella Odstedt: Varulven i svensk folktradition, Uppsala 1943.

[15]) Våru'l, folkmålets benämning på varulven. Ett hus i Ö. Skrävlinge nr 1, nuv. Sallerupsvägen 286 kallades "Våru'lahused".

[16]) Jmfr Ingemar Ingers: Gammalt Malmöspråk, Malmö Fornminnesförenings Årsskrift 1938, uppteckningen "Om en varulv", sid. 27.

[17]) Sägnen berättar om själva förvandlingen till varulv, då svansen växte fram. I Nicolovius: Folklifvet i Skytts Härad, omtalas en liknande varulvshistoria, där uttrycket "här vuser en febb" (här växer en svans) förekommer.

[18]) Kritbruk vid Kvarnbyvägen med namn efter konsuln A. F. Hörstedt.

[19]) Backe vid Högtorp öster om Husie kyrkoväg, numera kallad "Tallabacken".

[20]) Videdals gård å Ö. Skrävlinge nr 1.

[21]) Se vidare Helge Andersson: Nicke Ping från Hanehöj, anteckningar om backatroll, Byahornet nr 5—6/1954, Olof Christoffersson: Sagor och

Sägner från Skytts härad, sid. 61 och Eva Wigström: Folktro och sägner från skilda landskap, utg. av Aina Stenklo, Falun 1952, sid. 41 och 116.

[22]) Om Bödkaregården se vidare Helge Andersson: Gamla Gårdar i Husie, Malmö Fornminnesförenings Årsskrift 1950.

[23]) Den här omtalade branden avser den första branden på Bödkaregården 1922.

[24]) Goenisse, ett tomteliknande väsen i folktron, som drog välstånd eller obestånd till gården, allteftersom människorna förtjänade det.

[25]) Spöjehused, hus i Ö. Skrävlinge nr 7, nuv. Sallerupsvägen 277.

[26]) Se vidare Helge Andersson: Den klåge i Svedala, Några anteckningar om Magnus Cederholm, Byahornet nr 4/1959.

[27]) Om Tjitta se vidare: Helge Andersson: Sägner och Historier från Genarp, Bidrag till Bara Härads Beskrivning nr 14, sid. 20 och 21, Lech och Ingers: Skånskt Bygdemål, sid. 121, Olof Christoffersson: Sagor och Sägner i Skytts härad, sid. 46 och Skånska Folkminnen 1927, sid. 152.

[28]) Husie Boställe, militärboställe å Husie nr 3 och 4.

[29]) Broar över Sege å vid Nordanå.

[30]) Genarp, Bara hd.

[31]) Vismarlöv, by i Hyby sn, Bara hd. Enligt traditionen var det förr förenat med fara att passera Vismarlöv. Flera talesätt äro bevarade, t. ex. "Du är ännu ej sluppen genom Vismarlöv", "Fraa Vismerlöf skelmer bevare oss milde Herre Gud" och "Ja, genom Hyby kan du väl komma, men ej genom Vismarlöv", samtliga talesätt omnämnda i Jonas Frostensson Swananders Dissertatio gradualis de territorio Bara 1796.

[32]) Galizier från provinsen Galizien i Polen inkallades som jordbruksarbetare till Sverige under storstrejken 1909, och många stannade kvar.

[33]) Husie krok i församlingens sydöstra hörn på gränsen mot Oxie.

Litteraturhänvisningar.

I. Ingers, Gammalt Malmöspråk, Malmö Fornminnesförenings Årsskrift 1938.

Densamme, Folkmålet i Oxie och Skytts härader, En översikt, i Anders Ohlsson, Livet i byarna II, Malmö 1956.

Densamme, Berättelser av lärare Hans Almgren i Burlöv, Svenska Landsmål och Svenskt Folkliv 1955.

Densamme, Studier över det sydvästskånska dialektområdet, Lund 1939.

G. Lech, Skånemålens Böjningslära, Lund 1925.

G. Lech och I. Ingers, Skånskt Bygdemål, Lund 1930.

J. E. Rietz, Svenskt Dialektlexikon, Lund 1861—67.

ARKEOLOGISKA OCH BYGGNADS-HISTORISKA FÄLTARBETEN 1959

MEDDELANDE FRÅN MALMÖ MUSEUM AV C. G. LEKHOLM

Gamla staden. Kv. 47 S:t Knut.

Vid de fortsatta restaureringsarbetena i medeltidskällaren (tidigare Kalendegatan nr 3) har den arkeologiska undersökningen under året kunnat slutföras. Bl. a. har spår av en så gott som förmultnad träbrunn av medeltidstyp påträffats något innanför och under norra källarmurens grundstenar. Brunnen innehöll ett fåtal krukskärvor samt ett kraniefragment av fyrahornsfår, vilket torde vara ett bevis på djurhållningens låga standard i medeltidens Malmö.

Gamla staden. Södergatan.

De omfattande grävningsarbetena i Södergatan vid framdragandet av fjärrvärmeledning jämte annan kabel- och rördragning har erbjudit tillfällen till studier i denna gatas stratigrafi och arkeologi. Ett fåtal fragmentariska husgrunder har påträffats. Vattenledningar från 1500-talet med påsticksledningar till de enskilda fastigheterna har delvis kunnat kartläggas. Bland de lösfynd, som tillvaratagits, bör speciellt observeras en dubbelljusstake av bränd lera.

Gamla staden. Kv. 48 Claus Mortensen. Tomt 21 och 25.

Vid grundgrävning för Skånska Bankens nybygge, Kalendegatan 9 och 11, har spår av senmedeltida bebyggelse påträffats. Fem träbrunnar inom grävningsområdet har undersökts. En av dessa brunnar har tillvaratagits för montering på Malmö

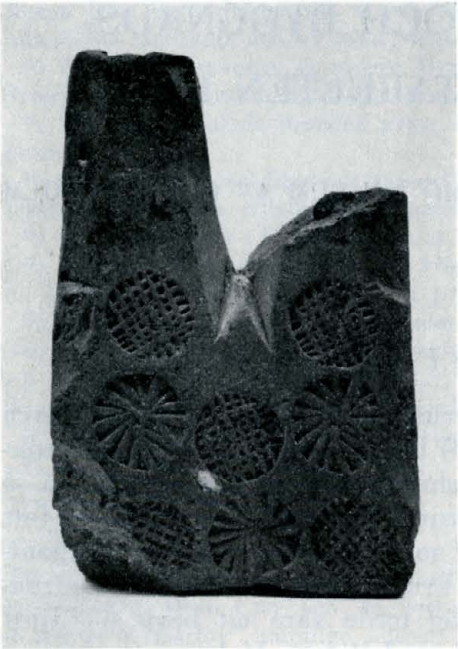

Dubbelljusstake av bränd lera. Fynd från Södergatan. Foto 1959. Malmö museum.

museum. Två avfallstunnor, en risskodd avfallsgrop samt en påsticksledning med träreservoir har vidare framgrävts. Lösfynden har huvudsakligen utgjorts av krukskärvor från fyllnadslagren.

Gamla staden. Kv. Utanverket.

Grundgrävning å tomten nr. 00 har berört 1600-talets befästningsanläggningar framför Österport. I NV hörnet av tomten har i vallgravsbottnen framgrävts två rader av stolpfragment, vilka uppenbarligen tillhört någon av träbryggorna över vallgraven. Ett tiotal människoskelett, nedmyllade på ringa djup i vallgravskanten utanför ravelinen torde få betraktas som soldatgravar möjligen från stormningen 1677. I ravelinens mitt har slutligen påträffats en kraftigt dimensionerad och välbevarad träbrunn. Den innehöll tyvärr inga daterande lösfynd, men efter trävirkets goda skick att döma, hör brunnen med sannolikhet till en yngre tidsperiod.

ANTECKNINGAR TILL EN MALMÖ-BIBLIOGRAFI FÖR ÅR 1959

Av Ingeborg Heintze.

Ahlberg, Birgitta, Vad skall jag se i Skåne? Sthlm. 357 s. Kart. (Svenska turistföreningens resehandböcker.)

Alnander, Johan, Boktryckerikonstens uppkomst och fortgång uti Sverige. Med inledn. och kommentarer utg. av Åke Davidsson. Malmö. 106 s. Portr. reg.

Andersson, Egart, Vore samlere. XIII. Eric Bergquist. [Portr.]
Nordisk exlibris tidsskrift. Årg. 11 (1959), s. 124—125.

Andersson, Helge, Försvunna kvarnar i Malmötrakten. [Ill.]
Byahornet. Årg. 18 (1959), s. 857—860.

— Tillysborgs värdshus. [Ill. portr.]
Malmö fornminnesförening. Årsskrift. Årg. 27 (1959), s. 77—90.

— Ungdomsspråket i Malmö.
SDS 13/4.

— Yrkesbeteckningar i 1500-talets Malmö. [Ill.]
Arbetet 21/6.

Bager, Einar, Jens Lauritszön. En malmöbos levnadsöde på 1500-talet. [Ill.]
Malmö fornminnesförening. Årsskrift. Årg. 27 (1959), s. 24—39.

Behring, Annmari, Purung villastad på husarernas potatisland. [Ill.]
Arbetet 24/5.

Bengtsson, Fritz, Då Skåne var sämst bland rikets provinser. Arbetskontrakt fick skrivas på Malmö kastell.
ÖresP 3/2.

Bååth (släkten). Släktföreningen "Skånske Båtar".
Genealogisk tidskrift. Årg. 14 (1959), s. 173—174.

Dahlgren, Thorild, Bilder och blad ur Skånekoncernens historia. 1884—1959.
Skånekoncernen. Årsredovisning 1958. Sthlm. 4:o. s. 9—28.

Dahlström, Helge, Den obligatoriska sjukförsäkringen och socialhjälpen.
Svenska socialvårdsförbundets tidskrift. Årg. 53 (1959), s. 20—30.

Danmarks riges breve. Udg. af Det danske sprog- og litteraturselskab under ledelse af Franz Blatt. Række 3: Bd 2 (1344—1347). Udarb. af C. A. Christensen og K. Friis Johansen. De tyske texter af H. Bach. Kbh. 4:o. Orts- & personreg.

Dhejne, Hans, Gör Rönneholm till ett Louisiana. [Ill.]
SDS 30/1.

Diplomatarium danicum. Udg. af Det danske sprog- og litteraturselskab. Række 3: Bd 2 (1344—1347). Udg. af C. A. Christensen og Herluf Nielsen. De tyske texter af Peter Jørgensen. Kbh. 4:o. Orts- & personreg.

Ekbrant, Linus, Trädgårdskolonier. [Ill.]
Täppan. Årg. 83 (1959), s. 21—22.
Bilder från Södra sommarstaden och Ulricedahls sommarstad.

Eliasson, Göran, Gruppbygge av småhus. [Ill.]
Landskommunernas tidskrift. Årg. 40 (1959), s. 403—408.

[Emilson, Hälge], Kring Malmö torgs historier. 1—7. Av Cráinquebille [pseud.] [Ill.]
SDS 4/8, 5/8, 7/8, 13/8, 16/8, 22/8, 10/9.

Fischer, Ernst, Linvävarämbetet i Malmö och det skånska linneväveriet. Malmö. 343 s. 64 pl. Litt.

Fog, Hans & Warne, Bengt, Enfamiljshus i Malmö. [Ill.]
Arkitektur. Årg. 1 (1959), s. 70—71.

Frendberg, Torsten, Skyskrapan i Malmö.
Ny Tid 3/6.

Föreningar och ordenssällskap:

Malmö Fornminnesförening. *Ljungberg, Leif*, Malmö fornminnesförening 1909—1959. En historik. [Ill.]
Malmö fornminnesförening. Årsskrift. Årg. 27 (1959), s. 7—20.

Odd Fellow Orden. *Sjöö, Manthe*, Odd Fellowordens historia. [Ill. portr.]
SkD 29/10.

Sällskapet Länkarna. *Kvinnliga* sektionen i Malmö ett år. Av B-en [pseud.]
Syd-länkar. Årg. 5 (1959), nr 5, s. 7—8, 13.

Galster, Georg, Coins and history. Selected numismatic essays. [Kbh.] 4:o. 149 s. Ill. portr. litt.
S. 120—149: Jørgen Kock as a mintmaster.

Gamby, Erik, Kring ett gammalt torn. Teckning av Lorentz Ingemund Hägg 1740. [Ill.]
SDS 28/7.

Genell-Harrie, Lisa, Schablonbrytare. [Malmö arbetscentral.] [Portr.]
Idun. Årg .72 (1959), nr 11, s. 9.

Generalplan för Malmö. 1956—1970. [Utg. av] Stadsingenjörskontoret i Malmö. Malmö. 4:o. 207 s. Ill. kart.

Glemme, Ingemar, Också ett nattens äventyr. [Ungdomsvård. Ill. portr.]
Vår kyrka. Årg. 98 (1959), nr 23, s. 6—7, 18—19.

Gullberg, Hjalmar, 1898-. *Meurling, Per*, Ensamstående bildad herre. [Portr.]
Husmodern. Årg. 43 (1959), nr 10, 34, 54—55.

Gårdhammar, Gunnar A., Betydande byggnadsanslag i Malmö.
Tidning för byggnadskonst. Årg. 51 (1959), s. 768.

— Märkliga byggnader i Malmö. [Ill.]
Tidning för byggnadskonst. Årg. 51 (1959), s. 524—526.

— 25-vånings höghus — dominerande inslag i stort nybyggnadskomplex i Malmö. [Ill.]
Tidning för byggnadskonst. Årg. 51 (1959), s. 115—116.

Handel, industri och hantverk:

Johansson, Erik, Bland frisörer i Malmö. [Ill. portr.]
Spegeln. Årg. 55 (1959), nr 2, s. 6—7, 16.

Folksam. *Treklang*. Historiskt och aktuellt om Folksam. Sthlm. 108 s. Ill. portr. kart.

Kockums mekaniska verkstads AB. *Hedqvist, Paul*, Kontorshus i Malmö. [Ill.]
Arkitektur. Årg. 1 (1959), s. 36—39.

— *Kaudern, Gösta*, Jagarna "20 de Julio" och "7 de Agosto". [Ill.]
Sveriges flotta. Årg. 55 (1959), s. 59—64.

— *Kockum*-information. Tidskrift för de anställda vid Kockums mekaniska verkstads AB. Årg. 2 (1959). Malmö.

— *Kockums* bygger om två T2-tankers. [Ill.]
Svensk sjöfartstidning. Årg. 55 (1959), s. 2229.

— *Kockums* bygger två 77.000-tonnare.
Svensk sjöfartstidning. Årg. 55 (1959), s. 1443.

— *Kockums* femte 40.000-tonnare. [Ill.]
Maskinbefälet. Årg. 69 (1959), s. 185, 183.

— *Larsson, Börje*, Kockums 40.000 t turbin-tankfartyg. Skrovkonstruktionen. [Ill.]
Teknisk tidskrift. Årg. 89 (1959), s. 524—527.

— *Ljungzell, Nils*, Stora malmtankfartyg byggda i Malmö. [Ill.]
Teknisk tidskrift. Årg. 89 (1959), s. 503.

— — Turbintankern "F. H. Kockum". [Ill.]
Teknisk tidskrift. Årg. 89 (1959), s. 1282.

— — Ubåten "Uttern" sjösatt i Malmö.
Teknisk tidskrift. Årg. 89 (1959), s. 31—32.

— — 41.050 tdw turbintanker från Kockums.
Teknisk tidskrift. Årg. 89 (1959), s. 1144.

— — *Linday, Lennart & Berlekom, Willem van*, Skeppsbyggeriet i Sverige 1958. [Ill.]
Teknisk tidskrift. Årg. 89 (1959), s. 280—281.

— *Nilsson, Hans*, Kockums 40.000 t turbintankfartyg. Maskinanläggningen. [Ill.]
Teknisk tidskrift. Årg. 89 (1959), s. 527—531.

— *Nytt* leveransrekord vid Kockums.
Svensk sjöfartstidning. Årg. 55 (1959), s. 18.

— *Rydkvist, Torsten*, Kockums 40.000 t turbintankfartyg. Elutrustningen. [Ill.]
Teknisk tidskrift. Årg. 89 (1959), s. 531—532.

— *Sillén, Allan*, Kockums 40.000 t turbintankfartyg. Projektet. [Ill.]
Teknisk tidskrift. Årg. 89 (1959), s. 523—524.

— *Svensson, Gösta A.*, Kockums satsar på skyddsarbetet. [Ill. portr.]
Metallarbetaren. Årg. 70 (1959), nr 48, s. 1, 12—14.

AB. Kontrollfoder. *Hönsfoder* — en modern storindustri.
Meddelande till kvarnägare. Årg. 5 1959), nr 2, s. 6.

AB. Kvarnintressenter. *Sikten.* Tidning för personalen vid AB Kvarnintressenter. [Årg. 1] (1959). Malmö.

AB Kvarnmaskiner. Kvarnmaskiner utvidgar. [Ill.]
Meddelande till kvarnägare. Årg. 5 (1959), nr 3, s. 7.

AB Ljungmans verkstäder. *Det* tar 18 minuter att montera svensk bensinmätare av amerikansk klass. [Ill.]
Färg och fernissa. Årg. 23 (1959), nr 1, s. 6—7.

MAB och MYA. *Christell, Bengt*, MAB- och MYA-koncernen.
Beklädnadsfolket. Årg. 16 (1959), nr 6, s. 9.

Malmö Läderfabriks AB. *Arbetsledarutbildning.*
Läder och skor. Årg. 50 (1959), nr 18, s. 2.

— *Häftig* eldsvåda...
Läder och skor. Årg. 50 (1959), nr 5, s. 13.

— *Malmö* läders försäljning över en miljon par skor.
Läder och skor. Årg. 50 (1959), nr 8, s. 14.

AB Malmö Silo firar sitt 25-årsjubileum. Av Be [sign.] [Ill. portr.]
SkD 25/4.

Margarin AB Zenith. *Bergman, Lars Olof*, En modern margarinfabrik. [Ill. portr.]
Mål och medel. Årg. 38 (1959), s. 16—18.

AB Mazetti. [Ill.]
Skånegripen. s. 24—27.

Nordiska fjäderfabriken AB. *Ny* industribyggnad i Malmö. [Ill.]
SkD 10/3.

AB Plåtmanufaktur. Om "Bleckan" och "Brickan" i Malmö... [Ill. portr.]
PLM-nytt. 1959: 3, s. 14—19.

Soliditet. *Soliditet* 1908—1958. Sthlm. 15 s. Ill.

Stölten & AB. *Sandels, Karl*, Sjuttiofem år i fotografins tjänst. Fotohistoriska glimtar i anslutning till Forsners, Nerliens, Stöltens jubileumsår 1959. Sthlm. 47 s. Ill. portr.

AB Svenska tobaksmonopolet. *Tobaksfabriken* i Malmö. [Portr.]
Mål och medel. Årg. 38 (1959), s. 48.

Hansson, Per Albin, 1885—1946. *Berkling, Anna-Lisa*, Min far Per Albin. [Ill. portr.]
FIB. Årg. 26 (1959), julnr s. 8—10, 71—72; nr 51, s. 3—5, 40—41; nr 52, s. 16—17, 43, 45.

Helander, Olle, Från kalkhamn till storstadsdel. Några huvuddrag av Limhamns historia. [Kart.]
Limhamniana. Malmö, s. 75—90.

Hellberg, Folke, Skåningarna den 10—11 februari 1659. [Portr.]
Meddelelser fra Dansk-skaansk forening, nr 10, 1959, s. 4—6.

Hiolando, Clas, [sign.], Strindberg i Malmö.
Ahlström, Stellan, [utg.], August Strindberg. 1. Ungdom och mannaår. Sthlm, s. 233—237.
Förut publicerad i SvD 26/7 1925.

Hund-centralen. 25 år med trimkniven. [Portr.]
Medborgaren. Årg. 45 (1959), nr 13, s. 19.

Hälso- och sjukvård:

Bonnevie, P[oul] [m. fl.], Forurening af Øresund [Kart. litt.]
Nordisk hygienisk tidskrift. Bd. 40 (1959), s. 106—184.

Kock, Wolfram, Universitetssjukhusens uppkomst i Sverige. [Ill. litt.]
Svenska läkartidningen. Årg. 56 (1959), s. 3282—3294.

Larme, Eric, Väntetiden för intagning vid Malmö allmänna sjukhus för sjukskrivna patienter 1/7—30/9 1958.
Svenska läkartidningen. Årg. 56 (1959), s. 1071—1075.

Malmö tandläkareförening. Stadgar. Antagna den 10/2 1937. Reviderade den 13/3 1958. Malmö. [8 s.]

Paavola, U[no], Hälsovårdsnämnds övervakning av föroreningar, speciellt cyanhaltiga, i avloppsvatten.
Hygienisk revy. Årg. 49 (1959), s. 425—429.

Suspekta fall av tularämi i Malmö sommaren 1958. Av Sven Erik Björkman, Nils Kulneff, Karin Stormby, Carl Ericson och Sten Winblad. [Litt.]
Svenska läkartidningen. Årg. 56 (1959), s. 300—305.

Uddenberg, C[arl]-E[rik] & *Lundgren, B[engt]*, Prövning av Azacon på ett mentalsjukhusklientel. [Litt.]
Svenska läkartidningen. Årg. 56 (1959), s. 3272—3279.

Högberg, Th., Malmöurmakaren som blev falskmyntare. [Valentin Schadenhausen.]
GHT 18/4.

Idrott, gymnastik, sport, lek och spel:

A[nkarcron]a, N[ils], Invigningstävlingar i Malmö.
Hästen. Årg. 17 (1959), nr 2, s. 5.

Buhre, Birger, Karin Larsson. [SK Ran. Portr.]
Svensk idrott. Årg. 31 (1959), s. 528—530.

Frendberg, Torsten, Två idrottsanläggningar [Malmö stadion. Ill.]
Arkitektur. Årg. 1 (1959), s. 136—143.

Jaenecke, Fritz & *Samuelson, Sten*, Stadion Malmö. [Ill.]
Bauwelt. Jahrg. 50 (1959), s. 31—32.

Jönsson, O., Malmö stadions elektriska installation. [Ill.]
Elinstallatören. Årg. 25 (1959), s. 256—262.

K[nœch], S[ven], Ny hippodrom i Malmö. [Ill.]
Hästen. Årg. 17 (1959), nr 1, s. 9—10.

Malmö folkpensionärsförenings gymnastiksektion. *Pensionärer* får gymnastiksektion.
Gymnastikbladet. Årg. 38 (1959), nr 2, s. 7—8.

Pallas 1934 9/10 1959. Malmö. 23 s. Ill. portr.

W[ider]b[er]g, [Bertil], Ridhuset som blev saluhall. [Ill.]
SDS 6/5.

Zätterström, Wilhelm, Jägersro — travsportens högborg. [Ill.]
SkD 16/3.

— Skånskt vinteridrottsliv förr och nu. [Ill.]
SkD 12/1.

Ingers, Ingemar, Ortnamn i Malmö. III. Limhamnsområdet eller f. d. Hyllie socken [Ill. kart.]
Malmö fornminnesförening. Årsskrift. Årg. 27 (1959), s. 51—76.

Isberg, Hagbard, Så var det ... Lund. 255 s. Ill.

Johansson, Erik, Tobaksarbetare i Malmö. [Portr.]
Mål och medel. Årg. 38 (1959), s. 49—50.

Johansson, Valdemar, [Malmö frivilliga brandkår.] Kårens verksamhet under 20 år. [Ill. portr.]
Den frivillige brandmannen. Jubileumsnummer 1959, s. 4—7.

Johnsson, Gunnar, True and false icewedges in Southern Sweden. [Ill. litt.]
Geografiska annaler. Vol. 41 (1959), s. 15—33.

Jönsson, Einar, En intressant Malmö-undersökning. [Arbetslöshet.]
Arbetsmarknaden. Årg. 7 (1959), s. 138—139.

Jönsson, Gabriel, 1892—. *Cestrone, Pasquale,* Lettera dalla Svezia.
Procellaria. Anno VII (1959), nr 5, s. 10—12.

Kalling, Sten, Malmöhus och Malmö kastell. [Ill.]
Sydsvenska Dagbladets årsbok. Årg. 1 (1960). Malmö 1959, s. 10—33.

Kommunikationer:

Ahlberg, Stig, Svensk hamn. Vardagslivet i svenska hamnstäder. [Ill. portr.]
Industria. Årg. 55 (1959), nr 7—8, s. 33—41.

Axwik, Axel, Förra Limhamn-Dragörtrafiken stoppades av krigsmineringen.
SDS 19/2.

Bro över eller tunnel under Öresund. Av -d [sign.] [Ill. portr.]
Allsvensk samling. Årg. 46 (1959), nr 10, s. 17—20.

Fjärrtransport med lastbil. Utredning verkställd inom Transportforskningskommissionens materialhanteringskommitté. Sthlm. 4:o. 83 s.
(IVA:s transportforskningskommission. Meddelande nr 43.)

Hörby TV- och FM-station. Av W. S. [sign.] [Ill.]
Teknisk tidskrift. Årg. 89 (1959), s. 1142—1143.

Kronblad, H[arald], Hamnarna och bilismen. [Kart.]
Svenska stadsförbundets tidskrift. Årg. 51 (1959), s. 581—588.

Lokala trafikföreskrifter för Malmö gällande fr. o. m. den 1 april 1959. Malmö. 77 s.

Malmö oljehamn i flyttningstagen.
Svensk sjöfartstidning. Årg. 55 (1959), s. 501.

Malmø's TV- og radiohus.
Elektroteknikeren. Årg. 55 (1959), s. 403.

Radio- och TV-huset i Malmö. Av W. S. [sign.] [Ill.]
Teknisk tidskrift. Årg. 89 (1959), s. 1008.

Tips för trivsel i Malmötrafiken. Utg. av gatukontoret och poliskammaren. Malmö. 14 s. Ill. kart.

Öresundsbron — projekt som avancerar. [Ill.]
Sjömannen. Årg. 29 (1959), s. 372.

Konst (med musik, teater och nöjesliv):

Groothoff, Otto, Comoediehuset i Grynbodgatan. [Ill.]
SDS 25/2.

— Den första galapremiären. I dag är det 150 år sedan Malmö gamla teater invigdes ... [Ill.]
SDS 16/10.

— Rövarbandet [Friedrich von Schillers Die Räuber] i Rörsjöladan. [Ill.]
SDS 10/10.

Malmö Stadsteater. *Florén, Uno*, Säga vad man vill om Læstadius. [Ill. portr.]
Idun. Årg. 72 (1959), nr 13, s. 27—31, 63.

— *Læstadius, Lars Levi*, Sökarljus på stadsteatern.
Tidens teater. Red. av Erwin Leiser. Sthlm, s. 71—74.

— *Sjögren, Henrik*, Kan Gösta Folke fullfölja vad Læstadius har börjat?
KvP 14/8.

— *Svensk* repertoar 1958—1959. [Ill.]
Tidens teater. Red. av Erwin Leiser. Sthlm, s. 98—104.

Malmö teater. *Lindenbaum, Arne*, När Malmö första gången hade stående teater. [Portr.]
Arbetet 8/11.

— — När Malmö teater fyllde 100 år. [Ill.]
SDS 30/12.

Nanne-Bråhammar, Marianne, Skåne—Köpenhamn. [Ill.]
Paletten. Årg. 20 (1959), s. 30—31, 60—61, 132—133.

Åkesson, Jonas, 1879—. *[Ohlson, Karin]*, Vaktpågen som blev Skånes Rembrandt. Jonas Åkesson — "Kronprinsarnas" målare. Av Karzo [pseud.] [Portr.]
Medborgaren. Årg. 45 (1959), nr 13, s. 3.

Kyrko- och religionsväsen:

Andersson, Helge, Falsterbo 1500-talsklocka finns sedan länge i Husie.
SDS 5/12.

— Lantkyrka i Malmö. [S. Sallerup. Ill.]
SkD 7/1.

— Prästerna i Malmö ville icke låta mormonerna predika. [Ill.]
Arbetet 26/4.

Bager, Einar, Carl Stephan Bennets målning av norra sidoskeppet i S:t Petri kyrka. Med färgplansch.
Malmö fornminnesförening. Årsskrift. Årg. 27 (1959), s. 5—6.

— Återfunnen interiör av S:t Petri kyrka. [Ill.]
SDS 27/1.

Ekström, Ragnar, Den apostoliska bekännelsens brödraskap [S. C. A.] jubilerar i Malmö. [40 år. Portr.]
SDS 27/10.

Garnæus, Nils, Glasmålningarna i S:ta Annas kapell. [Ill.]
Malmö S:t Petri församlingsblad. Årg. 40 (1959), nr 2, s. 2—3.

Gierow, Krister, Tre mässordningar från Malmö. [Ill.]
SDS 28/9.

Glemme, Ingemar, Barn och föräldrar "går och läser". [Slottsstadens församling. Ill. portr.]
Vår kyrka. Årg. 98 (1959), nr 23, s. 8—9.

Gårdhammar, Gunnar A., S:t Andreas kyrka i Malmö har invigts. [Ill.]
Tidning för byggnadskonst. Årg. 51 (1959), s. 986—989.

Kyrkobrödrakår bildad i Husie.
Lundastiftet. Årg. 15 (1959), nr 5, s. 11..

Malmö S:t Petri församlingsblad 40 år [Ill.]
Malmö S:t Petri församlingsblad. Årg. 40 (1959), nr 1.

Nilsson, Ingeborg, Vid söndagsskolans 50-års jubileum den 1 februari 1959.
Malmö S:t Petri församlingsblad. Årg. 40 (1959), nr 2, s. 3—4.

Religionsskolan i Malmö benedicerad. [Ill.]
Hemmet och helgedomen. Årg. 34 (1959), nr 1, s. 5.

Roslund, Bertil, Malmö nya katolska kyrka under tak. [Ill. portr.]
Hemmet och helgedomen. Årg. 34 (1959), nr 14, s. 6—7.

S:t Petri söndagsskola. *Manliga* juniorernas 40-årsjubileum.
Malmö S:t Petri församlingsblad. Årg. 40 (1959), nr 3, s. 5.

S:ta Elisabeths grå systrar. *Nytt* barndaghem i Malmö.
Hemmet och helgedomen. Årg. 34 (1959), nr 13, s. 3.

S[chlyte]r, H[erma]n, De dagliga morgonbönerna i Malmö S:t Petri 40 år.
SDS 2/5.

— Julkrubban i S:t Petri. [Ill.]
SDS 5/12.

Theil, Hans Wolfram, Saalbau. Handbuch für die Planung von Saalbauten ... München. 4:o. 260 s. Ill. reg.
Västra Skrävlinge församlingshus s. 160—161.

Wernerson, C[arl] G[ustaf], När söndagsskolan startade.
SkD 5/10.

Larsson, William, Sofielunds "Amerika" idyll i höghusöknen. [Ill.]
SkD 16/9.

Lekholm, Carl Gustaf, Arkeologiska iakttagelser kring rådhuset 1958. [Ill.]
Malmö fornminnesförening. Årsskrift. Årg. 27 (1959), s. 91—123.

— Limhamns fiskeläge. [Ill.]
Limhamniana. Malmö, s. 59—74.

Limhamniana 1959. [Red.: Ivan Cederlund.] Utg. av Limhamns museiförening. Malmö. 90, (22) s. Ill.

Lindman, Gunnar, Generalplanens geografiska gränser måste vidgas till en Öresundsregion. Framtida Malmö presenteras.
SDS 4/4.

Lindskoug, Ossian, Det misslyckade Malmöupproret.
SkD 27/7.

Linné, Carl von, Carl Linnæi skånska resa. På höga överhetens befallning förrättad år 1749. Red. av Carl-Otto von Sydow. Ill. av Gunnar Brusewitz. Sthlm. 561 s.

Lippold, Mark, På spaning med malmöpolisen. [Ill.]
Arbetaren. Årg. 38 (1959), nr 22, s. 7.

Ljungberg, Leif, Kommunal arkivvård i Malmö.
Nordisk arkivnyt. Årg. 4 (1959), nr 4.

— Om Strandporten i Malmö.
Ett inlägg i en fråga, ställd av Erik Gamby i hans artikel: Kring ett gammalt torn. SDS 28/7 1959.

Lundberg, Birger, Arkiv i Skåne, Halland och Blekinge.
Fortid og nutid. Bd XX, h. 5.

Lorentzon, D., Strömarts- och spänningsstandardisering.
Era. Årg. 32 (1959), s. 21—24.

Lyttkens, Alice, Guld och goda ord. [Roman.] Sthlm. 316 s.

Malmsjö, Edvin, Det röda Skåne. Ett apropå till höstens nordiska socialdemokratiska kongress i Malmö.
Norrl. Soc. dem. 7/9.

Malmsten, Hans, Bostadsfrågan i generalplanen.
Skånehem. Årg. 6 (1959), nr 2, s. 3.

Malmö Museum. *Aktuellt* från Malmö Museum. [Årg. 1] (1959). Malmö. Ill.

— *Arkeologiska* och byggnadshistoriska fältarbeten 1958. Meddelande. Av Sten Kalling. [Ill.]
Malmö fornminnesförening. Årsskrift. Årg. 27 (1959), s. 124—128.

— *Bergman, Helge*, Djur i monter. [Ill.]
Sydsvenska Dagbladets årsbok. Årg. 1 (1960). Malmö 1959, s. 81—93.

— *Dhejne, Hans*, Museumsbesvärs ihugkommelse. [Ill.]
Sydsvenska Dagbladets årsbok. Årg. 1 (1960). Malmö 1959, s. 119—131.

— *Fischer, Ernst*, Bland antikvitetshandlare i Paris under mellankrigstiden. [Ill.]
Sydsvenska Dagbladets årsbok. Årg. 1 (1960). Malmö 1959, s. 61—79.

— *Kalling, Sten*, Malmöhus, nordvästra kanontornet. Malmö. 12 s. Ill.

— *Löwegren, Yngve*, Naturhistoriska avdelningen på Malmö museum. [Ill.]
Svenska museer. Årg. 27 (1959), nr 2, s. 7—10.

— *Poulsen, Vagn*, Forntida konst från medelhavsländerna. [Ill.]
Sydsvenska Dagbladets årsbok. Årg. 1 (1960). Malmö 1959, s. 35—59.

— *Romare, Kristian*, Bland hjärterena målare. [Ill.]
Sydsvenska Dagbladets årsbok. Årg. 1 (1960). Malmö 1959, s. 95—118.

Malmö stadsbibliotek. *Enoksson, Gösta*, Biblioteksskrivningar.
Biblioteksbladet. Årg. 44 (1959), s. 690—691.

— — Samarbete mellan skola och bibliotek. [Ill.]
Svensk skoltidning. Årg. 16 (1959), nr 46, s. 22—23.

— *Heintze, Ingeborg*, Malmö stadsbiblioteks musikavdelning. [Ill.]
Biblioteksbladet. Årg. 44 (1959), s. 423—427.

— *Ljudband* för blinda och gamla.
Malmö S:t Petri församlingsblad. Årg. 40 (1959), nr 3, s. 8.

Mathiasson, Sven, Turkduvan (Streptopelia decaocto) — en nykomling i skånsk fågelfauna. [Ill. kart. litt.]
Skånes natur. Årg. 46. (1959), s. 89—110.

Melén, C. O., Arbetsrapport över beredskapsnämndens opinionsbildnings- och opinionsledareundersökningar i Malmö 1957 och 1958. Sthlm. 4:o. 166 s. [Stencilerad.]

M[ortens], G[ottfrid], När trelleborgarna lärde limhamnarna att fiska.
Trelleborgs Allehanda 6/2.

— Öresundsfisket och ett jubileum. [Ill.]
Nordvästra Skånes tidningar 12/2.

Nanne-Bråhammar, Marianne, Det nya huset. [Ill.]
Svenska hem och Trädgårdstidningen. Årg. 47 (1959), s. *11*.

Nilsson, Martin P[ersso]n, Efterskrift till Skånes språkliga försvenskning.
Historisk tidskrift. Andra följden. Årg. 22 (1959), s. 45—49.

Ny Malmö-siluett mot Öresund. [Öresundshuset. Ill.]
Linoleum 1959: 8.

Nyström, Sture, Biluppställningsplatser — gräs eller plåt? [Ill.]
Skånehem. Årg. 6. (1959), nr 1, s. 1, 15.

Parkrestaurant i Malmø. [Gustav Adolfs torg. Ill.]
Arkitektur. (da.) Årg. 3 (1959), s. 60—63.

Petré, Rolf, Limhamns förhistoria. [Ill. litt.]
Limhamniana. Malmö, s. 35—58.

Pilo, Kajsa, MKB:s höghus — trivselhus. [Ill.]
Skånehem. Årg. 6 (1959), nr 1, s. 1—2.

Regnéll, Gerhard, Kalksten och kalkstensbrytning i Limhamn. [Ill. litt.]
Limhamniana. Malmö, s. 13—34.

Richter, Herman, Geografiens historia i Sverige intill år 1800. Malmö. 4:o. 287 s. Ill. portr. kart. litt. orts- & personreg.

Richthoff, Johan, Den siste vikingen berättar. [Ill.]
Sjömannen. Årg. 29 (1959), s. 338—339, 382—383.

Sandgren, P., Sydsvenska belysningssällskapets konstituerande sammanträde.
Ljuskultur. Årg. 31 (1959), s. 5, 49—50.

Selinko, Annemarie, Møde med en ukendt soldat. [Flyktinghjälp 1945. Ill.]
Berlingske Tidende 18/9.

Sjöhagen, Axel, Gammaldags socialvård — några återblickar.
Svensk socialvårds tidning. Årg. 38 (1959), s. 183—187.

— Kriminalitet och asocialitet förr och nu. [Ill.]
Byggnadsarbetaren. Årg. 11 (1959), nr 4, s. 8—9.

— Den politiske skomakaren. [Johan Hansson. Portr.]
Reformatorn. Årg. 72 (1959), nr 15, s. 4.

Skolor:

Beronius, Boel-Marie, Vi går i pastorns äktenskapsskola. [Skånska luftvärnskåren. Ill. portr.]
Husmodern. Årg. 43 (1959), nr 6, s. 24—25, 29, 34.

Hermods korrespondensinstitut. *Peterson, Allan H.*, "Jag har läst hos Hermods." [Ill. portr.]
SLU-bladet. Årg. 33 (1959), nr 4, s. 12—13.

— *P[etersson], G[unnar]*, Hermods. [Ill. portr.]
Arbetsledaren. Årg. 52 (1959), s. 112—113.

Skolkontakten. Medlemsblad f. Limhamns föräldrafören. Årg. 2 (1959). Malmö. 4:o. Ill.

Tandläkarhögskolan. *Disputation* i Malmö. [Anna-Greta Gustafson.]
Odontologisk tidskrift. Vol. 67 (1959), s. 630—637.

— *Persson, Anna Greta*, Tandläkarehögskolan tio år. [Ill.]
SkD 23/9.

— *Titt* på tandläkarhögskola. [Portr.]
Handelstjänstemannen. Årg. 30 (1959), nr 19—20, s. 24—25.

Västhagen, Nils, Sydsvensk företagsekonomi och en tredje handelshögskola. Installationsföreläsning ... [Ill.]
Ekonomen. Årg. 35 (1959), nr 6, s. 18—39.

Åkerman, Johan, Den sydsvenska handelshögskolan.
SDS 14/4.

Stenström, Nils Peter, 1750—90. *Fischer, Ernst*, Nils Peter Stenström. Malmölärlingen som blev Gustav III:s hovsnickare. [Ill.]
Malmö fornminnesförening. Årsskrift. Årg. 27 (1959), s. 40—50.

Sundström, Åke, Hur skall Limhamn byggas? [Ill.]
Skånehem. Årg. 6 (1959), nr 3, s. 13, 15.

— Limhamn — en badort mitt i stan. [Ill.]
Turistnytt för Skåne. Årg. 6 (1959), nr 3, s. 10—12.

Svenska metallindustriarbetareförbundet. Avd. 4. *Davidsson, Gunnar*, Metalls äldsta avdelning fyller 75 år. [Portr.]
Metallarbetaren. Årg. 70 (1959), nr 13—14, s. 19.

— — 87-årige Carl Jönsson i Malmö har 67-årigt medlemsskap! [Portr.]
Metallarbetaren. Årg. 70 (1959), nr 13—14, s. 18.

Svenska tobaksindustriarbetareförbundet. *Starrin, Yngve*, Tobaksindustriarbetareförbundet 70 år. [Ill. portr.]
Mål och medel. Årg. 38 (1959), s. 296—298, 307, 312—313, 318.

Tidningar och tidskrifter:

Arbetet. *Svensson, Gösta A.*, "En riktig tidning." Traditionsrika Arbetet siktar mot framtiden. [Ill. portr.]
Metallarbetaren. Årg. 70 (1959), nr 44, s. 12—14.

— *Tidningen* Arbetets typografklubb 40 år. Av P. R. [sign.] [Portr.]
Svensk typograftidning. Årg. 72 (1959), s. 45.

Glytten. Utg. av Lions Club Malmö till förmån för Barnens och De gamlas dag. Årg. 2 (1959). Malmö. 4:o. Ill.

Sydsvenska Dagbladets årsbok. [Årg. 1] (1960). Malmöhus slott och museum. Red.: Hans Dhejne. Malmö. 4:o Ill.
Med bidrag av Sten Kalling, Vagn Poulsen, Ernst Fischer, Helge Bergman, Kristian Romare, Hans Dhejne.

Utställningar:

Atomskydd. Utställning 2—7 okt. 1959. Arr.: Malmö luftförsvarsförening. Malmö. 28 s. Ill.

Bo i atrium. [Utställning] 15—31 maj 1959. [Anordnad av] Svenska slöjdföreningens lokalavdelning [i samarbete med] Malmö samverkande byggmästare. Malmö. 48 s. Ill.

Schiller, Harald, Baltiska utställningens arkitekt. [Ferdinand Boberg. Ill.]
SDS 7/9.

Skånemässan. *Gårdhammar, Gunnar A.,* Skånemässan bjöd mycket av intresse för byggnadsbranschen.
Tidning för byggnadskonst. Årg. 51 (1959), s. 558.

Vatten och avlopp. Svenskt—danskt förslag om utskott för vattnet i Öresund.
Byggnadsvärlden. Årg. 50 (1959), s. 738.

Wetterlundh, Sune, Något om Sydsveriges kraftförsörjning. [Ill.]
Era. Årg. 32 (1959), s. 149—152.

W[ider]b[er]g [Bertil], När var det egentligen riktigt lugnt på Lugnet? [Ill.]
SDS 27/4.

— Så såg Kungsparkens grotta ut. [Ill.]
SDS 17/5.

Widerberg, Bo, Den gröna draken. [Roman.] Sthlm. 248 s.

Villa i Malmö. [Ingenjör Stig Holst, Beleshögsvägen 55 A. Ill. portr.]
Svenska hem och Trädgårdstidningen. Årg. 47 (1959), s. 11.

Willadsen, Poul, 1658—1659—1660. [Ill. portr.]
Meddelelser fra Dansk-Skaansk forening, nr 10, 1959, s. 7—23.

Winge, Anders, Knölsvanen (Cygnus olor) i Skåne år 1957. [Ill. kart.]
Vår fågelvärld. Årg. 18 (1959), s. 1—11.

Winsnes, C. W., Distributionsnät med transformatorstationer av små dimensioner. [Ill.]
Era. Årg. 32 (1959), s. 32—38.

Åman, A[ugust], Kommentar till Kurt Sjöström, Avstängning från rusdrycksinköp ...
Nykterhetsvården. Årg. (1959), s. 67—69.

Öoden, Elma, Kring 1958 års eldbegängelsesiffror.
Ignis. Årg. 31 (1959), s. 53—56.

Tillägg till 1956—58:

Bergström, Gunnar, Stora sjötullen och lilla tullen i Skåne, Halland och Blekinge samt på Gotland 1658—1765. Biografiska anteckningar. Lund 1958. 4:o. 154 s. [Stencilerad.]

Betania missionsförening. 1882—1957. "Släkten följa släktens gång". Betania missionsförening genom 75 år. [Portr.]
Meddelande från Betania 1957, nr 10.

Engel, Arthur, Regionsjukvården. Riksplan för samarbete inom specialiserad sjukhusvård. Sthlm 1958. 338 s. Kart. litt. (Statens offentliga utredningar. 1958: 26.)

Ersgård, Hans, Soldater och borgare i 1660-talets Malmö.
Hemvärnsbladet 1958.

Fehrman, Carl, Hjalmar Gullberg. Sthlm 1958. 249 s.

[Jakobsson, Thure & Sörensson, Ernst], Malmö typografiska förening 75 år. 1883—1958. Arlöv 1958. 228 s. Ill. portr.

Liljedahl, N[ils] A[xel], Psykologiska lämplighetsprövningar i de nordiska länderna. En redogörelse sammanställd. Sthlm 1956. 157 s.
Undersökningar vid bl. a. Malmö läderfabriks AB.

Nordling, Nils, Papperssäcksförsök i Malmö 1956—1957. [Ill.]
Stadsbyggnad. Årg. 24 (1958), s. 166—167.

Stöckl, Fritz, Europäische Eisenbahnzüge mit klangvollen Namen. Darmstadt 1958. 268 s. Ill.

Åberg, Kjell, Gasen i Malmö stads framtida energiförsörjning.
Svenska gasverksföreningens årsbok. Årg. 33 (1956), s. 48—54.

— Gasverken och den aktiva energipolitiken. [Ill.]
Svenska gasverksföreningens årsbok. Årg. 34 (1957), s. 9—20.

Österling, Anders, Skånska utflykter. Ill. av Emil Johanson-Thor. [Ny uppl.] Sthlm 1958. 203 s.

FÖRTECKNING
ÖVER
MALMÖ FORNMINNESFÖRENINGS MEDLEMMAR
MARS 1960.

Hedersledamöter:

Flensburg, Eva, Fröken
Gröné, Otto, Med. d:r
Hain, Richard, Direktör
Hattendorff, Armin, Direktör
Schaar, Yngve, f. d. Polismästare

Ständiga ledamöter:

Bergman, Helge, f. 1:e Museiintendent
Cronquist, Martha, Fru, Stockholm[1]
Fischer, Ernst, Fil. doktor
Kalling, Sten, f. 1:e Museiintendent, Greve
Liljenquist, A. K., f. d. Lektor
Ljungdahl, Johan, Kyrkoherde emer., Trelleborg
Lundberg, Erik, Professor, Stockholm
Myllenberg, Birger, f. Stadsträdgårdsmästare
Rosenqvist, A., Herr
Swedmark, Edvard, f. Sekreterare
Wåhlin, Hans, Fil. doktor

Övriga medlemmar:

Abrahamsson, Alice, Fröken
Agnell, Sigrid, Fru
Ahdner, Eric, Disponent
Ahlberg, Sigfrid, Ingenjör
Ahlner, Alvar, Folkskoleinsp.
Ahnesjö, Gunhild, Fru
Albrecht, Margareta, Fru
Améen, Gunnar, Civilingenjör
Anderberg, Adolf, Fil. doktor
Anderberg, Anna, Fröken
Andersén, Anette, Fru
Andersson, Allan, Möbelarkitekt
Andersson, Anna, Fru
Andersson, Brynolf, Stadsf. assist.
Andersson, Carin, Fröken
Andersson, Edvin, Banktjänsteman
Andersson, Elsa, Fröken
Andersson, Eric, Direktör
Andersson, Gustaf, Byggmäst.
Andersson, Harald, Pastor
Andersson, Helga, Fröken
Andersson, Helge, Skriftställare
Andersson, Inga, Kanslibiträde
Andersson, Inga, Tax.-inspektör
Andersson, Ingvar, Riksarkivarie, Stockholm
Andersson, Maria, Dispensärsköterska
Andersson, Otto Wilh, Urmakare
Andersson, Torsten, Museiintendent, Kristianstad
Andersson, Yngve, Exportass.
Andersson-Rosencrantz, Ellen, Fru
Andreasson, Oscar, Direktör

[1] Där intet annat angives är hemorten Malmö.

Annell, C., Målaremästare
Annell, Ottilia, Fru
Appelberg, Erik, 1:e Länsnotarie
Aschan, Henning, Kapten, Lund
Askhagen, Gert, Pastor

Bachmann, Hans-Erik, Advokat
Bager, Einar, Konstnär
Bager, Erland, Kapten
Bager, Hardy, Civilingenjör, Dingtuna
Bager, Joh. Peter, Direktör
Bager, Märta, Fru
Bagger-Jörgensen, Maria, Fru
Becher, Heinz, Herr
Behnstedt, Anna, Fru
Beijer, Birgit, Fröken
Beijer, Majken, Fröken
Beijer, G. & L. Aktiebolag
Bengsen, Thure, Direktör
Bengtsson, Gunnar, Disponent
Bengtsson, Ingmar, 1:ste kontrollör
Bengtsson, Kjell, Civilingenjör, Stockholm
Bengtsson, Ruben, Urmakare
Benoni-Nilsson, Ove, Läkare
Berg, Anna, Fröken
Bergdahl, Per, Rådman
Berger, A., Folkskollärare
Berger, Johan, Herr, Arlöv
Bergh, Brita, Konsulinna
Bergh, Erna, Fru
Bergh, Torsten, Konsul
Bergström, Carl, 1:ste Taxeringsinspektör
Bergström, Gunnar, f. d. Tullförvaltare, Lund
Bergwall, Knut, Rådman
Berlin, Ruth, Fröken
Bernkull, Ingeborg, Fru
Bernow, B. Chr., f. d. Stadskamrer
Bilje, Ola, Disponent
Billing, Folke, Förs.-tj.-man
Billjer, Majken, Advokat
Billquist, Folke, Direktör
Billquist, Ingeborg, Fröken
Bjerre, Asger, Rektor
Björnson, Fritz, Rob., Köpman
Björnström, Ruth, Överstinna, Lund
Blanck, N. A., f. d. Länsarkitekt
Blomqvist, Karin, Fil. kand.
Bodman, Erik, Redaktör
Boll, Greta, Fröken
Borg, Ebbe, Länsarkitekt
Borgström, Carl, Grosshandlare
Borgström, Lennart, Ingenjör
Bornman, Herbert, Rådman
Braun, Sven, Assessor
Bredford, Lena, Fru
Brenner, S. Otto, Direktör
Bringmark, Gösta, Redaktör
Broman, Karin, Fröken
Bruzelius, Otto, Rådman
Bruzelius, Rolf, Sekreterare
Bäckström, Einar, Fabrikör
Bönnelyche, Kjell, Konsul

Callmer, Stina, f. d. Stadsbibliotekarie.
Callmer, Werna, Fröken
Carlberg, Ola, f. Folkskollärare
Carlheim, Asta, Fru
Carlsen, Yngve, Köpman
Cavalli, Hans, Jur. och fil. doktor
Cederholm, Sigrid, Fru
Centerwall, Senta, Fröken, Stockholm
Christell, Ebba, Fröken
Christensen, C., Läkare
Christoffersson, Anna, Tandläkare, Vellinge
Claesson, Tor, Direktör
Claréus, Bengt, Läroverksadjunkt, Stockholm
Clarin, Irma, Fru
Clementsson, Sven, Reklamchef
Cronquist, Axel, Civilingenjör
Cronquist, Eva, Fru
Cronquist, Maja, Fru
Cronquist, Maria, Läroverksadjunkt
Cronquist, Stig, Läkare

Cronsell, Lilly, Fröken
Cronsioe, S. E., f. d. Rådman

Dahl, Rickard, Fil. lic., Oskarshamn
Dahlberg, Ellen, Fröken
Dahlberg, Evabritte, Fru, Stockholm
Dahlberg, Ivar, Bankkamrer
Dahlberg, Karl, Folkskollärare
Dahlberg, Oskar, Folkskollärare
Dahlberg, Wilhelm, Major
Dahlgren, Edith, Fru
Dahlgren, Thorild, Fil. doktor
Dahlrup, Carla, Fru
Danielsson, Curt, Bankdirektör
Davidsson, Armand, Handlande
De Reviczky, Elisabeth, Fru
Dhejne, Hans, Redaktör
Dieden, Gotthard, f. d. Hamndirektör, Lerum
Dieden, Herbert, Generalkonsul
Dieden, Maria, Fröken
Dieden, Märta, Fru
Dolezel, Gudrun, Fru
Dufberg, Albert, f. Ombudsman

Eborg, Åke, Läkare, Lund
Edestrand, Hans, Museiintendent
Edstrand, Gunnar, Bergsing.
Ehrenstam, Margareta, Tandläkare
Ekberg, Folke, Kyrkovaktmästare
Ekberg, Ivan, Läkare
Ekberg, Olga, Fru
Ekelin, A., Häradsskrivare
Eklund, Alfons, Herr
Ekman, Ernst, Redaktör, Bromma
Ekstrand, Arne, Överstelöjtnant
Ekstrand, Stig, Herr
Ekstrand, Yngve, Frisör
Ekström, Gunnar, Hovrättsråd
Ellerström, Otto, Byggmästare
Elmquist, Ida, Fru
Elmstedt, Fritz, Läroverksadjunkt
Envall, Nils, Bokhandlare
Ericsson, Anna-Lisa, Tandläkare
Ericsson, Eric, Direktör
Ericsson, Magda, Fru
Ericsson, N. A., Läroverksadjunkt
Eriksson, Anna, Fröken
Eriksson, Einar, f. d. Prokurist
Eriksson, Folke, Kapten
Eriksson, Folke, Major, Båstad
Eriksson, Martha, Fröken
Ersgård, Hans, Läroverksadjunkt,
Ersgård, Tord, Polisman
Ewe, Bengt, Arkitekt SAR
Evers, Artur, f. d. Lektor

Fahl, Gustaf-Gillis, Kamrer
Falck, Hans, f. d. Rådman
Falk, Ellen, Fotograf
Falkman, Erik, Civilingenjör
Falkman, Gully, Fru
Faxe, Jörgen, Direktör
Flensburg, F. V., Rådman, Karlskrona
Flodmark, Erik, Apotekare
Flodmark, Erik H., Sjukhusapotekare
Flygare, Eugen, Ryttmästare
Fornander, Fritz, Direktör
Fornander, Gertrud, Fru
Fossenius, Harry, Advokat
Fredriksson, Gösta, Hamnkapten
Fredriksson, Lil, Fru
Fredriksson, Torsten, Disponent
Frick, Carl G., Direktör
Fries, Tora, Fru
Fritz, Elsa, Fröken

Genell, Sune, Professor
Gradler, Fleming, Herr
Green, Hertha, Fru
Groothoff, Johan, f. 1:ste stadsfogde
Grönblad, Anders, Överläkare
Gyllin, Ernst, Möbelhandlare
Gylling, Birgitta, Operasångerska
Gärsner, Tore, Ingenjör
Göransson, Alfred E., Disponent
Göthe, Nanna, Sekreterare

Hæggström, Curt, Ingenjör
Hain, Claes, Direktör

Hain, Gottfried, Generalmajor, Stockholm
Hain, John, Direktör
Hain, Mauritz, Civilingenjör
Hallbeck, Johan, Hovrättsnotarie, Bjerred
Hallberg, Ester, Fröken
Hallberg, Ingeborg, Fröken
Halldau, Nils, Bankkamrer
Hallmark, Ester, Fru
Hansell, Gunnar, Läkare
Hansen, Einar A., Direktör
Hansen, Ellen, Lagerchef
Hansson, Brynhild, Tandläkare
Hansson, Ebba, Fru
Hansson, Harald, Kontorist, Hohög
Hansson, Oscar, Avdelningschef
Hansson, Sigfrid, f. 1:ste Byggn.-inspektör
Harring, Birgitta, Fru
Hartman, Sven, f. Kamrer
Hattendorff, Elsa, Fru
Hattendorff, Karl-Erik, Disponent
Hedar, Sam, f. d. Arkivråd, Stockholm
Hedin, Otto, Herr
Hedrén, Elias, Civilingenjör
Hedström, Anna, Fröken
Heidmar, Gösta, Kamrer
Heintze, Ingeborg, Stadsbibliotekarie
Helander, Olle, Fil. lic.
Hellman, S., Ingenjör, Arlöv
Hellsten, Sven, Ingenjör
Henning, Thure, Kamrer
Henriksson, Svea, Fru
Hjort, Gustaf, Disponent, Båstad
Hoffmann, Ragnhild, Fru
Hofvander, Margit, Fröken
Hofverberg, Margareta, Fru, Göteborg
Holm, Siri, Fru
Holmberg, Lars-Erik, Rådman
Holmberg, Oswald, f. d. Major
Hommerberg, Claes, Fil. lic., Falsterbo
Hommerberg, Karin, Fröken
Hommerberg, Signe, Fröken
Hoûmann, Leif, Ryttmästare, Landskrona
Hovberg, Ebba, Fru
Hultén, Bertil, Tandläkare
Hulterström, O., Landssekreterare
Hultgren, Gideon, Flädie
Huss, Ragnar, Professor
Håkansson, Ernst, J., Byggmästare
Håkansson, Nils-Håkan, Generalkonsul
Hårde, G. A., Redaktör
Hägg, Anna, Kontorsskrivare
Häggström, Gösta, Jur. kand.
Hörstedt, Sigrid, Konsulinna, Kvarnby

Ikander, Tage, Kontraktsprost
Ingers, Ingemar, Fil. doktor, Lund

Jacobsson, Gösta, Direktör
Janhagen, Ivar, 1:ste assistent, Stockholm
Jansson, Otto, Direktör
Jarving, Karl, Ingenjör
Jeppsson, Bror-Emil, Advokat, Eslöv
Jerdén, A., Civilingenjör
Johannes samrealskola i Malmö
Johansson, Gunhild, Fröken
Johansson, Margit, Bibliotekarie
Johnson, Gertrud, Fru
Johnson, Gunnar, Advokat
Johnson, Nell, Fil. mag.
Jonson, Bo, Tandläkare
Jungbeck, Hans Fredrik, Bankkassör
Jönsson, Adalbert, Överingenjör
Jönsson, Carl Olof, Rådman
Jönsson, Einar, Direktör
Jönsson, Elsa, Fru
Jönsson, Frida, Fru
Jönsson, Nils A., Köpman
Jönsson, Svea, Fru
Jörgensen, Karen, Fröken

Kalmar stadsbibliotek, Kalmar
Karlinder, H. O., Disponent
Karlsson, Kurt A., Ombudsman
Karlström, Ellen, Lärarinna
Kelfve, Sture, Arkitekt
Kiellander, Carl Ludvig, Fil. lic., Svalöv
Kinnman, Carin, Fru
Kjellström, Nils, Disponent
Klementsson, Anna, Doktorinna
Kock, Ebbe, Jur. doktor
Kockum, Frans, Direktör
Kockum, Gottfried, Kamrer
Kolkompaniet
Kollind, Hans, 1:ste Byråsekreterare, Bromma
Kollind, Karin, Gymnastikdirektör
Kraft, Salomon, Rektor
Kronblad, H. Hamndirektör
Kroon, Hilma, Fröken
Krüger, Gerda, Fröken
Kullberg, Hertha, Fröken
Källström, Britta, Fröken
Källängens läroverk
Köhler, Ludvig, Disponent

Landby, Gerhard, Lokförare
Landby, Gösta, Disponent
Landby, Kurt, Boktryckare
Landrup, Elvira, Fru
Landskrona museum
Larsson, Albin, Direktör
Larsson, Börje, Reklamkonsulent
Larsson, Emil, Herr
Larsson, Henry, Herr
Larsson, Hilma, Avdelningschef
Larsson, Johan, Distributionsmästare
Larsson, Karl. L., Hovrättsråd, Stockholm
Larsson, K. G., f. Försäkringsdirektör
Larsson, Torsten, Bankdirektör
Larsson, Wilhelm, Kamrer
Latinskolan, Malmö
Laurell, Gunnar, Disponent
Laurén, Georg, Ingenjör
Lekholm, Carl Gustav, 1:ste Intendent
Lenander, Arne, Rådman
Lenfeldt, Leo, Advokat
Lidén, Maj, Fröken
Liedholm, Göte, Rådman
Liljedahl, Torsten, Direktör
Liljewall, Gösta, Tandtekniker
Lilliestam, Wilh., Disponent
Lind, Allan, Kyrkoherde
Lind, Karl J., Lagerchef
Lindahl, Britta, Fröken
Lindahl, Rut, Läroverksadjunkt
Lindahl, Åke, Konsul
Lindau, Inga, Fröken
Lindell, Asta, Folkskollärarinna
Lindell, Ebbe, Skolpsykolog
Lindelöf, Carl, Distriktsläkare
Lindelöf, Marta, Doktorinna
Lindén, Helge, Disponent
Lindenstam, Birgit, Tandläkare
Linder, Marianne, Fru
Lindgren, Ebba, Fru
Lindgren, Tutsie, Fröken
Lindh, Ebba, Fru
Lindhagen, Nils, 1:e intendent
Lindnér, P. L., Grosshandlare
Lindquist, Hans, Direktör
Lindqvist, Maja, Fru
Lindskog, Claes, Bankdirektör
Lindstrand, Otto, Transportmästare
Ljungberg, Leif, Stadsarkivarie
Ljungberg, Nils, Poliskommisarie
Ljungfors, Åke, Lektor, Ängelholm
Ljungstrand, Gösta, Rådman
Lovén, Åke, Byggnadsingenjör
Lomholt, Stig, Civilekonom
Lundberg, Clara, Fröken
Lundberg, Knut, f. d. Generalkonsul
Lundblad, Amelie, Gymnastikdirektör
Lundgren, Anna-Lisa, Fröken
Lundgren, Emil, f. Bankdirektör
Lundgren, Sven-Erik, Boktryckare
Lundh, Carl Åke, Järnhandlare

Lundin, Sven, Civilingenjör
Lundquist, Axel, Rådman
Lunquist, Åke, Fil. stud.
Lundström, Hans, Ingenjör
Lundström, Millan, Fröken
Lundström, Oscar, Direktör
Lusth, Nanna, Fröken
Löfdahl, Helge, Stadskanslist
Löfgren, Olof, Adjunkt
Löfstedt, Märta, Fröken
Löwegren, Agne, Läkare

Malmberg, Folke, Konservator
Malmberg, Nils, Kamrer
Malmquist, Erik, Direktör
Malmros, Carl, Överstelöjtnant, Linköping
Malmö Borgarskola
Mandorff-Ståhle, Leif, Stud.
Marthagen, Wira, Fröken
Mattisson, Carl, Med. doktor
Mattsson, Anne, Fru
Mattson, Signe, Fru
Mazetti-Nissen, Gunnar, Direktör
Melander, Rudolf, Ingenjör
Mellén, Per, Advokat
Modéer, Kjell, Advokat
Mohlin, Stig, Redaktör
de la Motte, Tage, Lektor, Lund
Munck af Rosenschöld, Th., Borgmästare
Månsson, Emil, Revisor
Månsson, Gunnar, Direktör, Charlottenlund, Danmark
Mårtensson, Birger, Ingenjör
Mårtensson, Weva, Fröken
Mårtensson, Wilhelm, Ingenjör
Möller, Bror, Direktör
Möller, John, 1:ste bokhållare
Möller, Ruth, Fröken
Mörner, Astrid, Grevinna

Nelander, Ester, Fröken
Nelander, Reinh., Handlande
Nesselquist, Axel, Faktor
Nesselquist, Signe, Fru
Netzler, Annie, Fröken
Netzler, Edith, Fröken
Nevsten, Anders, Byggmästare
Nilsson, Alma, Fru
Nilsson, Anna, Fröken
Nilsson, Bertil, Sparbankstj.-man
Nilsson, Clara, Fröken
Nilsson, E., Ingenjör
Nilsson, Edit, Fröken
Nilsson, Elsa Fröken
Nilsson, Elsa, Fru
Nilsson, Harald, Ingenjör
Nilsson, Nils, Läkare, Fagersta
Nilsson, Nils J., Folkskollärare, Skurup
Nilsson, Viking, Fastighetsnotarie
Nordin, Gunnar, Bankkamrer
Nordin, Inga Britt, Fröken
Nordling, Nils, Direktör
Nordqvist, Nils, Bankdirektör
Nordström, Emil, Prost
Nordström, Gunnar, Maskinmästare
Norgren, Agda, Gymnastikdirektör
Norgren, Hedvig, f. Överlärare
Norgren, Ida, f. Rektor
Norling, Sven, Banktjänsteman
Nyberg, Svea, Fröken, Uppsala
Nyström, Olga, Fru

Ohlsson, Anna-Lisa, Fru
Ohlsson, Eric, Frisörmästare
Ohlsson, Gunnar, Köpman
Ohlsson, Max-Erik, Konstnär
Olsson, Agda, Fröken
Olsson, Anders, Målaremästare
Olsson, Anna-Lisa Anders, Fru
Olsson, Arvid, Läroverksadjunkt
Olsson, Bernt, Herr
Olsson, Berta, Fru
Olsson, Carl-Gustaf, Disponent
Olsson, Curt, Kassör
Olsson, Edvin, Ingenjör
Olsson, Emil, Bankkamrer
Olsson, Gulli, Fröken, Åkarp
Olsson, Gunhild, Fröken

Olsson, Gustav, Försäljningschef
Olsson, Hanna, Fru, Åkarp
Olsson, Inge, Lantbrukare, Åkarp
Olsson, Jan Gustaf, Kommunalborgmästare, Strömstad
Olsson, Maja, Fru
Olsson, Maria, Fru
Olsson, Marianne, Fröken
Olsson, Olof, Poliskonstapel
Oldin, Elisabeth, Läroverksadjunkt
Olofsson, Valter, Direktör
Otterstedt, Uno, Fil. doktor, Stockholm

Palmkvist, Agnes, Fröken
Paulson, Gustaf Adolf, Assessor
Paulson, Ingegärd, f. Bibliotekarie
Pering, Ingvar, Hovrättsfiskal
Persson, Engle, Disponent
Persson, Eric Sigfr., Byggmästare
Persson, Frans, Typograf
Persson, Gunni, Fröken
Persson, May, Fru
Persson, Per, Grosshandlare, Lund
Persson, Sigvard, Byggmästare
Petron, Ida, Fröken
von Platen, Elsa, Fru
von Platen, Gösta, Ryttmästare
Prawitz, Kjell, Direktör
Preisler, Anker, Optiker
Preisler, Lotte, Fru
Preisler, Salve, Optiker
Påhlsson, Albert, Disponent
Påhlsson, Frans, Direktör
Påhlsson, Herluw, Direktör
Pålson, Ida, Fru

Rahden, Sonja, Fil. kand.
Reinborn, Folke, Herr
Rembert, Elsa, Fröken
Remfors, Gösta, Bokhandlare
René, Sven, Adjunkt
Renée, Henrik, Direktör
Rodahl, Gösta, Fabrikör
Rodahl, Hans, Assistent
Rohmer, Elisabeth, Fröken
v. Rosen, Sophus, Överläkare
Rosenberg, Gustaf Adolf, f. Tågmästare
Rosengren, Anna, Fru
Rosenius, Nanna, Fru
Roslund, Gösta, Herr
Rossing, Arvid, Sjöingenjör
Rubow, Daisy, Fru
Rundquist, Claes-Gösta, Fil. kand.
Rutensköld, Signe, Fröken
Rydbeck, Karin, Fru
Rydberg, Anna, Fröken
Rydholm, Jan, Ingenjör
Ryné, John, Direktör
Rynge, Hildur, Fröken
Råberg, Tor, Tullkontorist

Samuelsson, Gunnar, Lektor
Sandblad, Nils Gösta, Professor, Uppsala
Sandstedt, Märta, Fröken
Sankt Petri församling
S:t Petri högre allm. läroverk
Schartau, Marianne, Tandläkare, Höör
Schartau, Tyra, Fru
Schartau, Yngve, Advokat, Stockholm
Schelin, Emil, Fastighetsägare
Schærström, Märta, Fru
Schmidt, William, Kapten
Schönbeck, C. G., Assuransdirektör
Seehusen, Inga, Fru
Seehusen, Sture, Ingenjör
Sederholm, Bertil, Generalkonsul, Falsterbo
Selander, Eilert, Överläkare
Sellert, Nils-Erik, Assessor
Sereng, Ingemar, Trafikexpeditör
Silvén, Jarl, Apotekare
Sinclair, Hulda, Fru
Sjöberg, Hugo, Direktör
Sjögreen, Märta, Bibliotekarie
Sjögren, Hartwig, Agronom, Höganäs
Sjögren, Ingeborg, Fröken

Sjöholm, Elsa, Fru
Sjöström, G., f. 1:ste mantalsskrivare
Sjöö, Gustaf Adolf, Köpman
Sjöö, Irma, Fru
Skoog, Anna, Fru
Skoog, Edvin, Direktör
Skoog, Carla, Fröken
Skoog, Vera, Fröken
Slangerup, Birgit, Fröken
Slottsstadens samrealskola
Smith, Ivar, Direktör
Sondén, Astrid, Fru
Stadsarkivet i Malmö
Stadsarkivet i Stockholm
Stadsbiblioteket i Halmstad
Stadsbiblioteket i Hälsingborg
Stadsbiblioteket i Kalmar
Stadsbiblioteket i Landskrona
Stadsbiblioteket i Malmö
Stadsbiblioteket i Stockholm
Stenervik, Seved, Tillsyningslärare
Stenmarck, Gustaf, f. d. Rådman
Stenram, Nils, Läkare
Sterregaard, Anna, Fru
Stevelius, Signe, Fröken
Stickler, H. Douglas, Direktör, Stockholm
Stiernström, Signe, Fru
Stjernswärd, C. A., Major
Stoltz, Carl Axel, Stadsarkitekt
Stoltz, Gösta, Direktör
Stomberg, Sven, Direktör, Åkarp
Strand, A., Järnhandlare, Arlöv
Strand, Wira, Fröken
Strandberg, Axel, Turistchef
Strandberg, P. O., Banktjänsteman
Strandberg, Sigrid, Fru
Ström, Emma, Fru
Stuhre-Hjertstrand, Martha, Fru
Stuhre, Johan, Sjöingenjör, Limhamn
Ståhl, J., f. Posttjänsteman
Ståhlbrand, Henry, Bokhandlare
Ståhle, Rolf, Herr
Sundberg, Erik, Läkare
Sundin, Ragnar Komminister
Svenburg, Ebbe, Redaktör
Svenby, Folke, Läkare
Svenby, Tore, Advokat
Svensson, Frida, Fru
Svensson, Inge, Läroverksadjunkt
Svensson, Ragnar, Rådman
Svensson, S. Artur, Redaktör
Svensson, Åke, Kontorist
Sydsvenska Dagbladets Aktiebolag
Sällström, Åke, Arkivarie, Göteborg
Söderberg, A., Bankdirektör
Söderberg, Elsa, Chefssekreterare
Södergren, Carl, f. Lagerchef
Söderling, Nils, Ingenjör
Sölve, Gunnel, Assistent
Sörensson, H., f. Bankdirektör

Tarstad, Henning, Ingenjör, Urshult
Thomsen, Nicolai, f. Fängelsedirektör
Thulin, Arvid, Direktör
Thunander, G., f. d. Folkskoleinspektör
Thuröe, Einar, Ingenjör
Thyreen, Erik, Civilingenjör
Tillström, Gunnar, Fångvårdsassistent
Tomner, Kerstin, Tandläkare
Tomner, Lennart, Fil. lic.
Tranchell, C. F., Direktör
Trelleborgs Museum
Tullberg, Gärda, Fröken
Tuneld, John, Bibliotekarie, Lund
Tuvesson, Edvin, Rådman
Twede, Herman, Direktör

Wahlberg, Elsa, Fru
Wahlgren, Gösta, Folkskollärare
Wallengren, Olof, Läkare
Warodell, Åke, Tandläkare
Wehtje, Ernst, Direktör
Weibull, Elisabeth, Fru
Weibull, Elsie, Fru
Welander, Viktor, Lektor
Wennerth, Hjalmar, Direktör

Wennström, Torsten, Lektor
Wentzéll, Sten, Bankkamrer
Werner, Anna, Fru, Saltsjöbaden
Werner, Brita, Fru
Werner, Ellen, f. Folkskollärarinna
Wickman, Olof, f. d. Rådman
Wickström, Ingemar, Fil. kand.
Wide, Bror, Bankkamrer
Widerberg, Bertil, Redaktör
Widerström, Ulf, Civilingenjör
Wiens, Harald, Kansliråd
Wieslander, Ivar, f. d. Hovrätts-president
Wiklund, C., Droskägare
Winberg, Inez, Överstinna, Lund
Winblad, Sten, Professor
Winderup, Nils, f. Slöjdlärare
Wingård, Sven, Direktör
Winkler, Ruth, Fru
Wixell, Berna, Fröken
Wixell, Lars, Disponent
Wixell, Signe, Fröken
Wollter, Magda, Teol. kand.
Wåhlin, Thyra, Fil. kand.

Ysberg, Ernst Chr., Tullkontrollör, Hälsingborg

Zadig, Viggo, Direktör

Åberg, Gunnar, Apotekare
Åberg, Gösta, Herr
Åberg, Mimmi, Fröken
Åberg, Paul, Professor, Stocksund
Åkesson, Elsa, Fröken

Öhman, Ivar, Häradshövding
Östberg, Oscar, Direktör
Österlind, Rafael, Disponent, Blädde gård, Blentarp

Styrelse:

Ordförande: Th. Munck af Rosenschöld, borgmästare

v. Ordförande: Einar Bager, konstnär, fil. d:r.

Sekreterare: Leif Ljungberg, stadsarkivarie

Kassaförvaltare: John Hain, direktör

Ledamot: Th. C. Bergh, konsul

Suppleanter: Karin Kollind, gymnastikdirektör
C. G. Lekholm, 1:e museiintendent

Redaktör för årsskriften: Leif Ljungberg.

Tack

Den vädjan, som ledamöter av Malmö Fornminnesförenings styrelse i anledning av stadsarkivarien Leif Ljungbergs 60-årsdag riktat till föreningens medlemmar och andra intresserade om bidrag till publicerandet av Lyder van Vredens kämnärsräkenskaper, har rönt utomordentligt gensvar, och ett ansenligt belopp har influtit för ändamålet. Föreningens styrelse och särskilt undertecknad Ljungberg, som nu får uppfylld en gammal önskan att se en av stadsarkivets värdefullaste arkivalier utgiven av trycket, framför sitt varma tack till alla bidragsgivare.

Malmö den 30 april 1960

Styrelsen för Malmö Fornminnesförening

Th. Munck af Rosenschöld

Leif Ljungberg

Annonser

KOCKUMS

Tack

Den vördsam om lednamber av Malmö Fornminnesförenings styrelse i anledning av stadsarkivarien Carl I Ingeborg Åberg riktat till föreningens medlemmar och andra intressenter om bidrag till publicerandet av Lyder van Vendels Kloakliteraturskapen, har rätt stimerad utlåg genom ett anonymt tipsbelopp för jubilerit för andamålet. Föreningens styrelse och slutligt underteckna I ingeberg som av för medlyfbl en gemmal linkan av se en av stadsarkivets yttedelbuste arkitekter utgjorts av tvekor, Tendlis sitt varma tack till alla bidragsgivare.

Malmö den 30 april 1990

Styrelsen för Malmö Fornminnesförening

Th. Wenck *Ingeborg Åberg*

KOCKUMS

MEKANISKA VERKSTADS AB
MALMÖ • GRUNDAT 1840

EN-GROS

TEXTILVARUR

Ab Bröderna Olofson

Koppla av...

från Edra ekonomiska bekymmer och låt oss förvalta Edra tillgångar. Det lönar sig.

Tala med vår notariatavdelning!

SKANDINAVISKA BANKEN

När det gäller böcker och inbindning

för

biblioteket,

för

kontoret ...

IVAR IVERSON & C:o A.B. — MALMÖ

BOKBINDERI & KONTORSBOKFABRIK

Gråbrödersgatan 8 Telefon 71835

Anlita hemortens sparbanker

Sparbanken Bikupan

Malmö Sparbank

Oxie Härads Sparbank

ÖSTERGATAN 1, MALMÖ

TEL. 709 80

FACIT PRIVAT

finns på Premieköp från 470:—.
Bara 25:— i månaden!

ÅTVIDABERGS

Wixell

Malmö

FÄRGER

TAPETER

CARL GLEERUPS

PAPPERSHANDELS AB.

Mest sorterade inköpskälla i allt som tillhör pappers- och kontorsmaterialbranschen

Specialavdelning för teknisk ritmatriel

Adelgatan 21

Tel. 72570 Växel

Skånes Stadshypoteksförening

utlämnar bundna lån mot säkerhet av inteckningar i fastigheter i Skånes städer och vissa stadsliknande samhällen

Expedition: Västergatan 38, Malmö

Tel. 20457

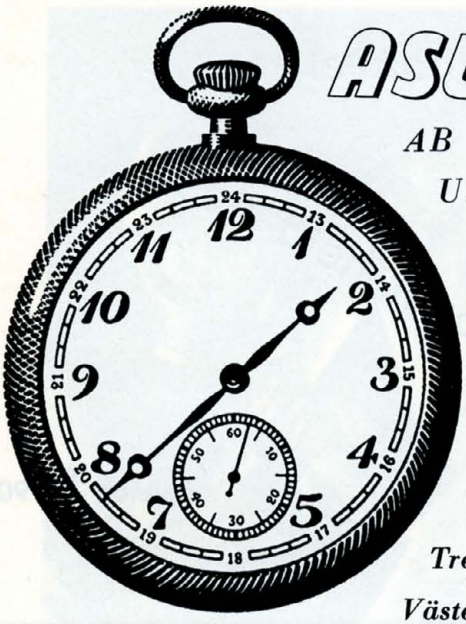

ASU

AB SVENSKA
URDEPOTEN

Skandinaviens
största urföretag
med moderna
butiker i Malmö,
Stockholm, Göteborg,
Hälsingborg,
Trelleborg, Lund,
Västerås och Linköping.

Aktiebolaget

M. FLENSBURGS SÖNER

Södergatan 9 Malmö

Tel. 21261

Specialaffär för hemgifter och bosättning

Affären grundlagd 1805

Wingårds Färghandel

Etablerad 1889

Affärer över hela sta'n

Telefon 704 90

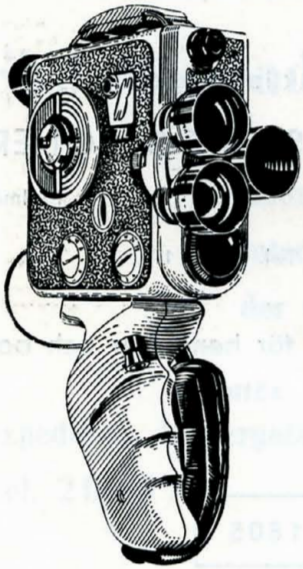

Allt fotografiskt

STÖLTENS

MALMÖ **LUND**

Det är ras över Vogue — strumpan som gör benen ännu vackrare. I Vogue finner Ni alltid underbara modefärger, som harmonierar med skor och kläder. Den utsökta passformen och de eleganta hälarna bidrar också till att *alla ben vinner i Vogue.*

vi
bygger

BYGGER ALLT
ÖVERALLT

Hus
vägar
industrier
vatten-
byggnader

AB SKÅNSKA CEMENTGJUTERIET

SKÅNSKA
CEMENTGJUTERIET

Ljustrycket är för vissa ändamål ett förnämligt reproduktionssätt, särskilt för återgivande av äldre handskrifter och tryck. Bland sådana av speciellt skåne- och malmöintresse kan nämnas de av oss utförda och utgivna: Malmö stads privilegiebrev från 1353; de Witts 1600-talskarta över skånska provinserna; Burmans "Skånska Prospecter" från 1680-talet; Georg Biurmans av K. Lantmätericontoiret 1752 utgivna Skånekarta; Thersners "Skånska Utsigter" från 1820-talet och Malmö stads karta från 1850.

Malmö Ljustrycksanstalt

KALENDEGATAN 10 · MALMÖ · TEL 282 80

KLICHÉER

Retuscher

Teckningar

*

allt inom

OFFSETREPRODUKTION

OFFSET-TRYCK

Malmö Grafiska Aktiebolag

Nobelvägen 129 B Tel. 162 30 - 177 45

Vårt försäljningsprogram

E. A. Rosengrens, Göteborg

Götaverkens Fönster AB, Kållered

AB Fixfabriken Göteborg

Toft Nielsen & Vallø AS, Köpenhamn

Smedjebackens Valsverks AB, Smedjebacken

Jönköpings Mek. Werkstads AB, Jönköping

AB Zander & Ingeström, Stockholm

G. Abrahamssons Mek. Verkstads AB, Göteborg

AB Vretstorp-Verken, Vretstorp

Alimak Verken AB, Skellefteå

Egen tillverkning: Hellas ljuskopieringsapparater, tegeltruckar, tegelkärror, hydrauliska lyftvagnar.

INGENIÖRSFIRMA SVEN HELLSTEN

Kommanditbolag

Telefon: växel 709 00 MALMÖ Telex: 3187

Bliv medlem i

Malmö Fornminnesförening

Årsavgift 10: — kr.

Varje medlem erhåller årsskriften gratis.

Äldre årsskrifter (fr. o. m. 1934) kunna förvärvas hos sekr. i Stadsarkivet till ett pris av 5: — kr. per årgång.

Minnesskriften 1909—19, pris 10: — kr.

Einar Bager: Med penna och ritstift, pris 15: — kr.

Leif Ljungberg: Ur djupa källarvalven, pris 10: — kr.

G. & L. BEIJER AB

MALMÖ

FIRMAN GRUNDAD 1866

•

KOL KOKS OLJA

JÄRN TRÄ

BYGGNADSMATERIAL

•

IMPORT — EXPORT

SJÖFART

BETALD ANNONSPLATS

AKTIEBOLAGET

ARMERAD BETONG

Annonser

AB ARMERAD BETONG
G. & L. BEIJER AB
AB M. FLENSBURGS SÖNER
CARL GLEERUPS PAPPERSHANDEL AB
INGENIÖRSFIRMAN SVEN HELLSTEN
IVAR IVERSON & C:o AB
KOCKUMS MEKANISKA VERKSTADS AB
AB LUNDGRENS SÖNER BOKTRYCKERI
MALMÖ GRAFISKA AKTIEBOLAG
MALMÖ LJUSTRYCKSANSTALT
MALMÖ SPARBANK
AB MALMÖ STRUMPFABRIK
AB BRÖDERNA OLOFSON
OXIE HÄRADS SPARBANK
SKANDINAVISKA BANKEN
SKÅNE-MALMÖ FÖRSÄKRINGS AB
SKÅNES STADSHYPOTEKSFÖRENING
SKÅNSKA BRAND-HERMES
SKÅNSKA CEMENTGJUTERIET
SPARBANKEN BIKUPAN
STÖLTEN & SON AB
AB SVENSKA URDEPOTEN
WINGÅRDS FÄRGHANDEL
AB Å. O. WIXELL
AB ÅTVIDABERGS INDUSTRIER

Gynna våra annonsörer

tryckeriet i

Centrum

AB LUNDGRENS SÖNER BOKTRYCKERI

Baltzarsgatan 24 · Malmö

SKÅNE - MALMÖ

OCH

IRIS

Malmö 1960. Lundgrens Söner boktr.